

Univerzita Palackého v Olomouci

Filozofická fakulta

Katedra historie

**Ikonografie kamnových kachlů z depozitáře muzea v Moravské
Třebové**

Iconography stove tiles from the depository of the Museum in Moravská Třebová

Zuzana Havlická

Vedoucí práce: Mgr. Pavel Šlézar

Olomouc 2015

Čestné prohlášení

Místopřísežně prohlašuji, že jsem bakalářskou diplomovou práci vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucího diplomové práce a uvedla jsem všechny použité podklady a literaturu.

V Olomouci dne _____

Zuzana Havlická _____

Poděkování

Ráda bych poděkovala Mgr. Pavlu Šlězarovi za vedení mé práce a za veškerou možnou pomoc v průběhu jejího psaní. Dále bych ráda poděkovala pracovníkům muzea v Moravské Třebové za poskytnutý materiál a pomoc při jeho zpracování. Velké díky patří především někdejší vedoucí muzea PhDr. Janě Martínkové za četnou pomoc a konzultace. Dále bych ráda poděkovala Mgr. Janě Němcové za pomoc a poskytnutí její diplomové práce, která umožnila kontinuální zpracování trebovské sbírky. Za konzultace v oblasti paleografie děkuji Mgr. Janě Oppeltové, Ph.D. V neposlední řadě chci poděkovat Mgr. Pavlíně Kalábkové, Ph.D. za poskytnuté prostory na katedře historie a svým kolegům z archeologické laboratoře za podporu a rady ohledně zpracování a evidence materiálu. Za velmi cenou konzultaci a pomoc děkuji i Mgr. Lukáši Hlubkovi.

Děkuji samozřejmě i rodině a přátelům, kteří mi byli nezbytnou oporou.

Obsah

1. Úvod.....	6
2. Počátky a vývoj kamnářství a kamnových kachlů a současný stav bádání.....	7
3. Geografické vymezení a přírodní poměry lokalit	12
3.1 Poloha lokalit	12
3.2 Geologie a pedologie.....	13
3.3 Hydrologie	13
3.4 Vegetace.....	14
4. Historie lokalit.....	15
4.1 Historie města Moravské Třebové, renesančního zámku a dalších budov.....	15
4.1.1 Historie města.....	15
4.1.2 Renesanční zámek	16
4.1.3 Další budovy ve městě	17
4.2 Historie hradu Cimburka u Městečka Trnávky a jeho stavební historie	18
4.2.1 Stav bádání a snahy o konzervaci hradu	20
4.2.2 Popis hradu.....	21
5. Historie muzea a moravskotřebovské sbírky	23
6. Soubor kachlů z depozitáře muzea v Moravské Třebové.....	25
6.1 Popis práce	25
6.2 Deskriptivní systém.....	29
7. Typy motivů ve zkoumaných souborech	31
8. Statistické vyhodnocení souboru.....	68
9. Vyhodnocení motivů v rámci lokalit a zadaných kategorií.....	71
9.1 Vyhodnocení souboru – Moravská Třebová	71
9.1.1 Náboženské motivy	71
9.1.2 Světské motivy	73
9.1.3 Mytologie, alegorie, fantastika.....	75
9.1.4 Architektonické motivy.....	76
9.1.5 Ornamet.....	76
9.1.6 Ostatní motivy	77
9.2 Vyhodnocení souboru – Cimburk u Městečka Trnávky	78
9.2.1 Náboženské motivy	78
9.2.2 Světské motivy	85
9.2.3 Heraldické motivy	87

9.2.4	Architektonické motivy.....	91
9.2.5	Mytologie, alegorie a fantastika.....	92
9.2.6	Ornament.....	93
9.2.7	Ostatní motivy.....	94
10.	Datování souborů	97
11.	Závěr	99
12.	Resumé.....	102
13.	Literatura.....	104
14.	Seznam katalogových příloh.....	107
15.	Seznam obrazových příloh.....	114
16.	Seznam grafů.....	115
17.	Katalog.....	116
18.	Obrazová a mapová příloha	172

1. Úvod

Hlavním záměr této práce je zpracování části depozitáře muzea v Moravské Třebové. Převážně kachlový materiál řádně ošetřit, zaevidovat, zdokumentovat a popsat. Pokusit se typologicky zlomky roztřídit, popsat jejich motivy a případně nalézt analogie. Lokality Cimburk a Moravská Třebová, z nichž pochází materiál, přiblížit po stránce přírodních poměrů i po stránce historické. V neposlední řadě je třeba se stručně věnovat historii muzea a jeho sbírky, která se může pyšnit nejen zajímavými zlomky kamnových kachlů, ale i jinými unikáty.

Tato diplomová práce navazuje na práce Mgr. Jany Němcové a Mgr. Petra Nislera, kteří již s moravskotřebovskou sbírkou pracovali. Jana Němcová pomáhala zpracovávat místní depozitář a tato práce si klade za cíl v této činnosti pokračovat, i když v mnohem menší míře než Němcová, která zpracovala čtyřnásobné množství materiálu různého druhu, kdežto tato práce se bude téměř výhradně soustřeďovat na kachlový materiál. Petr Nisler ve své práci *Kamnové kachle z hradu Cimburka ve sbírkách moravskotřebovského muzea* zpracovával kachle pouze z cimburského hradu. Tato práce se částečně bude zabývat i materiálem, který již ve své práci zpracoval. Mimo to jsou zde zkoumány i další zlomky kachlů z Cimburka a také zlomky z Moravské Třebové.

2. Počátky a vývoj kamnářství a kamnových kachlů a současný stav bádání

Vzhledem k převážné povaze zkoumaného materiálu je tato kapitola pro práci neopominutelná. Je třeba nahlédnout do počátků kamnářství a jeho vývoje. Vynález kamnových kamen přišel na naše území ze západní Evropy. Zde se první nejjednodušší typy kamen začaly stavět už 9. a 10. století v alpských kláštorech. Vznik tohoto zařízení byl vyvolán potřebou vytápění kamenných staveb. U nás se kamna začala objevovat ve 13. a 14. století. Kachlová kamna na rozdíl od krbů stála v prostoru, a tak mnohem lépe plnila svou funkci. Tento vynález prošel mnoha inovacemi. Nejvýznamnějším bylo, když došlo k úplnému uzavření ohně do otopného zařízení. Riziko požáru tak bylo sníženo na minimum. V 15. století se tento systém vytápění velmi rozšířil a v 16. století už zaujímal čelní pozici.

Stojící středověká kamna se bohužel nedochovala, avšak nejstarší kamna vůbec známe ze salcburského arcibiskupského hradu z roku 1501. U nás byly in situ objeveny pouze destruovaná kachlová kamna a to z hradu Křivoklátu (stáří 1400–1422). Pro další poznání je třeba se spokojit celými či zlomkovitými kachli (PAVLÍK – VITANOVSKÝ 2004, 9–11).

K etymologii slova kachel: „*Samotný kořen názvu souvisí s latinským pojmenováním pro hrnec, rendlík (caccabos, caccabus), jenž se přenesl do významově stejného starohornoněmeckého „chachala“. Odtud byl už jen skok ke spisovné němčině a k současnému termínu „die Kachel“*“ (MĚCHUROVÁ – NETOPILOVÁ 2013, 6).

Středověká kachlová kamna se skládala z válcové či hranolové nosné konstrukce zakončené kopulí. Do této konstrukce byly umísťovány jednotlivé kachle. Z počátku kachle neměly estetickou funkci, což se ovšem vývojem času změnilo. Postupně se měnila i architektura kamen. Po těchto změnách se obecně dělí kamna na tři části. První částí je podstavec s tektonickou funkcí, dále sokl, jež poskytuje prostor pro topeniště (obr. 1). Poslední částí je pak nástavec, jež může být tvarově variabilní. Tato podoba se již v podstatě s dalším vývojem nezměnila. V renesanci lze sledovat díky novým zámeckým interiéřům například kachle větších rozměrů, značnou plasticitu reliéfů a přibývání glazur. Glazuru

lze u nás považovat za znak renesance, protože do té doby byla glazura pouze výjimkou (PAVLÍK – VITANOVSKÝ 2004, 9–11).

„Středověká a raně novověká kamna byla budována z jednotlivých odděleně vyráběných stavebních jednotek – kamnových kachlů. Tyto měly několik specifických funkcí, z nichž na prvním místě je nutné jmenovat funkci výhřevnou, tj. způsob a rozsah předávání tepla z vytápěného vnitřního prostoru kamen do místnosti. Intenzita tohoto přenosu nebyla u všech existujících typů kachlů stejná – závisela hlavně na jejich tvaru a způsobu začlenění do kamnového tělesa“ (NISLER 2004, 10).

Jako první rozlišuje jednotlivé typy kachlů Zdeněk Smetánka již v roce 1968. Základní dva druhy jsou kachle nádobkové a komorové. Dále rozlišuje kachle hrncovité, pohárovité, baňkovité, tyglíkovité a miskovité (obr. 2). Nejstarším typem jsou kachle nádobkové, dále pak kachle s prořezávanou čelní stěnou, kachle baňkovité a pro tuto práci nejdůležitější komorové kachle. Kromě tohoto dělení členíme kachle také podle umístění na kamnech. Jednotlivé typy můžeme vždy dělit na základní a rohové. Mluvíme například o typech římsových, řádkových, římsových nástavcových, nástavcových, soklových, římsových soklových, řádkových soklových či patečních (SMETÁNKA 1968, 242–245).

Pro tuto práci jsou nejpodstatnější komorové kachle. Technicky je komorový kachel velmi podobný nádobkovému kachli, ale jeho dutá otevřená část otevřená do prostoru je zakryta čtvercovou či obdélnou čelní vyhřívací stěnou. Tak byl vytvořen prostor pro reliéfní motivy a tak i rozmanitou ikonografii. Užitkové zařízení bylo rázem přeměněno v umělecký předmět (NISLER 2004, 13).

Výroba kachlů byla náplní jednoho středověkého či renesančního hrnčíře. Zakázka na výrobu kachlů byla vždy lukrativní a dobře placená. Kachlová kamna však nebyla pravidelnou zakázkou a tak zpočátku neznáme žádné specializované dílny. O specializaci může mluvit až v 16. století. Každá výroba byla rozdělena na tvůrčí a řemeslnou část. Řemeslná část byla pro hrnčíře snadná, stačilo jen vytočit hrncovitou nádobu, která se po té proměnila v plášť komory. Tvůrčí část, která se zabývala reliéfem na čelní vyhřívací stěně, vyžadovala velkou zručnost. Pro tuto část se používaly formy neboli kadluby z pálené

hlíny, které v sobě nesly negativ motivu, jež vytvořil řezbář a do kadlubu otiskl. Kadlub potom sloužil k de facto sériové výrobě. Plát hlíny byl vtlačován do formy prsty, případně pomocí nějaké textilie, jejíž doklady stejně jako otisky prstů lze na některých zlomcích najít dodnes (PAVLÍK – VITANOVSKÝ 2004, 14–15).

Jak již bylo řečeno, nepodařilo se dochovat původní stojící gotická kachlová kamna, nicméně došlo k několika úspěšným rekonstrukcím. K nejstaršímu pokusu o rekonstrukci gotických a renesančních kamen u nás patří hrad Bouzov, kde na přelomu 19. a 20. století došlo k vybudování hned několika exponátů. Pro tuto rekonstrukci byly použity kachle zhotovené podle nalezených originálů z počátku 15. století na zaniklém hradu Melice. Mezi dalšími významnými rekonstrukcemi jsou například kamna v biskupském paláci v Mohelnici. K renesančním kamnům, jež jsou původní a prošly jen určitými úpravami, jsou řazeny krásná polychromně glazovaná kamna ze zámku z Velkých Losin (obr. 3). Tyto kamna jsou umístěna v rytířském sále a výrazně dominují prostoru (MENOŠKOVÁ – MĚŘÍNSKÝ 2008, 7–8).

Problematice kamnových kachlů se již věnovalo mnoho badatelů u nás i v zahraničí. Prvním, kdo se u nás začal touto tematikou zabývat, byl Zdeněk Smetánka. V článku pro *Památky archeologické (PA)* v 1968 a následně pak roku 1969 poprvé definoval základní pojmy v této oblasti a zavedl typologii kachlů a typy morfologických částí. Články vyšly pod názvy *Technologie výroby českých kachlů od počátku 14. století do počátku 16. století* a *K morfologii českých středověkých kachlů* (SMETÁNKA 1968; SMETÁNKA 1969). Jeho první článek s touto problematikou však vyšel v *PA* již o deset let dříve pod názvem *Kachle na Pražském hradě*. Avšak předchozí dva zmíněné články položily základ pro všechny budoucí badatele. Další autoři již ve svých pracích zaměřených na konkrétní nálezy, tedy soubory či jednotlivé kachle, využívali stanovené terminologie.

Nástupce Smetánkovy práce je publikace *Středověké kachle* od Julie Richterové (RICHTEROVÁ 1982). Jedná se o ucelenou práci v dané problematice, doplněnou o bohatou fotografickou dokumentaci. Publikace vyšla roku 1982. Mimo tuto monografii vydala Richterová i několik článků v *PA* či v *Archaeologia historica (AH)* s důrazem

na pražskou oblast, výjimkou je článek rozebírající kachlový materiál z Velkých Losin. Jako další publikaci zásadní pro stav bádání v oblasti kachlů jmenujme Hazlbauerovu publikaci *Krásy středověkých kamen*, která se zaměřuje především na náboženskou ikonografii na reliéfech kachlů. Tato práce vyšla roku 1998 (HAZLBAUER 1998). Zdeněk Hazlbauer je v dané oblasti velmi produktivním autorem. Vydal desítky článků v nejrůznějších periodických a sbornících.

Mezi dalšími autory můžeme jmenovat například Tomáše Durdíka, Jiřího Fröhliche, Jana Frolíka, Irenu Loskotovou, Danu Menouškovou, Zdenku Měchurovou, Zdeňka Měřinského, Markétu Tymonovou, Pavla Michnu, Jaromír Žegklitz, Karlu Motykovou, Vladimíra Nekudu, Čeňka Pavlíka, Vladimíra Scheuflera, Michala Vitanovského a mnoho dalších.

Nemůžeme opomenout dvě shrnující publikace, které pomohly ucelit dosavadní poznatky o kachlích v Čechách, na Moravě a Slezsku. Jedná se o práci Čeňka Pavlíka a Michala Vitanovského z roku 2004 – *Encyklopedie kamnových kachlů v Čechách, na Moravě a ve Slezsku* a výběrový katalog z roku 2008 *Krásy, která hřeje*, jehož autory jsou Dana Menoušková a Zdeněk Měřinský (PAVLÍK – VITANOVSKÝ 2004; MENOŠKOVÁ – MĚŘÍNSKÝ 2008). Zdeněk Měřinský také editoval v roce 2011 sborník *Archaeologia mediaevalis Moravica et Silesiana III – Výrobní a technologické aspekty středověkých a raně novověkých komorových kachlů* (MĚŘÍNSKÝ 2011).

Ve výčtu všech publikací je třeba věnovat pozornost katalogům, které jsou velmi podstatné pro danou problematiku, jelikož nám zprostředkovávají pohled na ikonografické motivy a umožňují tak lépe dohledávat jednotlivé motivy. Z katalogů bylo vydáno kromě již zmíněného (*Krásy, která hřeje*) například katalog z roku 2001 *Výtvarné a užitkové aspekty kamnových kachlů* či z roku 2004 *Kachle doby gotické, renesanční a barokní* (výběrový katalog Národního muzea).

Na závěr můžeme dodat, že poměrně často vycházejí články na dané téma v periodiku *Archaeologia historica* v sekci materiální kultury. Například článek Zdeňka Hazlbauera z roku 1991 – *Technologie výroby gotických kachlů s prořezávanou čelní stěnou* nebo článek

Michala Vitanovského z roku 2001 – *Dřevo a hlína v procesu vzniku středověké kachle* (HAZLBAUER – PAŘÍK 1991, 293 – 304; VITANOVSKÝ 2001, 403-410). Problematikou novověkých kachlí se zabývají sborníky *Studies in Post-Medieval Archaeology*.

3. Geografické vymezení a přírodní poměry lokalit

Pro tuto práci je třeba geograficky vymezit a podrobněji popsat lokality, z nichž materiál pochází. Jelikož jsou dané lokality vzdáleny jen pár kilometrů, v mnoha ohledech bude jejich popis přírodních poměrů podobný. Ke každé z nich uvedu základní náhled do problematiky jejich polohy, geologie, pedologie, hydrologie a vegetace.

3.1 Poloha lokalit

Moravská Třebová náleží pod okres Svitavy (západní Morava) a Pardubický kraj. Město je situováno východně pod Hřebečovským hřbetem u říčky Třebůvky a nachází se v nadmořské výšce 350 m. Je tedy na pomezí Čech a Moravy. Město je vzdáleno od okresního města Svitavy asi 17 km. Katastrální výměra města je 42,205 km² (SMUTNÁ 2002, 535).

Městečko Trnávka, pod jejíž katastr spadá i hrad Cimburk, je obec ležící na jihovýchod od Moravské Třebové. Obě lokality dělí vzdálenost 7,5 km (obr. 16). Obec se nachází v nadmořské výšce 319 m. Výměra katastru k roku 1950 činila 1211 ha. Městečko Trnávka vzniklo v roce 1918 sloučením městečka Nová Trnávka (nebo jen Trnávka) a Stará Trnávka (spíše označována za Staré Město). Do roku 1929 byla zvána pouze Trnávka, poté již nesla dnešní označení (SMUTNÁ 2002, 630).

Obě výše zmíněné lokality leží na svazích Moravskotřebovské pahorkatiny. Ta je podcelkem Podorlické pahorkatiny, jež je součástí Orlické podsoutavy Krkonoško-jesenické soustavy. Městečko Trnávka spadá pod Trnáveckou vrchovinu a Moravská Třebová pod Moravskotřebovskou kotlinu. Krkonoško-jesenická soustava náleží pod Českou Vysočinu, což je nejvyšší horopisná soustava v České republice (HRÁDEK 2002, 22–25).

Trnávecká vrchovina svou rozlohou zabírá 56,74 km². Mezi nejvýznamnějšími body můžeme například jmenovat Hušák (625,8 m n. m., nejvyšší bod), Cimburk (420 m n. m.)

či Dubinu (553,1 m n. m.). Trnáveckou vrchovinu můžeme označit jako plochou vrchovinu rozkládající se v povodí řeky Třebůvky (DEMEK – MACKOVČIN – BALATKA 2006, 456).

Moravskotřebovská kotlina zaujímá 158,10 km². Její nejvyšší bod je 541,1 m vysoký Rychnovský vrch (DEMEK – MACKOVČIN – BALATKA 2006, 304).

3.2 Geologie a pedologie

Oblast Moravskotřebovska a Svitavska, pod kterou spadají obě lokality, prošla dlouhým geologickým vývojem. Některé místní horniny lze zařadit až do prekambria (stáří 545 miliónů let). Geologický podklad tvoří prvohorní a především druhohorní sedimentární horniny, náležící vývojem k východní části Českého masivu. Sedimentární horniny jsou uloženy na zábřežském a letovickém krystaliniku. Dále zde můžeme najít třetihorní sedimenty a čtvrtohorní spraše a písčité šterky. Na tomto území můžeme registrovat dvě dislokace (zlomy). Patří sem zlomy poblíž Boskovické brázdy a nectavské zlomy. V místě jejich křížení dochází k mírné seismické aktivitě. Toto křížení se nachází v prostoru mezi Moravskou Třebovou a Jevíčkem. Celá moravskotřebovská a svitavská oblast je známá pro ložiska žáruvzdorných cenomanských jílu a jílovců. Mineralogické nálezy zde nejsou příliš bohaté, avšak v minulosti se zde objevili vzácné pryskyřice z období křídý a hojně se vyskytující jaspisy. Nerostných surovin zde nenajdeme příliš mnoho. Můžeme však zmínit křídové pískovce využívané ke stavebním pracím, sprašové hlíny využívané v místních cihelnách nebo slévárenské písky. Nachází se zde i malá ložiska nekvalitního uhlí (HOUZAR 2002, 9–17).

3.3 Hydrologie

V okolí Moravské Třebové můžeme z řek jmenovat již zmíněnou Třebůvku, která přitéká z jižní strany od obce Křenov. Ústí do ní Stříbrný potok a Bílý potok. V povodí Třebůvky najdeme i Městečko Trnávku. Třebůvka se vlévá do Moravy v oblasti

Litovelského Pomoraví. Morava je přítokem Dunaje a pramení v Kralickém Sněžníku. Sledovaná oblast patří do černomořského úmoří (SMUTNÁ 2002, 535).

3.4 Vegetace

Sledované území je z velké části odlesněno a přeměněno pro zemědělské účely. Můžeme zde tedy identifikovat především polní kultury, louky a pastviny. Kromě toho je zde zastoupen také les a mimolesní zeleň. Dané lokality se nachází v oblasti středoevropské-hercynské květeny s mnoha fytogeografickými taxony (SOPOUŠEK 2002, 72).

4. Historie lokalit

4.1 Historie města Moravské Třebové, renesančního zámku a dalších budov

Následující kapitoly se budou stručně věnovat moravskotřebovské historii, historii zdejšího zámku a dalších budov, jež mají svou spojitost se zde zkoumaným materiálem. Jsou to například dům na Cihlářské ulici, františkánský konvent či budova radnice. Historii města však není pro tuto práci nutné opisovat až do současnosti, proto se vzhledem ke stáří zkoumaného kachlového materiálu spokojíme s dějinami do počátků 18. století.

4.1.1 Historie města

Poprvé bylo Moravskotřebovsko zmíněno v listině již roce 1234. Území získal moravský markrabě Přemysl výměnou od tišnovského kláštera. Důvody zájmu Přemysla o toto území mohou být vykládány různě, nicméně nejpravděpodobněji se jeví teorie vynucené směny za účelem založit na tomto území institucionální město. Kořeny tohoto záměru je možné sledovat v pravděpodobném předchůdci samotného města a to v současném Starém Městě u Moravské Třebové (v listinách označované také jako Antiqua Tribouia). Roku 1365 je Staré Město zmiňováno jako oppidum (BOLINA – NĚMCOVÁ – ŠLÉZAR 2008, 59–65).

Vznik dnešního města můžeme datovat do druhé poloviny 80. let 13. století. Za jeho vznikem stál král Václav II. (BOLINA – NĚMCOVÁ – ŠLÉZAR 2008, 65). S Moravskotřebovskem je tradičně spojován rod Hrabišiců, nicméně samotné město je pravděpodobně zeměpanského původu. Po rodu Hrabišiců padla trebovská území do rukou Jana Lucemburského. A tak započalo období střídání majitelů. Můžeme jmenovat například markraběte Jana Jindřicha, jež Třebovou získal za 8 000 hřiven a k panství připojil například i Cimburk u Městečka Trnávky. Dalšími držiteli se pak roku 1386 stali členové rodu Kunštátů. Pro náš kachlový materiál je však významný spíše rod Kostků z Postupic, jejichž jméno se objevuje na zlomcích (viz níže). Ty získali Třebovou a další území v roce 1447 od Jiřího z Kunštátu a Poděbrad. Prvním zástupcem rodu se zde stal Zdeněk Kostka

z Postupic. Posledním pak byl Jiří Hrabiše Kostka z Postupic, který roku 1490 zapsal statky Janu Heraltovi z Kunštátu a Plumlova. Ten celé panství prodal Ladislavu z Boskovic ještě téhož roku. Tento rok zahájil Ladislav rozvoj města pod vládou jeho rodu. Boskovicové a později Ladislav Velen ze Žerotína (1611–1620) vybuodoval rozsáhlé pozdně renesanční předhradí s arkádami tzv. nový zámek) vystavěli z původního třebovského pozdně gotického hradu zámek se čtyřmi křídly. Ten byl umístěný za příkopem a valem ohraničující město. Roku 1492 byl na zámku vystavěn raně renesanční portál. Ten je dodnes unikátem. V současnosti je nejstarší renesanční památkou ve střední Evropě. Důležitým rokem je i rok 1497, kdy Třebovou navštívil král Vladislav Jagellonský. Jeho přítomnost zřejmě objasňují i některé motivy na kachlovém materiálu. Můžeme se totiž setkat s vyobrazením jeho dcery Anny Jagellonské (viz níže).

Město několikrát vyhořelo, to však poskytlo prostor pro obnovu v renesančním duchu. Až do roku 1509 byla totiž Třebová dřevěným a hrázděným městem. Město bylo proslavené svou pivovarskou výrobou, během 16. století zde ale působilo i mnoho jiných cechů.

Ladislav Velen v roce 1622 přichází o celé moravskotřebovské panství. Bylo mu zkonfiskováno jako trest za účast ve stavovském povstání a předáno do rukou knížete Karla z Lichtenštejna. Město ztratilo svůj status šlechtické residence a stalo se pouhým správním střediskem. Roku 1632 zasáhla město morová epidemie. Roku 1643 Třebovou napadli Švédové. Od konce 17. století můžeme sledovat výrazný ústup českého živlu v Moravské Třebové (SMUTNÁ 2002, 536–542; KUČA 2001, 115–130).

4.1.2 Renesanční zámek

Tato stavba byla již několikrát zmíněná v předchozí kapitole. Při zmínce o zámku v Moravské Třebové je třeba mluvit o tzv. Starém zámku a o Novém zámku. Za stavebníky starého zámku jsou označováni Dobeš, Ladislav a Jan z Boskovic a Karel z Lichtenštejna. Starý zámek byl situován uprostřed dnešního zámeckého areálu a to až do svého vyhoření v roce 1840. Poškození bylo tak rozsáhlé, že byl zámek následujícího roku zbourán. Byla

ponechána západní a východní část. Tato křídla byla přestavěna Georgem Wingelmüllerem. Starý zámek byl nevelký hrad s nepravidelným čtyřúhelným půdorysem, jižním palácem a věží (SEDLÁK 2012, 25–29).

Nový zámek (obr. 4) a jeho stavbu inicioval Ladislav Velen ze Žerotína na počátku 17. století. Byla zbourána hradba oddělující zámek od města a bylo rozšířeno Veleno současné sídlo o tři nová arkádová křídla. Na západní křídlo navazuje ještě krátký jižní úsek. Severnímu křídlu dominuje třípatrová brána (obr. 5). Fasáda, především na nádvoří, byla pokryta rustikou. Celá stavba je provázená bohatou sochařskou a reliéfní výzdobou. Architektem celého zámku byl pravděpodobně Giovanni Maria Fillipi, stavbu provedl Giovanni Motalla de Bonnamone (SEDLÁK 2012, 30–35).

4.1.3 Další budovy ve městě

V této kapitole se jen krátce zmíním o vybraných budovách ve městě, kde byl nalezen zkoumaný kachlový materiál. Patří sem objekt na Cihlářově 8, dva objekty na Náměstí Tomáše Garrigua Masaryka. A to budova radnice (Náměstí T.G.M. č. 29) a budova s popisným číslem 35. Dále pak Františkánský konvent na Svitavské ulici. Více o samotných lokalitách a jejich označení bude popsáno v dalších kapitolách.

Radnice (obr. 6) je trojtraktová dvoupatrová budova s průčelím ústícím do unikátního obdélného náměstí. Na jejím místě stálo původně fojtství. Stavba radnice byla zahájena roku 1525 pod dohledem stavitele Hieronyma Dubenského. Radnice po té prošla ještě mnoha přestavbami. Posledními úpravami prošla dokonce až v 50. a 60 letech 20. století. Dodnes si tato budova zachovala svůj renesanční vzhled (SEDLÁK 2012, 50–54, KUČA 2001, 121–122).

Druhá jmenována budova stojící na tomtéž náměstí je taktéž dvoupatrová a pyšní se klasicistním průčelím a goticko-renesančním portálem se znaky pánů z Boskovic a z Dubé. Tento měšťanský dům je jedním z nejzachovalejších domů nejstarší zástavby. Jeho stavba byla zahájena po roce 1509 stavitelem Danielem Karwathem (SEDLÁK 2012,

55–57).

Měšťanský dům stojící na ulici Cihlářova 8 je jednopatrový objekt. Byl vystavěn někdy v 15. století, jeho stavitele však neznáme. Jeho průčelí je zakončeno atikovým patrem s žaluziovými okny. Objekt je původně gotický, dnešní podoba tomu však již neodpovídá (SEDLÁK 2012, 156–158).

Poslední zde zmíněnou stavbou je Konvent kláštera františkánů. Klášter byl založen na západ od města za hradbami. Jedná se o raně barokní komplex, jehož stavba byla zahájena roku 1680, dva roky po příchodu františkánů do města. Stavbu vedl Jacomo Brascha (SEDLÁK 2012, 171–176; KUČA 2001, 122).

4.2 Historie hradu Cimburka u Městečka Trnávky a jeho stavební historie

Založení hradu Cimburka (obr. 7) je již tradičně spojováno s osobou Bernarda z Cimburka, který hrad založil v roce 1308. Objevují se však nové hypotézy, které se staví k založení odlišně. Možné teorie vzniku jsou popsány v článku v periodiku *Castellologica Bohemica – K počátkům hradů na Moravskotřebovsku* (BOLINA – NĚMCOVÁ – ŠLÉZAR 2008, 53–88).

Díky nálezům stříbrných brakteátů v roce 1934 je možné se domnívat, že hrad byl vybudován již okolo roku 1300. Jelikož se však nezachovalo přesné místo nálezů, jedná se tedy jen o domněnku. Stejně tak by počátky hradu mohl upřesnit záznam o lomeném ostění okna konzervátora Aloise Czerného, ostění samotné se však také nedochovalo. Pokládejme tedy počátky hradu až k Bernardovi z Cimburka (DURDÍK – BOLINA 2001, 120).

Bernard z Cimburka v roce 1330 vyměnil panství s Jindřichem z Lipé za okolí Střílek a Koryčan. Roku 1365 synovec Jindřicha z Lipé prodal hrad markraběti Janovi. V delším vlastnictví podržel hrad až markrabě Jošt, který jej zdědil roku 1375 jako Janův nejstarší syn a to až do roku 1405. Jošt vedl vleklé spory nejen se svými bratry, ale i s bratrancem králem Václavem. Největším protivníkem byl však olomoucký biskup Mikuláš z Riesenburku

a s ním i celé olomoucké biskupství. Tyto spory byly zřejmě důvodem opevňování hradu v tomto období. Roku 1407 byl hrad prodán a přepsán na Markétu ze Šumvaldu a jejího manžela Dobeše z Popovic. Tato koupě je zaznamenána v zemských deskách. Hrad měli v držbě po čtyřicet let. V jejich rukách hrad přežil období husitských válek. I když není prokázáno, že by se majitelé hradu zapojili do bojů, i přesto předpokládáme, že hrad udržovali obranyschopný v nejistých dobách husitský válek.

Roku 1446 získal Cimburk do vlastnictví Vaněk Mladší Černoohorský z Boskovic. Tento majitel a jeho následník vnuk Oldřich měli největší zásluhy na přestavbách hradu. Přestavby byly zahájeny v polovině 15. století. Společně s Cimburkem měl Vaněk ve vlastnictví i Letovice. Vaněk byl významným příznivcem Jiřího z Poděbrad a tak zastával i významné zemské úřady. Vaněk umírá roku 1465 na počátku bojů s králem Matyášem. Syn Vaňka Václav starší z Boskovic zdědil panství a přidal se na stranu krále Matyáše. Matyášem byl později jmenován za správce Moravy. Dalším vlastníkem se stal již zmíněný Vaňkův vnuk Oldřich. Ten panství vlastnil v období úporných křížových výprav krále Matyáše. I když nemáme správy o napadení Cimburka je jistá, že obrana hradu musela být modernizována především před účinky palných zbraní. V této době vznikla v areálu hradu například uzavřená bašta. Oldřich z Boskovic zemřel roku 1500. Po té byl hrad prodán jeho syny. Roku 1508 Cimburk prodali bratřenci Ladislavu z Boskovic, který držel ve vlastnictví Moravskou Třebovou a okolí. Poslední vlastníkem z roku boskovického byl od roku 1520 Kryštof z Boskovic. Panství pak roku 1547 prodal (LANCINGER – SVOBODA 1995, 31–34).

Roku 1547 se hrad dostal do nových rukou. Panství získal těžební podnikatel Šimon Eder ze Štiavnice. U tohoto majitele není prokázána žádná stavební činnost. Roku 1565 byl Cimburk opět prodán, tentokrát se dostal do vlastnictví rakouského šlechtice Erazima Eyzingera. Ten si však panství udržel pouze jeden rok a hned roku 1566 panství vyměnil s Prokopem Podstatským z Prusinovic. On a jeho synové spravovali panství až do roku 1590. Adam Věžník z Věžníka a jeho žena Magdaléna z Řičan (nový vlastníci po rodu Podstatských) byli jedněmi z dalších, kteří proměnili podobu hradu. Po roce 1620 hrad zakoupil kníže Karel z Lichtenštejna a připojil panství k městu Moravská Třebová. Tak

se Cimburk dostal do komplexu knížecích domén a ztratil tak svou váhu. Za třicetileté války sehrál hrad svou roli jako útočiště pro císařskou posádku. Až do roku 1776 sloužil hrad jako sídlo úředníků. V tomto roce zasáhl hrad blesk a zapříčinil ničivý požár. Hrad se proměnil ve zříceninu.

Zřícenina Cimburku je z pohledu studia vývoje a typologie hradů na Moravě velmi vzácnou ukázkou hradů s plášťovou zdí. Je také významnou ukázkou opevňování v době válek s Uhrami (PLAČEK 1996, 158; PLAČEK 2001, 154).

4.2.1 Stav bádání a snahy o konzervaci hradu

Koncem 19. století se poprvé hrad stal středem zájmu památkářů. Roku 1849 doktor Moritz Grolig dopisem obeznámil Vídeňskou centrální komisi se svým konáním na hradu Cimburk. Na hradě byl vyzvednut kamenný kvádr s reliéfním aliančním znakem Adama Věžníka a Magdalény z Říčan a byl převezen do Moravské Třebové. V roce 1902 učitel z Moravské Třebové a okresní konzervátor Alois Czerny sepsal dopis centrální komisi za záchranu zříceniny Cimburk. V této době byl již po požáru před sto lety hrad v katastrofálním stavu. Tímto dopisem zahájil učitel měšťanské školy padesátileté snažení o konzervaci hradu Cimburk.

Díky intervenci tohoto trebovského konzervátora vydala komise obratem téhož roku příkaz správě trebovského panství k vyklízecím a konzervačním pracím na hradu Cimburk. Tyto práce probíhaly až do roku 1907. Konzervace hradu však neprobíhala podle některých správně. Mnozí byli proti některým způsobům přestavby, především proti práci s maltou při opravách a konzervaci hradu. Spory o to jak hrad konzervovat byly nakonec vyřešeny příjezdem doktora Otty Pippera, který byl bavorským dvorním stavebním radou a také sepsal práce o hradech na Předlitavsku. Ten definitivně ukončil práci s maltou (LANCINGER – SVOBODA 1995, 35–36).

Roku 1927 hrad zakoupila a převzala pod svou správu obec Městečko Trnávka. Dalším pokusem o konzervaci hradu byly zásahy v letech 1937, 1939 a 1940. Zásahy proběhly

především kvůli pokračujícím rozpadům hradu. V této době došlo ke zřícení okenního oblouku a částečné zřícení severozápadního torza hradu. V roce 1948 byl Státnímu památkovému ústavu v Brně zaslán jevičským konzervátorem dopis obsahující plány cimberské zříceniny z roku 1912. Údaje na plánu byly shodné s měřením doktora H. Weinelta, který totéž publikoval v roce 1937. Již zmíněný konzervátor E. Tuč z Jevíčka v témže roce našel na zřícenině kus pískovcového erbu náležícího Dobši z Cimburka. V rámci výstavby vodovodního potrubí v Trnávce ležící pod hradem zaznamenal části chodby, které směřovaly od hradu až do obce. Jedna z nich vedla k bývalému pivovaru, druhá pak k mlýnu ležícímu pod hradem (LANCINGER – SVOBODA 1995, 36).

Hrad utrpěl i za doby totalitního režimu. V šedesátých letech bylo v areálu zříceniny vystavěno letní divadlo. Toto divadlo v přírodě vybudovala organizace Národní fronty.

4.2.2 Popis hradu

Hrad Cimburk leží 477 m nad mořem. Je situován asi kilometr východně nad Městečkem Trnávka a asi 7 km od Moravské Třebové. Rozvržení stavby hradu významně ovlivnil podlouhlý tvar vrcholu, na kterém je umístěn. Vrchol měřící na délku 220 m a na šířku asi 60 m je obtékán potokem Třebůvka. Městečko Trnávka je položeno na jeho západním úpatí. Jak již bylo řečeno, Cimburk je významným zástupcem hradů s plášťovou zdí. Hrad je vymezen oválnou zalamovanou zdí, která je mocná v nejširších místech až 2,8 m a v nejužších pak 2,4 m (DURDÍK – BOLINA 2001, 120).

Na západní (jihozápadní) straně byl k hradbě přistavěn šestidílný palác. Další palác je předpokládán při severní hradbě. Z tohoto paláce se však mnoho nedochovalo. Západní palác byl podsklepen. Předpokládá se však, že k zahloubení a zaklenutí sklepů došlo až po stavbě samotného paláce. Na jihovýchodní straně hradu nelze zástavbu určit. V rámci hradu se polemizuje, zda se zde nenacházela i bergfritová věž. Proti tomu však svědčí nejen tvarování hradby, ale již dříve zmíněný plán jevičského konzervátora E. Tuče z roku 1912. Tento plán jasně ukazuje na to, že Cimburk je typ hradu s plášťovou zdí. Na plánu jsou také

zachyceny zdi parkánu a malá vstupní věž v jihovýchodní části hradu. Vyvážení vstupní severovýchodní části také nelze s určitostí zjistit, ale předpokládá se, že v těchto místech se obvodová zeď zalamovala dovnitř. Analogii pro toto zalomení můžeme najít na hradu ve Zbořeném Kostelci poblíž Týnce nad Sázavou. V 15. století byla ve východní části okružního příkopu vybudována patrová dvouprostorová budova. Do současnosti se však zachovalo pouze přízemí této budovy. Jelikož pro stavbu této budovy nebyl dostatek místa, byla v místech stavby zbourána hradba a parkán. Nahrazeny byly nádvorní zdi. Aby nebyla narušena obranyschopnost hradu měla budova vnější zeď mocnou 3 metry (LANCINGER – SVOBODA 1995, 30–31).

Počátek výstavby zděného jádra Cimburka datujeme do období výstavby všech podobných moravských plášťových hradů, tedy do konce 13. století a počátku 14. století. Za stavitele hradu jsou považováni buďto autor zakládací listiny Bernard z Cimburka nebo Páni z Lipé. Podle zachovaných fragmentů obalové zdi Cimburka mělo jádro hradu tvar zalamaného mnohobokého oválu dlouhého 48 m a širokého 33 m. Horní část obalové zdi se v žádném místě nedochovala. Předpokládán je však ochoz s cimbuřím. Na torzu severozápadní hradby dodnes můžeme vidět otisk horní části hradby, ten je však pochází až z pozdější doby (SVOBODA 1994, 376).

V paláci při západní hradbě lze identifikovat v jihozápadní části fragmenty čtyř dělicích příček. V severozápadní části můžeme vidět i drobné okénko. Nelze však s určitostí prokázat zda jsou součástí původní zděné výstavby. Ve východní části střední příčky se nachází vestavba, která by mohla být identifikována jako otopné zařízení. Takovéto otopné zařízení můžeme najít například na hradu Žebrák. Otopné zařízení tohoto typu fungovalo na základě rozžhavených valounů umístěných v komoře. Tyto valouny vyhřívaly obytné prostory paláce. V rámci hradu můžeme také dále identifikovat cisternu, která shromažďovala vodu. Zmiňuje se o ní již Alois Czerný (LANCINGER – SVOBODA 1995, 31).

5. Historie muzea a moravskotřebovské sbírky

Počátky muzea v Moravské Třebové můžeme datovat do roku 1872. Tento rok vznikl Spolek pro další vzdělávání obchodnického a živnostenského stavu. Za cíl si kladl například zpřístupnění odborných časopisů pro veřejnost, založení knihovny či zřízení pokračovacích škol. Pro nás je však nejzajímavější cíl budování muzejních sbírek. Sbíрка několikrát musela změnit místo uložení a spolku začínaly postupně docházet peníze k realizaci muzejní činnosti.

Vstupem Ludwiga Vinzenze Holzmaistera (obr. 8) však došlo k obratu. Tento třebovský rodák, cestovatel a newyorský obchodník se stal mecenášem sbírky a budoucího muzea a samozřejmě také členem Spolku. V roce 1902 společně se spolkem počal plánovat stavbu muzea a taktéž přislíbil přivést exponáty ze svých dalekých cest, které pak následně byly uloženy do muzejních sbírek. V červnu roku 1904 byla zahájena stavba. Stavitelem byl Franz Habicher, jež se pro stavbu nechal inspirovat jedním z vídeňských muzeí (obr. 9).

Stavba byla dokončena během dvou let. V květnu roku 1906 se začalo s přesunem sbírek do nové budovy. Nejprve byla zpřístupněna Holzmaisterova sbírka, po té následovali další. V roce 1909 se začalo s úpravami muzejního parku. O členění vnitřních prostor budovy a sbírky rozhodl sám mecenáš. Z otevření se dokonce zachoval fotografický materiál, který nám umožňuje přesnou představu o organizaci expozic.

Byla zde vybudována knihovna, zasedací sál a archív. K vidění byla například numismatická, entomologická a archeologická sbírka, ale i další nejrůznější předměty například uměleckořemeslné povahy. Nejvýznamnější však byla a dodnes je mimoevropská sbírka, kterou jako většinu opatřil mecenáš muzea Holzmeister. Kvůli neshodám se spolkem zřejmě politického rázu jeho zájem o muzeum upadal. Sbířky však rozšiřoval až do roku 1912, kdy daroval muzeu vzácnou kolekci egyptských starověkých památek a také muzeum naposledy navštívil. Pro město zůstal váženým občanem. Holzmeister zemřel 16. 2. 1923, na muzeum však v poslední vůli nepamatoval. Nadcházejících dvacet let postrádáme doklady o činnosti muzea. Předpokládá se však jeho stagnace a to až do doby, kdy bylo

muzeum obsazeno sovětským vojskem. Velká část původního sbírkového fondu byla zachována a stejně tak budova. Nově osídlené obyvatelstvo však v poválečném období nebylo nakloněno muzejní činnosti zvláště pak v německém muzeu (MARTÍNKOVÁ 1996, 13–19).

Po odsunu německého obyvatelstva převzal sbírky do rukou stát. Muzeum se stalo po roce 1945 kulturně společenským centrem nového českého obyvatelstva. V čele muzea se po té vystřídalo několik osobností. Můžeme jmenovat například Rudolfa Hikla či Jaromíra Plicku, jehož jméno se dokonce objevuje na štítcích zkoumaného souboru kachlů.

V roce 1967 již byla budova muzea v dezolátním stavu. Během dvou let se začalo s opravami. V čele muzea se vystřídalo mnoho dalších ředitelů a všichni se snažili pokračovat v obnově sbírek a dalších opravách budovy muzea. Pro tuto práci je nutné zmínit ředitele Josefa Kvapila, za jehož fungování mělo dojít k archeologickému průzkumu Cimburka a to zřejmě někdy na počátku 70. let.

V dalších letech musela být budova z bezpečnostních důvodů uzavřena. Budova byla napadena dřevomorkou. Celá sbírka byla přesunuta do východního křídla moravskotřebovského zámku. Zde byly také pořádány výstavy. Rekonstrukce se původní budova muzea dočkala až v roce 1992. V roce 1995 bylo obnoveno vydávání Vlastivědných listů, nyní pod názvem Moravskotřebovské vlastivědné listy. V současnosti se již muzeum nepotýká s nedostatkem prostoru pro uložení sbírek. Problémem však může být jejich inventarizace, která prozatím není zcela kompletní (MATOUŠEK 1996, 29–35).

6. Soubor kachlů z depozitáře muzea v Moravské Třebové

6.1 Popis práce

Zkoumaný soubor pocházející z depozitáře muzea v Moravské Třebové byl zapůjčen pro diplomovou práci a následně převezen do Olomouce. Zde se započalo s jeho zpracováním. Na počátku bylo třeba rozdělit soubory na dvě zkoumané lokality, tedy Moravskou Třebovou a Cimburk. Některé části souboru byly provázeny štítky, které obsahovaly název lokality. V některých případech obsahovaly i přírůstkové číslo či jméno nálezce a okolnosti nálezu. Ukázalo se však, že k přírůstkovým číslům neexistuje přírůstková kniha, a tak nám přírůstkové číslo poskytuje pouze rok, kdy byl nález muzeu předán. V souboru byla nalezena pouze tato přírůstková čísla: 92121/55, 31/56, 8/56, 9/56, 2730/65, 33/65 a 34/65. Z nálezců se zde vyskytoval například Jaromír Plicka, který byl archivářem a od roku 1949 fungoval jako správce muzea v Moravské Třebové. Mezi dalšími jsou pak jmenováni A. Stropek a Žákovský historický kroužek. Jako okolnosti nálezu byly vždy zmiňovány opravy objektů. Takovýchto informací však bylo v porovnání s množstvím materiálu velmi málo. Bylo nutno se spokojit i s pouhým nápisem Cimburk na krabici s nálezy bez jakýchkoliv dalších informací. Vzhledem k pozdějšímu třídění se ukázalo, že za léta strávená v depozitáři se materiál zřejmě pomíchal. Jestli je materiál v krabici skutečně z dané lokality, si nemůžeme být úplně jistí. Po podrobnější analýze se stále častěji ukazuje, že při uskladnění mohlo dojít k omylu. V obou souborech se totiž setkáváme s identickými motivy. Všechny materiál pochází z náhodných nálezů či ze stavebních prací. Bohužel nemáme informace o systematickém výzkumu. I přesto, že neexistuje podrobnější dokumentace, ponechala jsem jednotlivé části souboru tak, jak mi byly předány. Skupiny zlomků jsem i při řazení a číslování nechala pospolu, tak jak byly uloženy v jednotlivých sáčcích. V celém souboru se kromě velkého množství zlomků kachlů vyskytují i zlomky keramiky a nepatrné množství kostěného materiálu. Celkově soubor čítá 556 kusů zlomků různého materiálu.

Po základním roztřídění bylo třeba materiál omýt a pokusit se zlomky slepit. Následně jsem přešla k inventarizaci. V této části práce jsem navázala na předchozí práci Jany

Němcové. Navázala jsem tedy na její číselnou řadu. Zároveň jsem navázala na její označení lokalit, které ve své práci stanovila. V souboru můžeme najít tedy již vymezené lokality. První a v souboru nejrozsáhlejší je Městečko Trnávka MT C II (obr. 18). Lokalita je vymezena areálem hradu nacházejícím se nad obcí. Další lokality jsou pak vymezeny v rámci města Moravská Třebová (obr. 17). Němcová vymezila prozatím 11 lokalit v centru města a jeho okolí. V souboru jsou nálezy z lokality Mt III (Cihlářova ulice č. 8), Mt IV (budova radnice, Náměstí T.G.M. č. 29). Nicméně bylo třeba definovat i nové lokality a to v rámci nálezů z Moravské Třebové. U jednoho zlomku se objevil štítek s popisem U Nové školy (předpokládáme, že se jedná o základní školu na ulici Palackého), u dalšího většího souboru pak byla zapsána lokalita Náměstí č. 35 (předpokládáme, že se jedná opět o náměstí T.G.M.). Jako poslední pak byla zapsána lokalita Zámek. Zvolila jsem tedy toto označení. Lokalita U Nové školy ponese označení Mt XII, lokalita na Náměstí T.G.M. č. 35 je označena jako Mt XIII, poslední lokalita na zámku je pojmenovaná jako Mt XIV.

Stejně jako označení lokalit i systém inventarizace byl převzat z diplomové práce Jany Němcové *Středověké osídlení Moravskotřebovska ve světle archeologických pramenů*. Díky tomu zůstane inventarizace depozitáře jednotná a pro pozdější badatele přehledná. Číselná řada tohoto souboru začíná u čísla A 3748 a navazuje tedy přímo na předchozí práci Němcové. Jak již bylo řečeno, soubor celkově obsahuje 556 kusů. Z toho 180 kusů řadíme k lokalitám v Moravské Třebové. Zbytek pak k lokalitě MT C II (Městečko Trnávka – Cimburk), tedy 376 kusů. Z hlediska typu materiálu na obou lokalitách můžeme rozlišit zlomky kamnových kachlů (489 kusů), zlomky keramických nádob (64 kusů), kostěný materiál (2 ks) a dlaždice či dlažba (1 ks). Po dokončení číslování byl vytvořen deskriptivní systém. Nejprve se jednalo o jednoduchý zápis do sešitu s pár proměnnými pro lepší orientaci v tak velkém souboru. Tento první systém obsahoval pouze informaci o přiděleném inventárním čísle daného zlomku a informace ze štítku, pokud byl v souboru nalezen a někdy také jednoduchý popis daného zlomku. Bylo zde popsáno, zda se jedná o kachel či nikoli, zda má glazuru či ne, nebo informace o motivu, který nese. Celý tento systém byl později zanesen do tabulky v programu Excel (obr. 10). Výsledný deskriptivní systém

je detailněji popsán dále.

Další částí práce s materiálem bylo vytváření katalogu. Pro tuto práci vzniklo více jak 130 kreseb reprezentujících motivy na kachlích, každá kresba obsahuje i průřez, který naznačuje sílu stěny zlomku. Mimo to bylo vytvořeno i několik fotografií, které byly zařazeny také do katalogu. Na kresby i fotografie bude později odkazováno v textu při popisu jednotlivých motivů.

Po laboratorním zpracování, inventarizaci, kreslení a vytvoření deskriptivního systému a katalogu byl soubor kachlů tříděn do několika typologických skupin. Kresby zlomků pak lépe ukázaly ikonografické motivy na čelních vyhřívacích stěnách a tak pomohli s tvorbou kategorií. Pro třídění do typologických skupin dle motivu byl použit systém Čenka Pavlíka a Michala Vitanovského z publikace *Encyklopedie kachlů v Čechách, na Moravě a ve Slezsku* (PAVLÍK – VITANOVSKÝ 2004). Jelikož publikace pracuje s výběrovým a reprezentativním materiálem, tedy většinou s kompletně dochovanými kachli, bylo nutné při třídění tohoto souboru vytvořit další skupiny. Je však nutné zdůraznit, že jsou tyto skupiny vytvořeny pouze pro potřeby této práce. Zkoumaný soubor Cimburka a Moravské Třebové je z převážné části tvořen pouze zlomky. Jen v malém procentu zde můžeme najít téměř kompletní exponáty. Právě kvůli zlomkovitosti je při analýze těžké definovat motiv. Proto byla typologie doplněna o již zmíněné další skupiny, do kterých lze zařadit právě zlomky blíže neurčitelné, ale s konkrétním motivem, jako je třeba část lidské postavy či část rostlinného motivu. U těchto zlomků je těžké určit, zda je motiv součástí například rostlinného ornamentu či je samostatným prvkem. Vznikly tak skupiny kachlů s figurálním motivem, zvířecím motivem, kachle s nápisy či nápisovými páskami a jako poslední kachle se zlomky oděvů či jiných tkanin. Vytvořena zde byla i skupina obsahující pouze okraje a to jak zdobené i nezdobené. V souboru je okrajů velký počet. Díky zlomkovitosti nelze určit více než zda je okraj zdobený, jednoduše členěný bez větší výzdoby či nejzákladnějšího typu (okraj tvoří pouze jednoduchá lišta). Jako poslední je vytvořena skupina s neurčitelnými motivy či úplně bez motivu, kde jsou řazeny například i zlomky pláště komory a již zmíněné okraje. Pro třídění tedy vznikly tyto typologické skupiny:

1. Mytologie, alegorie a fantastika
2. Náboženské motivy
 - A. Starozákonní
 - B. Novozákonní
 - C. Světci
 - D. Jiné motivy s náboženskou tematikou
3. Světské motivy
4. Heraldické motivy
5. Architektonické motivy
6. Ornamet
7. Figurální motivy
8. Zvířecí motivy
9. Nápis a nápisové pásy
10. Motiv s oděvem a jinými tkaninami
11. Bez motivu, motiv nelze určit, okraje zdobené i nezdobené

Jako problematické u tohoto systému se ukázalo prolínání motivů. Toto prolínání komplikuje řazení zlomků do vytvořených kategorií. V souboru například můžeme najít zlomky kachlů s nápisovou páskou provázené rostlinným motivem. V tomto případě je nutné jednomu z motivů dát přednost a to vždy podle důležitosti. Nápisová páska, která při identifikaci tvoří podstatnější prvek, tedy dostane přednost před neurčitým rostlinným motivem. K takovýmto zlomkům je v práci vždy přistupováno individuálně. V rámci třídění již u konkrétních zlomků nebudou uváděny informace o dochovanosti, o keramickém těstu, o glazuře. Všechny tyto informace jsou k dohledání v příloženém deskriptivním systému či v katalogu.

6.2 Deskriptivní systém

Deskriptivní systém vytvořený v programu Excel se skládá celkem z 13 kategorií. První obsahuje *inventární číslo*. Systém začíná číslem A 3748 a končí číslem A 4263. Každý zlomek nese své vlastní inventární číslo. Výjimkou je pouze 40 kusů atypických střepů z keramických nádob, kterým bylo přiděleno pouze jedno číslo (A 3874) a dvě zvířecí kosti (A 3875). Další kategorií je *typ artefaktu*. Zde rozlišujeme: komorové kachle-základní, rohové, římsové, řádkové a samostatné ukončovací články (komorové kachle zde předpokládáme v naprosté většině, jelikož nemáme potvrzen zlomek jiného typu kachlů, keramické nádoby, zvířecí kosti a dlažbu. Jejich jednotlivý počet v daném souboru je vypočten v předchozí kapitole. Další dvě kategorie jsou *Lokalita* a *Část lokality*. Z lokalit tedy rozeznáváme Moravskou Třebovou a Městečko Trnávku - Cimburk. *Část lokality* je určena pro území Moravské Třebové, která má více jednotlivých lokalit jmenovaných výše.

Další kategorie popisuje *Dochovanost artefaktu* (tuto kategorii uvádíme pouze u zlomků kachlů). Zde rozeznáváme: čelní vyhřívací stěnu s okrajem či bez okraje, samostatné okraje a plášť komory bez otvoru nebo s otvorem případně i s otvorem zesíleným manžetou. U části zlomků se setkáváme i s otvorem po kovové výztuži. U některých zlomků je těžké určit část, ze které pochází. V souboru se nachází jen velmi malé množství téměř kompletních kachlů.

Neméně důležitou kategorií je *Keramické těsto*. Zde posuzujeme dva aspekty. Zda je těsto s příměsí či bez příměsí. V případě příměsí určujeme její druh. V našem případě pouze písek či tuha. Písek zde jasně převažuje. Dále pak posuzujeme barvu keramického těsta. Z barevné škály jsou v tabulce rozlišeny barvy jako cihlová, světle cihlová, béžová, světle béžová, tmavě šedá a další. Tato škála je poměrně pestrá nicméně převažuje ve většině případů barva světle cihlová.

Glazura na povrchu kachlů je taktéž důležitou kategorií, i když v souboru nepřevládají. Zlomky bez glazury neboli kachle režné jsou v obou souborech v převaze. Rozeznáváme kachle s monochromní a polychromní glazurou. Polychromní glazura se vyskytuje v mnoha

různých kombinacích s různým počtem barev. Nejvíce se zde setkáváme s odstíny zelené glazury. Vyskytuje se zde samostatně i černá a žlutá glazura. Ojedinele se v souboru setkáme s úpravou povrchu potuhováním či s průhlednou glazurou.

Zřejmě nejdůležitější a zároveň nejproblematictější je kategorie zabývající se *Motivem* na čelní vyhřívací stěně kamnového kachle. Proto je této problematice věnována celá kapitola. V tabulce jsou zaneseny pouze základní údaje o motivu, jejich detailnější problematika je rozebrána v samotné práci. Mnoha zlomků se určování motivu vůbec netýká díky jejich zlomkovitosti či poškození. V tabulce jsou tedy tyto případy zaneseny jako Bez motivu či Motiv nelze určit. Ohledně okrajů a jejich motivů však existují výjimky a to v případě, že je okraj nějak zdobený.

Další dvě kategorie *Kresba* a *Fotografie* pouze určují, zda k danému zlomku existuje kresebná a fotografická dokumentace. Kategorie *Opálení a stopy textilie* určuje, zda daný zlomek nese takovéto stopy. Stopy textilie jsou podstatné v případě datování. Kategorie *Poznámka* slouží těm částem souboru, které nesou informaci ze štítku s přírůstkovým číslem o nálezu či lokalitě, z které pochází. *Přírůstkovému číslu* je věnován poslední oddíl tabulky. *Rozměry* je kategorie nesoucí informaci o výšce a šířce. Rozměry jsem se v práci rozhodla uvádět jen u zlomků větších rozměrů či u zlomků, které mají zachované alespoň dva okraje. U menších kousků jsem to považovala za zbytečné. Jak již bylo zmíněno, téměř kompletní kachle se v zkoumaném souboru téměř nevyskytují.

Zde popsaný deskriptivní systém vytvořený v programu Excel a tedy i samotná deskripce materiálu je přiložená na konci dokumentu na CD a obsahuje veškeré zde zmíněné informace vyříděné v daných kategoriích.

7. Typy motivů ve zkoumaných souborech

Tato část práce bude věnována konkrétním typům. Každý typ vždy bude odkazovat na konkrétní kresbu či fotografii v obrazové příloze práce. Mimo to budou u každého typu uvedeny konkrétní zlomky nesoucí tentýž motiv. Lokality nebudeme nyní odlišovat, protože se objevují i některé stejné motivy na obou lokalitách. Na tento katalog pak bude odkazováno v části zabývající se typologií a motivem kachlů. U každého typu budou uvedeny základní údaje vyplývající z tabulky a popis zobrazeného motivu.

Seznam zkratek:

IČ – inventární číslo zlozku, ČVS – čelní vyhřívací stěna, BOL – bez okrajové lišty, SOL – s okrajovou lištou, LDR, PDR, LHR, PHR – levý/ pravý dolní/horní roh, OL okrajová lišta, M – motiv, T – těsto, G – glazura, P – poznámka, R – rozměry (V- výška, Š- šířka), ZSSM – zlomky se stejným motivem, O – odkaz na kresbu či fotografii

1.

Zlomek komorového kachle, IČ: A 3908 (MT C II), část ČVS BOL, LDR ?

OL: není provedená plasticky

M: Náboženský motiv starozákonní – Adam a Eva u stromu poznání, s šestilistou růží, zachována pouze část postavy Adama a stromu s hadem

T: s příměsí písku, barva světle béžová

G: bez glazury (režný)

P: slepené ze dvou částí

R: V: 127 mm, Š: 105 mm

ZSSM: A 4246 (MT C II)

O: Tab. I -1

2.

Zlomek komorové kachle, IČ: A 4066 (MT C II), část ČVS BOL

M: Náboženský motiv starozákonní – hlavička proroka?, složitá interpretace – zlomek příliš malý

T: s příměsí písku, barva světle cihlová

G: bez glazury (režný)

ZSSM: A 4067, A 4068 (MT C II)

O: Tab. I - 2

3.

Zlomek komorové kachle, IČ: A 4084 (MT C II), část ČVS SOL

OL: velmi široká, členitá a zdobená rýhováním a křížky

M: Náboženský motiv novozákonní – Madona se skloněnou hlavou a svatozáří, nad svatozáří kruhové útvary (které si lze vykládat jako nebeské objekty – Slunce, Měsíc?), v pozadí zřejmě budova, okolí zdobené ornamentem (kombinace čar a teček sdružené do tvaru trojúhelníků)

T: s příměsí písku, barva tmavě šedá

G: bez glazury, povrch potuhovaný

P: slepené ze dvou částí

ZSSM: A 3945, A 3932, A 3935, A 3933 (MT C II)

O: Tab. II - 1

4.

Zlomek komorové kachle, IČ: A 4085 (MT C II), část ČVS BOL

M: Náboženský motiv novozákonní – postava madony v dlouhém zřaseném rouše, v pozadí budova a ornamentální plastické zdobení (kosočtvercové ve středu s tečkami)

T: s příměsí písku, barva tmavě šedá

G: bez glazury, povrch potuhovaný

ZSSM: A 3931, A 3934, A 3958- A 3961 (MT C II)

O: Tab. II – 2

5.

Zlomek komorové kachle, IČ: I. - A 3954 (MT C II), část ČVS BOL, II. A 4057 (MT C II) – část ČVS BOL

M: Náboženský motiv novozákonní - žena chovající v náruči nahé děťátko, pravděpodobně motiv Madony s Jezulátkem

T: s příměsí písku, barva světle cihlová

G: bez glazury (režný)

ZSSM: A 4058 (MT C II)

O: Tab. II - 3

6.

Zlomek komorové kachle, IČ: A 3983 (MT C II), část ČVS BOL

M: Náboženský motiv novozákonní - Klanění tří králů (zachována korunovaná hlava panny Marie, hlava Jezulátka, ruka podávající korunu Jezulátku), fragmenty budovy

T: s příměsí písku, barva cihlová

G: bez glazury (režný)

O: Tab. II - 4

7.

Zlomek komorového kachle, IČ: A 3748 (Mt XIV), část ČVS SOL

OL: jednoduchá hranolová (vysoká)

M: Náboženský motiv novozákonní – Kristus v předpeklí, chybí hlava Krista

T: s příměsí písku, barva světle cihlová

G: zelená glazura

R: V: 204 mm, Š: 189 mm

O: Tab. II – 5

8.

Zlomek komorové kachle, IČ: A 3909 (MT C II), část ČVS SOL

OL: jednoduchá hranolová

M: Náboženský motiv (světec) – složitá interpretace, sedící postava držící dokument (list), možné interpretovat jako jednoho z evangelistů, zlomek kopytnatého zvířete nad figurou naznačuje, že se mohlo jednat o evangelistu Lukáše, který je tradičně provázen býkem, fragment budovy

T: s příměsí písku, barva světle cihlová

G: bez glazury (režný)

ZSSM: A 3952 (MT C II)

O: Tab. III – 1

9.

Zlomek komorové kachle, IČ: A4072 (MT C II), část ČVS SOL, LHR

OL: členitá hranolová

M: Náboženský motiv (světec) – figura držící ptáka (orel), to naznačuje, že by se mohlo jednat o evangelistu svatého Jana

T: s příměsí písku, barva světle cihlová

G: bez glazury (režný)

R: V: 172 mm, Š: 100 mm

O: Tab. III – 2

10.

Zlomek komorového kachle, IČ: A 3991 (MT C II), část ČVS BOL

M: Náboženský motiv (světec) - neznámý světec (mničem), v okolí řasené závěsy zakončené střapci, není zachován žádný atribut, lze uvažovat o zakladateli řádů františkánů svatém Františkovi

T: s příměsí písku, barva světle cihlová

G: zelená glazura

O: Foto: 1

11.

Zlomek komorové kachle, IČ: A 3980 (MT C II), část ČVS BOL

M: Náboženský motiv (světec) – figura s korunou nesoucí štít, na štítu je kříž, a kopí jedoucí na koni, pravděpodobně se jedná o svatého Jiřího

T: s příměsí písku (velký podíl), barva světle cihlová

G: bez glazury (režný)

P: žádný zlomek neodpovídá motivu, nicméně v souboru jsou podobné zlomky s velkým podílem písku a neurčitým motivem, jejich spojitost je nejistá

O: Tab. III – 3

12.

Zlomek komorového kachle, IČ: A 3938 (MT C II), část ČVS SOL

OL: jedná se o kachel bez plasticky provedené okrajové lišty

M: Náboženský motiv (světec) – interpretace složitá - kachle nese zlomek zatočeného ocasu v okolí rostlinné motivy, dle podoby ocasu můžeme uvažovat o drakovi, mohlo by se tedy jednat o motiv draka, který je zabíjen svatým Jiřím

T: s příměsí písku, barva světle béžová

G: zelená glazura

O: Tab. III – 4

13.

Zlomek komorové kachle, IČ: I. - A 3840 (Mt IV), část ČVS SOL, II. A 3841 (Mt IV), část

ČVS SOL

OL: členitá válcovitá

M: Náboženský motiv (světec)? - figura v tunice s jednou rukou složenou na hrudi, druhá ruka žehnající? (figura provázena nápisovou páskou pravděpodobně nad hlavou, hlava však nedochována)

T: s příměsí písku, barva světle cihlová

G: bez glazury (režný)

R: I. - V: 177 mm Š: 125 mm, II. - V: 133 mm, Š: 81 mm

ZSSM: A 3903 (MT C II), A 4076 (MT C II)

O: Tab. III – 5

14.

Zlomek komorové kachle, IČ: A 3778 (Mt IV), část ČVS SOL

OL: jednoduchá hranolová

M: Náboženský motiv (světec) – zlomek hlavičky se svatozáří, nad hlavou závěs, chybí další atributy pro bližší určení

T: těsto s příměsí písku, barva cihlová

G: bez glazury (režný)

R: V: 106 mm, Š: 63 mm

ZSSM: A 4071 (MT C II), A 3789 (Mt IV)

O: Tab. III – 6

15.

Zlomek komorového kachle, IČ: A 3906 (MT C II), část ČVS SOL, PHR/LHR ?

OL: jednoduchá

M: Náboženský motiv (světec) – zachována pouze část svatozáře a zlomek nápisové pásky s písmenem S, motiv je provázen i rostlinným motivem

T: s příměsí písku, barva cihlová

G: bez glazury (režný)

R: V: 83 mm, Š: 92 mm

ZSSM: ne se zcela stejným, ale podobným motivem je zlomek A 4064 (MT C II), z jeho motivu je stejně jako u zlomku A 3906 zachována pouze svatozář

O: Tab. III – 7

16.

Zlomek komorového kachle, IČ: A 4035 (MT C II), část ČVS SOL

OL: jednoduchá poloválcovitá

M: Náboženský motiv (světec) – postava princezny, hledící en face směřující vlevo, ruce před sebou (modlíci se), část z motivu Sv. Jirí a princezna

T: s příměsí písku, barva světle cihlová

G: bez glazury (režný)

P: lepený ze dvou částí

ZSSM: A 4036 (MT C II)

O: Tab. III – 8

17.

Zlomek komorového kachle, IČ: A 4074 (MT C II), část ČVS SOL, LDR

OL: členitá hranolová

M: Náboženský motiv (jiné náboženské motivy) – zlomky dvou složených zkřížených křídel, mohlo by se jednat o motiv anděla

T: s příměsí písku, barva světle cihlová

G: bez glazury (režný)

R: V: 111 mm, Š: 107 mm

ZSSM: A 4073 (MT C II)

O: Tab. IV – 1

18.

Zlomek komorové kachle, IČ: A 3847 (Mt IV), část ČVS, jedná se pravděpodobně o aplikaci římsového kachle

M: Náboženský motiv (jiné náboženské motivy) – tvář andělíčka? (barokní rysy)

T: s příměsí písku, barva světle cihlová

G: polychromní glazura (zelená, žlutá, bílá)

O: Tab. IV - 2

19.

Zlomek komorového kachle, IČ: A 3969 (MT C II), část ČVS BOL

M: Zvířecí motiv - hlava jelena s bohatým parožím doprovázená rostlinným motivem

T: s příměsí písku, barva světle cihlová

G: bez glazury (režný)

O: Tab. V – 1

20.

Zlomek komorové kachle, IČ: A 3918 (MT C II), část ČVS SOL

OL: okrajová lišta není provedena plasticky

M: Zvířecí motiv - zlomek ptáka doprovázený rostlinným motivem

T: s příměsí písku, barva cihlová

G: bez glazury (režný)

P: slepen ze dvou částí

O: Tab. V – 2

21.

Zlomek komorového kachle, IČ: A 4048 (MT C II), část ČVS BOL

M: Zvířecí motiv – zlomek ryby (tělo a ocasní část)

T: s příměsí písku, barva světle cihlová

G: bez glazury (režný)

P: vnější strana velmi poškozena oprýskáním, motiv v okolí ryby nelze určit

O: Tab. V – 3

22.

Zlomek komorové kachle, IČ: A 4024 (MT C II), část ČVS SOL, LDR

OL: jednoduchá hranolová

M: Zvířecí motiv – zlomek kopytnatého zvířete (kůň?)

T: s příměsí písku, barva cihlová

G: bez glazury (režný)

R: V: 113 mm, Š: 81 mm

ZSSM: podobným motivem kopytnatého zvířete (blíže neurčitelného)- A 4203 (MT C II), A 3953 (MT C II), A 3950 (MT C II)

O: Tab. V – 4

23.

Zlomek komorové kachle, IČ: A 3942 (MT C II), zřejmě samostatný ukončovací článek

M: Zvířecí motiv – lví tlapa?

T: s příměsí písku, barva cihlová

G: Polychromní glazura – zelená a bílá

O: Tab. V – 5

24.

Zlomek komorové kachle, IČ: A 4059 (MT C II), část ČVS SOL

OL: jednoduchá, jednostranně zaoblená

M: Zvířecí motiv, část šupinatého ocasu – je možné interpretovat jako delfína

T: bez příměsí písku, barva světle béžová

G: bez glazury (režný)

O: Tab. V – 6

25.

Zlomek rohového komorového kachle, IČ: A 4012 (MT C II), téměř kompletní, I. část ČVS, II. boční strana celá ČVS, zachované OL, zachován plášť komory s vyhřívacím otvorem zesíleným manžetou

OL: široká hranolová

M: I: Heraldický orel, obě hlavy nesou korunu, další koruna umístěna mezi nimi – interpretováno jako císařský orel, II: korunovaná orlice

T: bez příměsí, barva světle béžová

G: zelená glazura

R: I. - V: 217 mm, Š: 180 mm, II. - V: 217 mm, Š: 116 mm

P: kachel velmi poškozen, motiv vymletý, glazura na většině povrchu již chybí

O: Foto: 2

26.

Zlomek komorového kachle, IČ: A 4098 (MT C II), část ČVS BOL

M: Heraldická orlice (korunovaná)

T: s příměsí písku, barva světlá béžová

G: polychromní glazura – modrá, žlutá a bílá

P: slepené ze dvou částí

O: Tab. VI - 1

27.

Zlomek komorového kachle, IČ: I. - A 3970 (MT C II), II. - A 3971 (MT C II), I. - část ČVS BOL, II. - část ČVS BOL

M: Heraldická orlice (zlomek I. - tělo, II. - ocas a pařáty)

T: s příměsí písku, barva cihlová

G: bez glazury (režný)

ZSSM: A 3968 (MT C II), A 3972 (MT C II)

O: Tab. VI – 2

28.

Zlomek komorového kachle, IČ: A 3902 (MT C II), část ČVS SOL

OL: jednoduchá hranolová

M: Heraldická orlice

T: s příměsí písku, barva světle béžová

G: bez glazury (režný)

ZSSM: A 4145 (MT C II)

O: Tab. VI – 3

29.

Zlomek komorové kachle, IČ: A 4093 (MT C II), část ČVS BOL

M: Heraldický motiv – korunovaný lev hledící heraldicky vlevo, akantová ornamentika

T: s příměsí písku, barva světle cihlová

G: bez glazury (režný)

O: Tab. VI – 4

30.

Zlomek komorové kachle, IČ: I. - A 4043 (MT C II), II. - A 4037 (MT C II), I. - část ČVS BOL, II. - část ČVS BOL

M: Heraldický hřeben – ve znaku pánů z Boskovic

T: I. - s příměsí písku, barva světle cihlová, II. - s příměsí písku, barva cihlová

G: bez glazury (režný)

ZSSM: A 4042 (MT C II)

O: Tab. VI – 5

31.

Zlomek komorového kachle, IČ: A 4087 (MT C II), část ČVS SOL, LDR, PDR

OL: jednoduchá, jednostranně zaoblená

M: Heraldická zavínutá střela na štítu francouzského typu, v okolí zdobení rostlinnými motivy - erb pánů z Kravař?

T: s příměsí písku, barva cihlová

G: bez glazury (režný)

O: Tab. VI – 6

32.

Zlomek komorového kachle, IČ: I. - A 4183 (MT C II), II. - A 4185 (MT C II), I. - část ČVS SOL, II. - část ČVS BOL

OL: jednoduchá hranolová

M: I. - Heraldická hvězda na gotickém štítě, v okolí plastická ornamentální výzdoba, II. - Heraldická hvězda – interpretujeme jako znak pánů ze Šternberka

T: I. - s příměsí písku, barva světle béžová, II. - s příměsí písku, barva světle cihlová

G: bez glazury (režný)

ZSSM: A 4184 (MT C II), A 4186 (MT C II), A 4187 (MT C II), A 4188 (MT C II)

O: Tab. VI – 7

33.

Zlomek komorové kachle, zřejmě pro nárožní umístění, IČ: A 4086 (MT C II), část ČVS SOL, PHR, LHR,

OL: jednoduchá hranolová

M: Heraldický motiv – složitá interpretace, královský trůn (korunovaný) s ornamentální výplní

T: s příměsí písku, barva světle cihlová

G: bez glazury (režný)

R: V: 170 mm, Š: 114 mm

O: Tab. VI – 8

34.

Zlomek komorového kachle, IČ: A 3975 (MT C II), část ČVS SOL, PHR, LHR

OL: jednoduchá hranolová

M: Heraldický motiv – zřejmě klenot zdobící štít pánů z Cimburka? - turnajový helm zdobený osmi pštrosími péry, v okolí rostlinná výzdoba

T: s příměsí písku, barva cihlová

G: bez glazury (režný)

R: V: 170 mm, Š: 200 mm

O: Tab. VI – 9

35.

Zlomek komorové kachle, IČ: A 3943 (MT C II), část ČVS BOL

M: Heraldický motiv – přepásaná lilie

T: s příměsí, barva světle cihlová

G: bez glazury (režný)

O: Tab. VI – 10

36.

Zlomek komorového kachle, IČ: A 4140 (MT C II), část ČVS BOL

M: Heraldický motiv – kleště?

T: s příměsí písku, barva světle béžová

G: bez glazury (režný)

O: Tab. VI – 11

37.

Zlomek komorové kachle, IČ: I. – A 3976 (MT C II), část ČVS SOL, PDR, II. A 4141 (MT C II) – část ČVS BOL

OL: jednoduchá hranolová

M: Heraldický motiv – zlomek zřejmě gotického štítu s horizontálními pruhy, v okolí rostlinný ornament

T: s příměsí, barva cihlová

G: bez glazury (režný)

R: V: 89 mm, Š: 130 mm

ZSSM: A 3958 (MT C II)

O: Tab. VI – 12

38.

Zlomek komorové kachle, IČ: A 3912 (MT C II), část ČVS SOL

OL: jednoduchá hranolová

M: Heraldický motiv – propletené kruhy, kruhově uspořádané, interpretace nejasná

T: s příměsí písku, barva světle cihlová

G: bez glazury

R: V: 101 mm, Š: 114 mm

O: Tab. VI - 13

39.

Zlomek komorové kachle, IČ: A 3944 (MT C II), část ČVS BOL

M: Heraldický motiv - část gotického štítu se dvěma horizontálními pruhy

T: těsto s příměsí písku, barva světle cihlová

G: bez glazury (režný)

O: Tab. VI – 14

40.

Zlomek komorové kachle, IČ: A 3888 (MT C II), část ČVS SOL, LDR

OL: členitá, válcovitá

M: Mytologie, alegorie, fantastika – Gryf (zlomek dolní části)

T: s příměsí písku, barva světle cihlová

G: bez glazury (režný)

R: V: 129 mm, Š: 171 mm

O: Tab. VII - 1

41.

Zlomek komorového kachle, IČ: A 3754 (Mt IV), část ČVS BOL

M: Mytologie, alegorie, fantastika – Alegorie geometrie (zlomek částečně obnažené ženy v řaseném rouchu držící měřítko)

T: s příměsí písku, barva světle cihlová

G: zelená glazura

O: Tab. VII - 2

42.

Zlomek komorového kachle, IČ: A 3880 (Mt X III), část ČVS SOL

OL: stupňovitá hranolová

M: Mytologie, alegorie, fantastika – Zlomek fénixe (?), část hlavy se zobákem a k nebi zdvižené křídlo

T: s příměsí písku, barva světle cihlová

G: zelená glazura

R: V: 103 mm, Š: 85 mm

O: Tab. VII – 3

43.

Zlomek komorového kachle, IČ: A 3877 (Mt XIII), část ČVS SOL, zlomek pláště komory s vyhřívacím otvorem zesíleným manžetou

OL: jednoduchá hranolová

M: Mytologie, alegorie, fantastika – Zlomek fénixe (?), část hlavy se zobákem a k nebi zdvižené křídlo, fragment dvou písmen – nelze blíže určit

T: s příměsí písku, barva světle cihlová

G: zelená glazura

R: : V: 96 mm, Š: 53 mm

O: Tab. VII – 4

44.

Zlomek komorové kachle, IČ: A 4023 (MT C II), část ČVS SOL

OL: členitá válcová

M: Oděv a jiné tkaniny – blíže neurčitelné zřasené látky (roucho?)

T: s příměsí písku, barva světle cihlová

G: bez glazury (režný)

ZSSM: A 4181 (MT C II), A 4061 – A 4063 (MT C II), A 4055 (MT C II), A 4056 (MT C II), A 4041 (MT C II)

O: Tab. VIII – 1

45.

Zlomek komorového kachle, IČ: A 3811 (Mt IV), část ČVS SOL

OL: členitá válcovitá

M: Oděv a jiné tkaniny – blíže neurčitelné látky (roucho?) - spodní část

T: s příměsí písku, barva světle cihlová

G: zelená glazura

R: V: 102 mm, Š: 228 mm

O: Tab. VIII – 2

46.

Zlomek komorové kachle, IČ: I. - A 3824 (Mt IV), část ČVS BOL

M: Oděv a jiné tkaniny – zlomky prostříhaného rukávu

T: s příměsí písku, barva světle cihlová

G: zelená glazura

ZSSM: A 3825 (Mt IV), A 3 755 (Mt IV)

O: Tab. VIII – 3

47.

Zlomek komorového kachle, IČ: A 3820 (Mt IV), část ČVS SOL

OL: jednoduchá hranolová (vysoká)

M: Oděv a jiné tkaniny – zlomek prostříhaného rukávu

T: s příměsí písku, barva světle cihlová

G: zelená glazura

O: Tab. VIII – 4

48.

Zlomek římsové kachle, IČ: A 3890 (MT C II), část ČVS SOL, LHR, LDR, PDR

OL: jednoduchá hranolová

M: Architektonický motiv – motiv gotických oken, ve spodní části vinoucí se vinná réva

T: s příměsí písku, barva světle cihlová

G: bez glazury (režný)

P: Spleené ze dvou částí

R: V: 166 mm, Š: 211 mm

ZSSM: A 3891 (MT C II), A 4127 (MT C II)

O: Tab. IX – 1

49.

Zlomek komorové kachle, IČ: I. – A 4152 (MT C II), II. – A 4153 (MT C II), III. – A 4157 (MT C II), I., II., III. – část ČVS BOL

M: Architektonický motiv – motiv gotické katedrální architektury (polygonální zastřešení s kraby a kytkou)

T: s příměsí písku, barva cihlová

G: bez glazury (režný)

ZSSM: A 4154 (MT C II), A 4155 (MT C II), A 4156 (MT C II), A 4158 (MT C II), A 4159 (MT C II)

O: Tab. IX – 2

50.

Zlomek římsového kachle, IČ: A 4016 (MT C II), část ČVS SOL

OL: není provedena plasticky

M: Architektonický motiv – zlomek stínky z cimbuří, s plastickým čárkovaným zdobením

T: s příměsí písku, barva světle béžová

G: zelená glazura

O: Tab. IX – 3

51.

Zlomek komorového kachle, IČ: I. - A 3760 (Mt IV), část ČVS SOL, II. - A 3762 (Mt IV), část ČVS SOL

OL: jednoduchá hranolová

M: Architektonický motiv – panel s diamantováním

T: s příměsí písku, barva světle cihlová

G: Zelená glazura

R: I. - V: 85 mm, Š: 103 mm

ZSSM: A 3939 (MT C II), A 3940 (MT C II), A 3996 (MT C II), A 3997 (MT C II), A 3998 (MT C II), A 4002 (MT C II), A 3761 (Mt IV), A 3763 - A 3769 (Mt IV), A 3807 – A 3810 (Mt IV), A 3818 (Mt IV)

O: Tab. IX – 4

52.

Zlomek komorového kachle, IČ: I. – A 4025 (MT C II), část ČVS SOL, II. – A 4040 (MT C II), část ČVS BOL

OL: jednoduchá hranolová

M: Architektonický motiv – zlomek okna s rozetou, motiv jeptišek?

T: s příměsí písku, barva světle cihlová

G: bez glazury (režný)

R: A 4025 – V: 44 mm, Š: 73 mm

ZSSM: A 4092 (MT C II), A 4095 (MT C II)

O: Tab. IX - 5

53.

Zlomek komorového kachle, IČ: A 3896 (MT C II), část ČVS SOL

OL: jednoduchá hranolová

M: Architektonický motiv – pravděpodobně spodní část arkády

T: s příměsí písku, barva světle cihlová

G: zelená glazura

R: V: 119 mm, Š: 58 mm

O: Tab. IX – 6

54.

Zlomek komorového kachle, IČ: I. - A 4083 (MT C II) – část ČVS SOL, LHR, LDR, II. - A 4082 (MT C II) – část ČVS SOL, PDR

OL: jednoduchá hranolová

M: Světský motiv- rytíř s kopím, zbrojí, přilbicí a zřejmě ostruhami jedoucí na koni vpravo

T: I. - těsto s příměsí, barva světle cihlová, II. - těsto s příměsí, barva cihlová

G: bez glazury (režný)

P: II. - lepený ze dvou částí

R: I. - V: 194 mm, Š: 119 mm, II. - V: 190 mm, Š: 92 mm

ZSSM: A 4081a (MT C II), A 4081b (MT C II), A 4189 – A 4201 (MT C II), A 3928a (MT C II), A 3928b (MT C II), A 3962 (MT C II), A 3978 (MT C II) - (okrajová lišta členitější, motiv shodný)

O: Tab. X – 1

55.

Zlomek komorového kachle, IČ: A 4151a (MT C II), A 4151b (MT C II), část ČVS SOL, LDR

OL: jednoduchá hranolová

M: Světský motiv – ve spodní části král jedoucí vlevo na koni, v horní části sedlaný kůň

bez jezdce jedoucí vpravo, nad ním zlomek postavy se suknicí, motiv provázen rostlinným motivem

T: s příměsí písku, barva světle cihlová

G: bez glazury (režný)

P: Zlomky A 4151a, A 4151b – nelze slepit, náleží k sobě

R: V: 198 mm, Š: 132 mm

ZSSM: A 3951 (MT C II)

O: Tab. X - 2

56.

Zlomek komorového kachle, IČ: A 4202 (MT C II), část ČVS SOL

OL: jednoduchá hranolová

M: Světský motiv – korunovaná hlava (panovník?)

T: s příměsí písku (velký podíl), barva cihlová

G: bez glazury (režný)

P: povrch velmi hrubý, špatně rozeznatelné detaily motivu

R: V: 49 mm, Š: 121 mm

O: Tab. X – 3

57.

Zlomek komorového kachle, IČ: A 3963 (MT C II), část ČVS BOL

M: Světský motiv – část postavy muže v kožešinovém pláští, držící neidentifikovatelný dlouhý předmět

T: s příměsí písku, barva světle cihlová

G: bez glazury (režný)

O: Tab. X – 4

58.

Zlomek komorové kachle, IČ: A 3946 (MT C II), část ČVS SOL

OL: jednoduchá úzká hranolová

M: Světový motiv – část mužské postavy (nohy) v dobové sukničce a mečíkem (zřejmě z žánrového motivu jako Hráči či Souboj)

T: s příměsí písku, barva světle cihlová

G: bez glazury (režný)

O: Tab. X – 5

59.

Zlomek komorového kachle, IČ: I. - A 3947 (MT C II) – část ČVS SOL, II. – A 4026 (MT C II) – část ČVS SOL

OL: jednoduchá hranolová

M: Světový motiv – I. - postava vpravo směřující v sukničce provázená rostlinným motivem, u okraje nápisová páska (vymezena plastickými čarami) s textem, II: nápisová páska (vymezena plastickými čarami) s textem [michlor]

T: I. - barva s příměsí písku, barva cihlová, II. - s příměsí písku, barva světle cihlová

G: bez glazury (režný)

P: I. - otlučená nápisová páska, text těžko rozpoznatelný

O: I. - Foto: 3, II. – Tab. X - 6

60.

Zlomek komorového kachle, IČ: A 3893 (MT C II), část ČVS SOL

OL: členitá, poloválcovitá

M: Světový motiv – zlomek ženské postavy (hlava), účes upravený do síťky, lze interpretovat jako Sibylu manželku kurfiřta Jana Fridricha

T: s příměsí písku, barva světle cihlová

G: Zelená glazura

O: Tab. X – 7

61.

Zlomek komorového kachle, IČ: A 3892 (MT C II), část ČVS SOL, PDR

OL: členitá, poloválcovitá

M: Světýský motiv – zlomek postavy (trup a ruce), ruce spojené před tělem, nadýchaný prostříhaný rukáv, nelze blíže interpretovat motiv

T: těsto s příměsí písku, barva světle cihlová

G: Zelená glazura

R: V: 109 mm, Š: 115 mm

O: Tab. X – 8

62.

Zlomek římsového kachle, IČ: I. - A 3894 (MT C II), část ČVS BOL, II. - A 3753 (Mt IV), část ČVS SOL, III. - A 3819 (Mt IV), část ČVS SOL

OL: okrajové lišty nejsou provedeny plasticky

M: Světýský motiv – Odpočívající lancknecht (I. zlomek trup s rukou držící meč, II. - hlava opírající se o ruku, motiv zastřešen, III. - noha se suknicí)

T: s příměsí písku, barva světle cihlová

G: Zelená glazura

R: II. - V: 106 mm, Š: 68 mm; III. - V: 69 mm, Š: 107 mm

O: Tab. X – 9

63.

Zlomek komorového kachle, IČ: A 3988 (MT C II), část ČVS SOL, PHR

M: Světýský motiv – tančící (šlechtický) pár – zlomek mužské postavy (hlava a trup) pod arkádou

T: těsto s příměsí písku, barva světle cihlová

G: zelená glazura

P: zlomek poškozen (oprýskání glazury)

R: V: 138 mm, Š: 155 mm

ZSSM: podobnost zlomku A 3989 (MT C II) - (stejný typ arkády, postavy téměř nedochovány)

O: Foto: 4

64.

Zlomek komorového kachle, IČ: A 3822 (Mt IV), část ČVS BOL

M: Světský motiv – Anna Jagellonská (pouze hlava)

T: s příměsí písku, barva světle cihlová

G: zelená glazura

ZSSM: A 3812 (Mt IV), A 3821 (Mt IV), A 3823 (Mt IV)

O: Tab. X – 10

65.

Zlomek komorového kachle, IČ: A 3993 (MT C II), část ČVS BOL

M: Figurální motiv - hlavička s výraznými barokními rysy a výraznými ušima

T: s příměsí písku, barva cihlová

G: Zelená glazura (tmavá)

O: Foto: 5

66.

Zlomek komorové kachle, IČ: A 3948 (MT C II), část ČVS BOL

M: Figurální motiv – zlomek stojící postavy, nelze blíže určit

T: s příměsí písku, barva světle cihlová

G: bez glazury (režný)

ZSSM: zlomky s figurálním motivem, blíže neurčitelné (zlomky nohou, rukou, trupu, apod.)
- A 3913 (MT C II), A 3949 (MT C II), A 4065 (MT C II), A 4147 (MT C II), A 4206 –
A 4208 (MT C II)

O: Tab. XI – 1

67.

Zlomek komorového kachle, I. - A 4052 (MT C II), II. - A 4051 (MT C II), I., II. - část ČVS
BOL

M: Nápisy a nápisové pásky – plastická nápisová páska s plasticky provedenými písmeny,
I. - třikrát přeložená nápisová páska s písmeny M, A a M, II. - jednou přeložená nápisová
páska s ukončením s písmeny U a S?

T: s příměsí písku, barva světle cihlová

G: bez glazury (režný)

ZSSM: stejný motiv, dochována jiná písmena či žádná na nápisových páskách –
A 4053 (MT C II) – písmeno I, A 4172 (MT C II) – písmeno O, U?, A 4050 (MT C II) –
písmeno I, M, A?, A 4054 (MT C II) – písmeno I, M?, A 4022 (MT C II) – text nelze
rozeznat, A 4075 (MT C II) – text nelze rozeznat

O: Tab. XII – 1

68.

Zlomek komorové kachle, IČ: A 4167 (MT C II), část ČVS SOL

OL: jednoduchá poloválcovitá

M: Nápisy a nápisové pásky – podél okraje táhnoucí se nápisy, okolí vyplněno rostlinnými
motivy (akant) – bližší identifikace níže v textu

T: s příměsí písku, barva cihlová

G: bez glazury (režný)

ZSSM: stejný motiv, jiný text – A 4166 (MT C II), A 4165 (MT C II), A 4168 (MT C II),
A 4171 (MT C II), A 4049 (MT C II), A 3919 (MT C II)

O: Foto: 6

69.

Římsový kachel, IČ: A 3887 (MT C II), kompletní ČVS, téměř kompletní plášť komory s vyhřívacím otvorem zesíleným manžetou

OL: není plasticky provedena

M: Ornament – Malá hlavička lva provázená rostlinným ornament (akantový listovec) výzdoba kombinována s válcovou plastickou lištou

T: s příměsí písku, barva světle béžová

G: zelená glazura

R: V: 165 mm, Š: 208 mm

O: Tab. XIII – 1

70.

Zlomek komorového kachlem, IČ: I. - A 4013 (MT C II), část ČVS, zachována rohová část, II. – A 4014 (MT C II), část ČVS

OL: není provedena plasticky

M: I. - Ornament – v rohu akantový listovec s plastickou lištou (šikmou), II. Ornament – akantový listovec ve spodní části, plastická lišta (šikmá)

T: s příměsí písku, barva světle béžová

G: zelená glazura

R: I. - V: 105 mm, Š: 114 mm, II. – V: 56 mm, Š: 129 mm

O: Tab. XIII – 2

71.

Zlomek komorového kachle, IČ: A 4017 (MT C II), část ČVS SOL

OL: stupňovitá hranolová

M: Ornament – zlomek rostlinného motivu

T: s příměsí písku, barva světle cihlová

G: zelená glazura

O: Tab. XIII – 3

72.

Zlomek komorového kachle, I. - IČ: A 4097 (MT C II), část ČVS BOL, II. – A 3839 (Mt IV)

M: Ornament – tapetová srdíčkový motiv

T: s příměsí písku, barva světle béžová

G: polychromní glazura (modrá, bílá)

P: motiv se v souborech opakuje, setkáváme se však i s monochromní zelenou glazurou

ZSSM: A 4003 – A 4005 (MT C II), A 3992 (MT C II) - (zelená glazura)

O: Tab. XIII - 4

73.

Zlomek komorového kachle, IČ: I. - A 3834 (Mt IV), část ČVS SOL, II. - A 3842 (Mt IV), část ČVS BOL, zlomek pláště komory s vyhřívacím otvorem zesíleným manžetou

OL: není plasticky provedena

M: Ornament – mozaikový tapetový motiv, členěný plochými páskami s ornamentálními floristickými doplňky

T: s příměsí písku barva cihlová (některé zlomky barva světle cihlová)

G: polychromní glazura (zelená a bílá)

R: II. - V: 89 mm, Š: 79 mm

ZSSM: A 3964 – A 3967 (MT C II), A 3773 (Mt IV), A 3830 – A 3833 (Mt IV), A 3835 – A 3837 (Mt IV), A 3843 (Mt IV), A 3845 (Mt IV)

O: Tab. XIII – 5

74.

Zlomek komorového kachle, IČ: A 3749 (Mt XIV), část ČVS SOL, zachovány dva rohy

OL: není provedena plasticky

M: Ornament – mozaikový tapetový motiv, členěný plochými páskami s ornamentálními floristickými doplňky

T: s příměsí písku, barva světle cihlová

G: zelená glazura

R: V: 124 mm, Š: 164 mm

ZSSM: A 3750 (Mt XIV), A 3883 (Mt III)

O: Tab. XIII – 6

75.

Zlomek komorového kachle, IČ: A 4020 (MT C II), část ČVS SOL

OL: stupňovitá válcovitá

M: Ornament – rozvilina - rostlinný motiv akantových listů a úponků

T: s příměsí písku, barva světle cihlová

G: polychromní glazura (žlutá, zelená, fialová?)

R: V: 81 mm, Š: 106 mm

ZSSM: A 4006 (MT C II)

O: Tab. XIII – 7

76.

Zlomek komorového kachle, IČ: I. - A 4079 (MT C II), část ČVS BOL, II. – A 4078 (MT C II), část ČVS SOL, III. – A 3795, část ČVS BOL (Mt IV)

OL: členitá stupňovitá hranolová

M: Ornament – zřejmě pětistá růže (zlomkovitost) provázená akantovým ornamentem

T: I. – s příměsí písku, barva cihlová, II. – s příměsí písku, barva světle béžová

G: bez glazury (režný)

ZSSM: A 4046 (MT C II), A 4060 (MT C II)

O: Tab. XIII – 8

77.

Zlomek komorového kachle, IČ: A 3910 (MT C II), část ČVS SOL, A 4180 (MT C II), část ČVS BOL

OL: jednoduchá hranolová

M: Ornament – rostlinný ornament (akant) se zdobenou plastickou lištou

T: s příměsí písku, barva světle béžová

G: bez glazury (režný)

ZSSM: A 3917 (MT C II), A 4179 (MT C II)

O: Tab. XIII – 9

78.

Zlomek komorového kachle, IČ: I. – A 4102 (MT C II) – část ČVS SOL, II. – A 4103 (MT C II) – část ČVS SOL, III. – A 4112 (MT C II) – část ČVS BOL, IV. – A 4114 (MT C II) – část ČVS BOL, V. – A 4115 (MT C II) – část ČVS BOL, VI. – A 4117 (MT C II) – část ČVS BOL, VII. – A 4119 (MT C II) – část ČVS BOL, VIII. – A 4120 (MT C II) – část ČVS BOL

OL: jednoduchá hranolová (úzká)

M: Ornament – rostlinný motiv (akant s úponky) s plastickými lištami

T: I. – s příměsí písku, barva cihlová, II. - VIII. – s příměsí písku, barva světle cihlová

G: bez glazury (režný)

R: I. – V: 79 mm, Š: 74 mm, II. - V: 72 mm, Š: 80 mm

ZSSM: A 4030, A 4116, A 41121 - A 4126, A 3915, A 3904, A 3984, A 4047, A 4110, A 4111, A 4113, A 4118, A 4139, A 4143, A 4144, A 4150, A 4169, A 4170, A 4218, A 4236 (všechny zmíněné zlomky z lokality MT C II)

O: Tab. XIII – 10

79.

Zlomek komorového kachle, IČ: I. – A 4160 (MT C II), část ČVS SOL, II. – A 4161 (MT C II), část ČVS SOL

OL: I. – jednoduchá hranolová, II. – jednoduchá hranolová (úzká)

M: Ornament – rostlinný motiv (akant?)

T: s příměsí písku, barva cihlová

G: bez glazury (režný)

R: I. – V: 100 mm, Š: 89 mm

ZSSM: A 4136, A 4137, A 4162 - A 4164, A 4219, A 4222 (všechny zmíněné lokality MT C II)

O: Tab. XIII – 11

80.

Zlomek komorového kachle, IČ: I. – A 3901 (MT C II), část ČVS SOL, II. – A 4032 (MT C II), část ČVS SOL, III. – A 4033 (MT C II), část ČVS SOL

OL: není plasticky provedena

M: Ornament – rostlinný motiv (přepásané lilie), s plastickou zdobenou lištou a trojlisty v trojúhelnících

T: I. – s příměsí písku, barva cihlová, II. - III. -s příměsí písku, barva světle cihlová

G: bez glazury (režný)

R: I. – V: 123 mm, Š: 159 mm

ZSSM: A 4031, A 4045, A 4094, A 4132, A 4217, A 4244 (všechny zmíněné zlomky z lokality MT C II)

O: Tab. XIII – 12

81.

Zlomek komorového kachle, IČ: A 4099 (MT C II), část ČVS SOL

OL: jednoduchá hranolová (úzká)

M: Ornament – rostlinný ornament (akant?)

T: s příměsí písku, barva světle cihlová

G: bez glazury (režný)

R: V: 61 mm, Š: 112 mm

ZSSM: A 4034, A 4101, A 4108, A4109, A 4133 (všechny zmíněné zlomky z lokality MT C II)

O: Tab. XIII – 13

82.

Zlomek komorového kachle, IČ: A 4173 (MT C II), část ČVS SOL

OL: jednoduchá hranolová

M: Ornament – rostlinný motiv (akant?), podél okrajové lišty plastické čárkované zdobení

T: s příměsí písku, barva světle cihlová

G: bez glazury

R: V: 111 mm, Š: 119 mm

ZSSM: A 3973, A 3982, A 4104 – A 4107, A 4174, A 4175, A 4240 (všechny zmíněné zlomky z lokality MT C II)

O: Tab. XIII - 14

83.

Zlomek komorového kachle, IČ: A 4028 (MT C II), část ČVS SOL

OL: členitá hranolová

M: Ornament – dvě desetilisté růže

T: bez příměsí písku, barva světle béžová

G: bez glazury (režný)

O: Tab. XIII – 15

84.

Zlomek komorového kachle, IČ: A 3907 (MT C II), část ČVS BOL

M: Ornament – palmové listy s neurčitelnými možná architektonickými útvary

T: s příměsí písku, barva světle cihlová

G: bez glazury (režný)

O: Tab. XIII – 16

85.

Samostatný ukončovací článek římsové kachle, IČ: I. – A 4008 (MT C II), II. – A 4019 (MT C II)

M: Ornament – rostlinný?

T: s příměsí písku, barva světle cihlová

G: zelená glazura (z vnější i vnitřní strany)

O: Tab. XIII - 17

86.

Zlomek komorové kachle, IČ: A 3955 (MT C II), část ČVS SOL

OL: není provedena plasticky

M: Ornament – rostlinný, pouze stylizace?

T: s příměsí písku, barva světle cihlová

G: polychromní glazura (bílá, zelená, žlutá, modrá, fialová?)

ZSSM: A 4021 (MT C II)

O: Foto: 7

87.

Zlomek komorové kachle, IČ: I. – A 3929 (MT C II), část ČVS SOL, II. – A 3930 (MT C II), část ČVS BOL

OL: není provedena plasticky

M: Rostlinný květinový ornament

T: s příměsí písku, barva světle béžová

G: černá glazura

O: Foto: 8

88.

Zlomek komorové kachle, IČ: I. - A 3757 (Mt IV), část ČVS SOL, II. - A 3758 (Mt IV), část ČVS SOL, III. - A 3804 (Mt IV)

OL: jednoduchá hranolová

M: Ornament – miskovité vypuknutí, ve cviklech rozviliny

T: s příměsí písku, barva světle cihlová

G: zelená glazura (II. - světle zelená glazura)

R: I. - V: 105 mm, 87 mm, II. - V: 57 mm, Š: 111 mm

ZSSM: A 3803, A 3805, A 3806 (všechny zmíněné zlomky z lokality Mt IV)

O: Tab. XIII – 18

89.

Zlomek komorového kachle, IČ: A 3878 (Mt XIII), část ČVS SOL, zlomek pláště komory s vyhřívacím otvorem zesíleným manžetou

OL: není plasticky provedena

M: Ornament – kombinace rostlinných a geometrických motivů, mozaiková tapeta?

T: těsto s příměsí písku, barva světle cihlová

G: Polychromní glazura (tmavě zelená, světle zelená, bílá)

P: značné poškození

O: Tab. XIII – 19

90.

Zlomek komorové kachle, IČ: A 3886 (Mt XII), část ČVS SOL

OL: není plasticky provedena

M: Ornament - kombinace rostlinných a geometrických motivů, mozaiková tapeta?

T: s příměsí písku, barva světle béžová

G: tmavě zelená (povrch narušen)

P: značné poškození

O: Tab. XIII – 20

91.

Zlomek komorové kachle, IČ: A 3826 (Mt IV), část ČVS SOL

OL: Jednoduchá hranolová

M: Ornament – zdobení akantem podél okraje

T: s příměsí písku, barva světle cihlová

G: zelená glazura

ZSSM: A 3816 (Mt IV)

O: Tab XIII – 21

92.

Zlomek komorové kachle, IČ: I. - A 3879 (Mt XIII), část ČVS (rohový kachel?) SOL, II. – A 3793 (Mt IV), část ČVS SOL

OL: jednoduchá hranolová

M: Ornament – kombinace rovných linií a rostlinných motivů?

T: s příměsí písku, barva světle béžová

G: bez glazury (režný)

R: I. - V: 46 mm, Š: 108 mm

O: Tab. XIII – 22

93.

Zlomek komorové kachle, IČ: A 3884 (Mt III), část ČVS BOL

M: Ornament – zlomek palmety (pravděpodobně součástí lunety)

T: s příměsí písku, barva světle cihlová

G: Zelená glazura

O: Tab. XIII – 23

94.

Zlomek komorové kachle, IČ: A 3881 (Mt XIII), část ČVS BOL

M: Ornament – rostlinný motiv – mozaikový tapetový?

T: s příměsí písku, barva světle béžová

G: Zelená glazura (zkorodovaný povrch)

O: Foto: 9

95.

Zlomek komorové kachle, IČ: A 3759 (Mt IV), část ČVS SOL

OL: členitá válcovitá (kombinace úzkých a širokých lišt)

M: Ornament – ve cviklech rozviliny

T: s příměsí písku, světle cihlová

G: zelená glazura

R: V: 73 mm, Š: 88 mm

O: Foto: 10

96.

Zlomek římsového kachle, I. - IČ: 4088 (MT C II), část ČVS; II. – IČ: 4089 (MT C II), část ČVS

OL: jednoduchá hranolová

M: Ornament – motiv liliového kříže, horní lišta tordovaná, v okolí kruhově se stáčející úponce

T: s příměsí písku, barva cihlová

G: bez glazury (režný)

O: Foto: 11

97.

Zlomek komorového kachle, IČ: A 3977 (MT C II), část ČVS SOL

OL: jednoduchá hranolová

M: Rostlinný motiv – keře s vinnou révou

T: s příměsí písku, barva světle cihlová

G: bez glazury (režný)

ZSSM: A 4029, A 4091, A 4096 ((všechny zmíněné zlomky z lokality MT C II)

O: Tab. XIV – 1

98.

Zlomek komorového kachle, IČ: A 3927 (MT C II)

M: Rostlinný motiv – vinná réva

T: s příměsí písku, barva cihlová

G: bez glazury

O: Tab. XIV – 2

99.

Zlomky s neurčitelným motivem a bez motivu

ZSSM: A 3813 (Mt IV), A 3849 (Mt IV), A 3782 (Mt IV), A 3771 (Mt IV), A 3882 (Mt III), A 3885 (Mt III), A 3936 (MT C II), A 4142 (MT C II), A 4039 (MT C II)

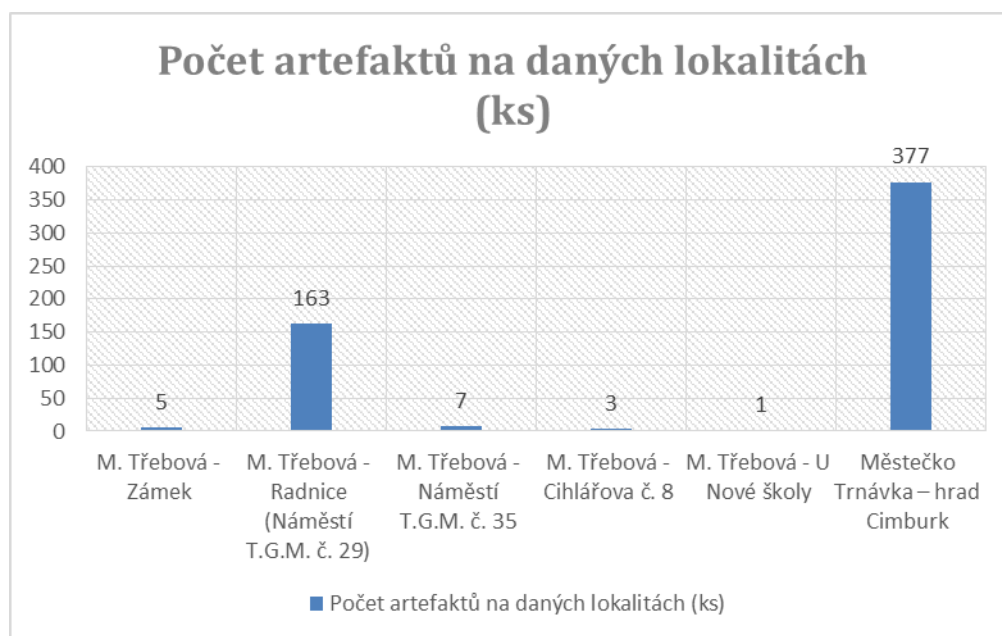
O: Tab. XV – 1

8. Statistické vyhodnocení souboru

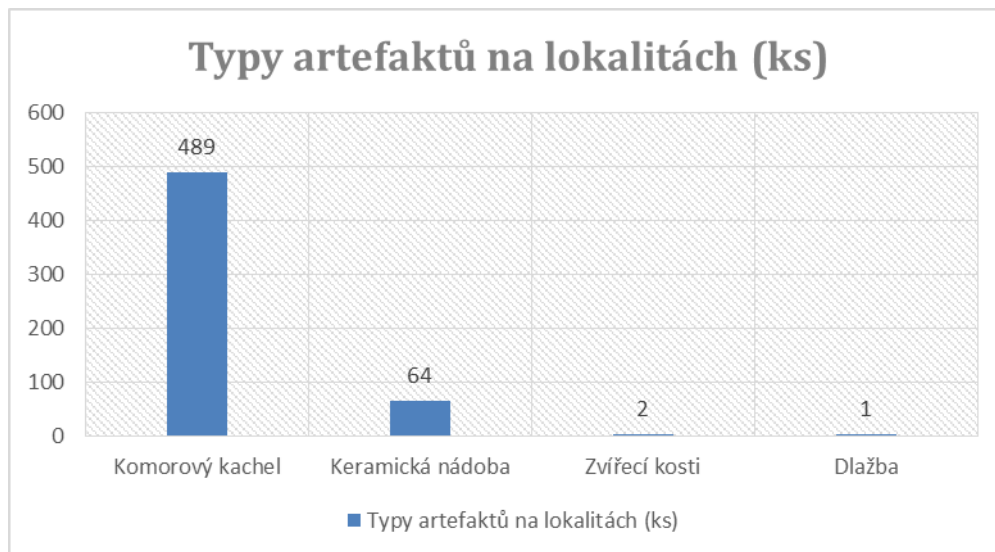
Ještě než se dostaneme k ústřední části této práce, je třeba zde zmínit i statistické vyhodnocení souboru. Vzhledem k množství materiálu nám takováto statistika umožní pohlédnout na celý soubor s odstupem a utvořit jasný obraz o tom, co se v souboru nachází a v jakém množství.

První graf (graf č. 1) ukazuje množství artefaktů na všech identifikovaných lokalitách bez ohledu na jejich typ. Druhý graf (graf č. 2) zobrazuje poměr zastoupených artefaktů v obou souborech (zde zůstaly všechny lokality pohromadě). Ukazuje se zde, jak už bylo dříve řečeno, že největší zastoupení mají zlomky kachlů, dále pak keramika, kosti a dlažba.

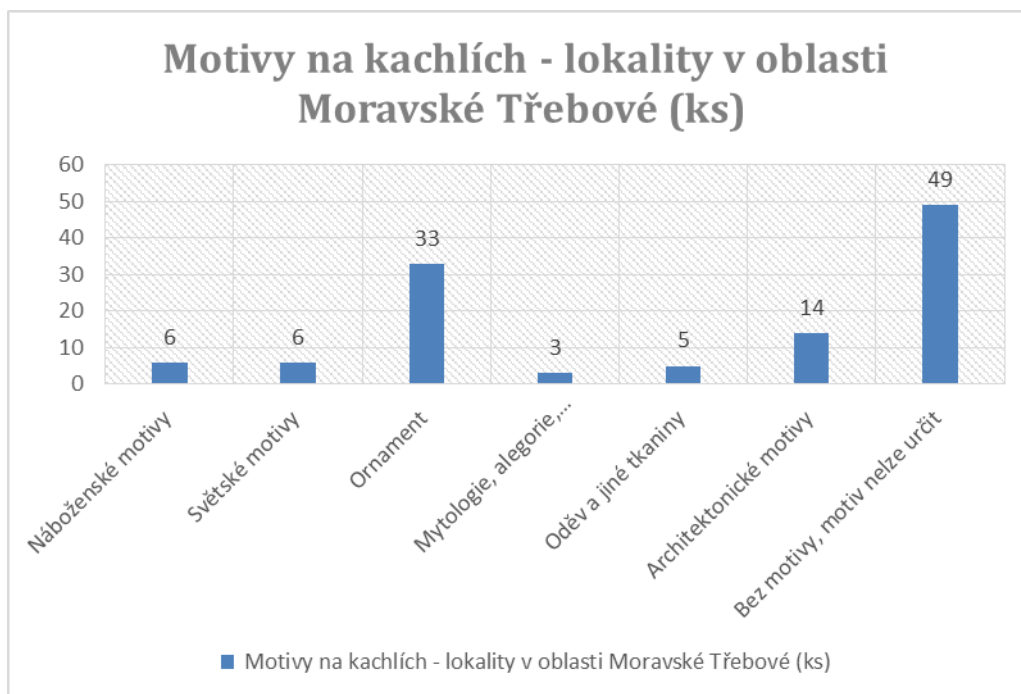
Následující graf (graf č. 3) pracuje již pouze s lokalitami Moravské Třebové. Můžeme zde vidět poměr zastoupených motivů na kachlích. Stejně tak další graf (graf č. 4) pracuje se zlomky z Cimburka. Poslední graf demonstruje zastoupení glazovaných a neglazovaných zlomků (graf č. 5).

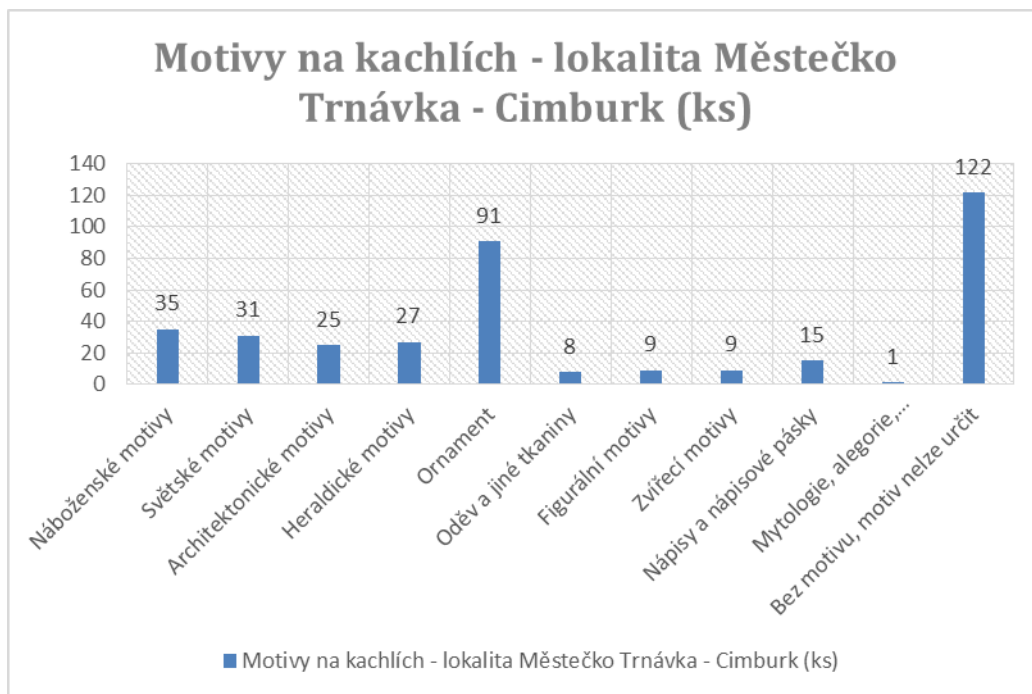
Graf č.1: Počet artefaktů na daných lokalitách

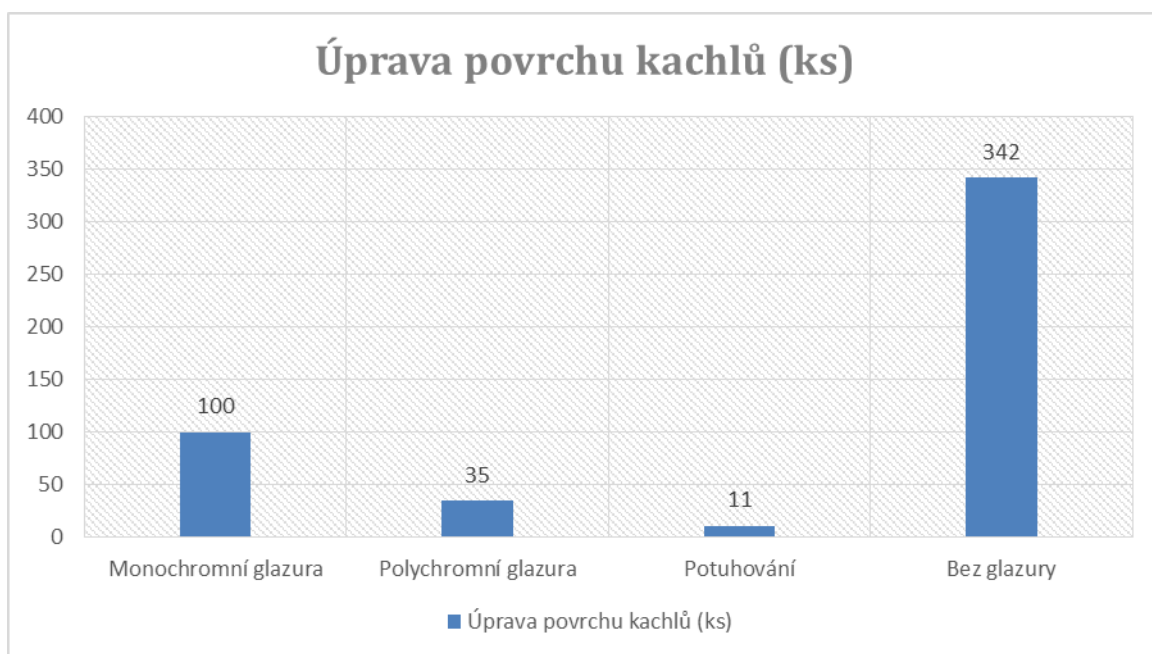
Graf č.2: Typ artefaktů na lokalitách (ks)

Graf č.3: Motivy na kachlích (lokality – Moravská Třebová)

Graf č.4: Motivy na kachlích - lokalita Městečko Trnávka - Cimburk

Graf č.5: Úprava povrchu kachlů

9. Vyhodnocení motivů v rámci lokalit a zadaných kategorií

V následující kapitole se pokusím o vyhodnocení obou souborů, pokusím se o detailní popis jednotlivých motivů a to v rámci kategorií, které byly definovány výše. Při typologii budeme ke každé lokalitě Cimburku i Moravské Třebové přistupovat zvlášť, nicméně zavedený systém třídění pro obě lokality bude stejný. Zároveň se pokusím o prezentování analogií k jednotlivým rozpoznávaným motivům a případně i jejich historické zařazení, pokud bude možné jej určit. V případě jednotlivých lokalit na území Moravské Třebové jsem se rozhodla je v následující kapitole, již znovu blíže nedefinovat. Zároveň zde budu upozorňovat na zlomky se sporným původem tedy zlomky, které se opakují na obou lokalitách a to zřejmě díky nedochovanosti dokumentace v depozitáři.

9.1 Vyhodnocení souboru – Moravská Třebová

9.1.1 Náboženské motivy

Tento typ motivu není v souboru z Moravské Třebové toliko zastoupený jako v zlomcích z Cimburka. Tento fakt je však nutné brát s nadhledem s ohledem na možnou a již tolikrát zmiňovanou možnost záměny materiálu obou lokalit, což je kolikrát dokázáno na přítomnosti stejných motivů na obou z nich. Také je třeba vzpomenout množství materiálu. Ten je více jak poloviční než z lokality Cimburk. Je tedy možné, že Moravská Třebová je stejně tak bohatá na náboženské motivy jako lokalita Cimburk u Městečka Trnávky. V daném souboru jsem identifikovala motiv novozákonní, motivy se světci a jeden motiv z kategorie jiné náboženské motivy. Na rozdíl od Cimburka nám zde schází zástupce z motivů starozákonních.

A. Novozákonní motivy

Zeleně glazovaný zlomek A 3748 je pravděpodobně jediným zlomkem s novozákonním motivem v moravskotřebovské části souboru. Tento zlomek ze zámku nese motiv Krista v předpekli (Tab. II – 5).

Zobrazení Ježíše již v dospělé podobě je specifickým ikonografickým okruhem. Tyto zobrazení nacházíme již na gotických reliéfech. Reliéfy nesou většinou plastické motivy z období jeho smrti a událostí s ní spojených. Zvláštností u tohoto typu motivu je poměrně neobvyklý obdélný na výšku stavěný formát kachlů, který doplňuje do té doby menší čtvercový formát. Tento formát má i právě zmíněný zlomek ze zámku v Moravské Třebové.

Určité odlišnosti od jiných náboženských motivů můžeme najít i ve ztvárnění postavy Ježíše. Ježíš nad hlavou vždy nese křížovou svatozář zvanou také nimbus a je vždy oděn v dlouhém zřaseném rouchu, které téměř zakrývá i jeho nohy. Často je zobrazován držící v levé ruce kříž s jetelovým zakončením s trojlaločným praporem na dlouhé žerdi. Pravou rukou pak žehná zdvižením dvou prstů. Vždy je zobrazován prostovlasý s vousem ale i výjimečně bez a s delšími vlasy. Zajímavostí je absence trnové koruny na gotických kachlích (HAZLBAUER 1998, 101–102).

Všechny tyto znaky můžeme bezpečně rozpoznat na již zmíněném zlomku A 3748. Kromě postavy Krista vidíme ve spodní části kostlivce probodávaného žerdí s křížem. Pod kostlivcem pak leží postava v kápi zřejmě symbolizující smrt. Zlomek z trebovského souboru bohužel není kompletní, ale díky analogii s téměř identicky vyvedeným motivem z lokality Praha-Nové Město můžeme bezpečně prohlásit, že se jedná o zmíněný výjev Krista v Předpekli (BRYCH – STEHLÍKOVÁ – ŽEGKLITZ 1990, 121). Další analogii můžeme najít v trebovském souboru zpracovávaném Janou Němcovou (NĚMCOVÁ 2007, 17).

B. Světci

Tato skupina se stává na obou lokalitách značně problematickou, protože zlomkovitost souboru nám nedává příliš konkrétních informací o motivu. Vyhodnocení v mnoha

případech končí označením neznámý světec a to proto, že máme většinou k dispozici pouze zlomek svatozáře. Dalo by se jistě namítnout, že by se také mohlo jednat o motiv ze starého či nového zákona nicméně pro tento soubor, kde již pro tyto zlomky neexistuje možnost doplnění motivu a tak i dalších informací volím pouze označení světec.

Do již zmíněné skupiny „neznámých“ světců můžeme zařadit celkem čtyři zlomky. Všechny tyto zlomky mají své příbuzné v cimburském souboru, jedná se tudíž o ty zlomky, které nám naznačují promíchanost souborů mezi sebou. Zlomek A 3778 a A 3789 nesou motiv hlavičky se svatozáří, nad kterou je z obou stran zavěšený pravděpodobně závěs či jakási opona (Tab. III – 6). Motiv právě s tímto závěsem se opakuje v druhém souboru na zlomku A 4071.

Další dva zlomky (A 3840, A 3841) z Moravské Třebové zobrazují část figury ve zřaseném rouše s jednou rukou složenou na hrudi a s druhou rukou pozdviženou pravděpodobně žehnající (Tab. III – 5). Figura je zřejmě provázena nápisovou páskou nad hlavou. Hlava se však nedochovala, pouze zlomek nápisové pásky. Oba zlomky mají také své protějšky v druhém souboru (A 3903, A 4076).

C. Jiné náboženské motivy

Jako poslední z náboženských motivů můžeme v souboru identifikovat motiv s hlavičkou andělíčka s barokními rysy (Tab. IV – 2). Zlomek A 3847 nalezený zřejmě při opravách radnice je pokryt třibarevnou glazurou. Bílá glazura pokrývá tvář, žlutá pak vlasy s kudrlinkami a zelená okolí obličeje, které lze interpretovat zřejmě jako rostlinný ornament. Tento motiv nemá ani v jednom ze souborů podobný zlomek, je tedy zcela jedinečný.

9.1.2 Světské motivy

Světské motivy jsou v třebovském souboru zastoupeny v malé míře, avšak dva motivy, jež jsou zde zastoupeny, se podařilo velmi snadno identifikovat. První objevující se motiv je podobizna Anny Jagelonské (Tab. X – 10). Hlava je zobrazena z profilu, heraldicky

směřující vlevo. Vyskytuje se celkem na čtyřech zeleně glazovaných zlomcích (A 3821, A 3822, A 3823, A 3812). Ve třech případech je zachována pouze hlavička. Poslední zlomek A 3812 zobrazuje pouze část klobouku a okraj kachle. Zbytek těla nelze v souboru bezpečně identifikovat, předpokládáme však, že se jedná o typickou polopostavu bez okolních atributů. Postava není umístěna pod arkádou. Vlasy jsou upraveny do účesu pokrytého sítkou a v klobouku je umístěna květina. Díky tomuto detailu jsme také určili dle analogie komorového kachle z hradu Točniku (datace kolem roku 1550, IČ: TO/86705) identitu Anny Jagelonské (PAVLÍK – VITANOVSKÝ 2004, 382). Známe však i úplnou analogii z třebovského souboru zpracovávaného Janou Němcovou. Němcová je však s určením Anny Jagellonské opatrnější (NĚMCOVÁ 2007, 14).

Renesanční portréty jsou dominujícím motivem objevujícím se na kamnových kachlích. Identifikace zobrazených postav bývá dosti obtížná zvláště pak, když u postav schází patřičné atributy, jméno či znak. Na reliéfech se velmi často vyskytují například postavy Ludvíka Jagellonského a jeho manželky Marie Uherské či Ferdinanda I. s již zmíněnou manželkou Annou Jagellonskou. Otec Anny Jagellonské je dokonce spojován s historií Moravské Třebové, proto není její zobrazení tak překvapivé.

Druhým světským motivem je Odpočívající lanckhnet (Tab. X – 8). V třebovském souboru byl s jistotou identifikován na dvou zeleně glazovaných zlomcích (A 3753, A 3819). Je však nutné zmínit jeden zlomek z Cimburka, který nese stejný motiv, což může značit již zmíněnou promíchanost souborů. Zlomek A 3753 zobrazuje hlavu s čepcem a vousem. Hlavu si podpírá rukou. Nad hlavou je umístěna střecha. Na zlomku A 3819 můžeme vidět nohu s dobovou suknicí. Pro tyto zlomky existuje přesná analogie. Je to římsový kachel z poloviny 16. století (Muzeum města Brna, IČ: 6382) z Brna – Města (PAVLÍK – VITANOVSKÝ 2004, 372).

Zobrazení lancknechtů nebo také žoldněřů nám umožňuje tak trochu nahlédnout na bojiště 16. století. Jejich prostřednictvím můžeme poznat odívání vysoké společnosti. Tito vojáci jsou nejčastěji zobrazováni jako pěší bojovníci s palnou ale i jinou zbraní. Zlomek z třebovského souboru zobrazuje motiv odpočívajícího válečníka pod stylizovanou stříškou

či střechou s mečem uchyceným za pasem. Jednou rukou se opírá, druhou pak drží meč za rukojeť. Tento motiv si lze vykládat jako odpočinek vojáka, ale i jako inspiraci dobovou náhrobní plastikou (PAVLÍK – VITANOVSKÝ 2004, 98–99).

9.1.3 Mytologie, alegorie, fantastika

Tato kategorie není ani v jednom ze souborů příliš obsáhlá. V třebovském můžeme najít dva totožné motivy z mytologie a jeden motiv zobrazující alegorii.

Celkem dvakrát se můžeme setkat se zobrazením bájného ptáka fénixe a to ve dvou různých provedeních. Zlomek A 3880 nese motiv fénixe. Zachována je však pouze část hlavy se zobákem a zdvižené křídlo (Tab. VII – 3). Zlomek je zeleně glazovaný. Povrch glazury je velmi zdrsňený. Druhý zlomek A 3877 taktéž zobrazuje fénixe, opět pouze část hlavy se zobákem a zdvižené křídlo. Motiv je navíc provázen dvěma písmeny, ty však není možné blíže určit (Tab. VII – 4). Zlomek je opět zeleně glazovaný.

Fénix v řečtině zvaný Foinix je bájný pták zobrazovaný v heraldice podobně jako orlice. Fénix tzv. vyrůstá z plamenů. Svůj původ má v Arábii. Postupně se však dostal do mytologie egyptské, řecké i římské. V Egyptě byl považován za podobenství Slunce na zemi. Tento tvor každých 500 let znovu povstával z plamenů k novému životu. Postupně se tento pták dostal i do křesťanské kultury jako symbol stálosti, naděje a čistoty (BUBEN 1999, 127).

Motiv s alegorií se v obou souborech vyskytuje pouze na tomto zlomku. Zlomek A 3754 polévaný zelenou glazurou zobrazuje Alegorii geometrie (Tab. VII – 2). Na zlomku je vidět fragment ženské postavy částečně odhalené a částečně zahalené v řaseném rouchu. Ruka postavy držící kružidlo (podobnost s dnešním kružítkem) naznačuje spojitost právě s geometrií. Kružidlo je příkládáno na neidentifikovatelný pravděpodobně osmi-úhelný plochý předmět. Na zlomku lze také zahlédnout část ruky další postavy. Jistou podobnost je možno nalézt na zlomku z lokality Praha-Vyšehrad, který je umístěn v Národním muzeu (datace kolem roku 1550, IČ: HA 16091), a jehož motiv byl taktéž označen jako Alegorie

geometrie. Tento reliéf zobrazuje polopostavu muže pod arkádou držícího podobné kružidlo jako na zkoumaném zlomku (PAVLÍK – VITANOVSKÝ 2004, 354). Úplnou analogii můžeme najít na zlomku (IČ: H2 – 16396) z lokality Praha 1, Národní třída datovaný do poloviny 16. století (BRYCH 2004, 173).

„Podle J. Halla má Geometrie ve všech obdobích jako základní atribut kružidlo. Pokud není vyjádřena ženskou postavou, pak ji může ztělesnit slavný starověký vědec Eukleidos. Kachel v kontextu skupiny sedmera svobodných umění patří k menšině postrádající nápis“(PAVLÍK-VITANOVSKÝ 2004, 65).

9.1.4 Architektonické motivy

Pouze jeden motiv se podařilo přiřadit v rámci tohoto souboru k této kategorii, avšak svou skromnost v tomto ohledu vynahrazuje počtem identifikovaných zlomků a to jak v třebovském tak i v cimburském souboru. Panel s diamantováním (Tab. IX – 4) se objevuje na lokalitách v Moravské Třebové celkem na 14 zlomcích (A 3760 – A 3769, A 3807 – A 3809, A 3818). A jejich povrch je upraven v různých odstínech zelené glazury. Panel s diamantováním řadíme mezi atypické případy architektonických motivů.

Úprava povrchu diamantováním je typická pro úpravu renesančních fasád. Povrch tvořený šikmými plochami imituje vybroušený povrch drahých kamenů. Této úpravě se také říká diamantová bosáž (HEROUT 1981, 16). Diamantování je na rozdíl od jiných variant provedeno po celé ploše čelní vyhřívací stěny. Z druhé poloviny 16. století pochází přesná analogie daného architektonického motivu. Kompletní kachel (IČ: XXXIX/217) s diamantováním pochází z lokality Praha-Nové Město datovaný do 2. polovina 16. století (PAVLÍK – VITANOVSKÝ 2004, 427).

9.1.5 Ornament

Ornamentální zpracování reliéfu je v obou souborech nejvíce zastoupeno, avšak

samotný ornament nemá takovou vypovídací schopnost jako jiné motivy (světské, náboženské). Pro velké množství zlomků a motivů, zde i v cimberském souboru, uvedeme jen ty nejzajímavější.

Jeden z typů ornamentální výzdoby je mozaikový tapetový motiv, který je členěný plochými páskami s ornamentálními floristickými doplňky. V souboru se vyskytuje ve dvou barevných variantách – varianta pouze s monochromní zelenou glazurou (Tab. XIII - 6) a varianta zeleno-bílá (Tab. XIII -5). Stejný motiv můžeme najít i v již zmíněném třebovském souboru (NĚMCOVÁ 2007, 15). Mozaikového typu zde můžeme také identifikovat srdíčková motiv vyvedený v modro-bílé glazuře (Tab. XIII – 4). Jeden zlomek nese motiv pětilisté růže provázené akantovým ornamentem a vyskytuje se taktéž v cimberském souboru (Tab. XIII – 8).

Unikátním třebovským motivem, který se neobjevuje v cimberském souboru je motiv s miskovitým kruhovým vypuknutím. V cviklech (rozích) je motiv provázen rozvilinami (Tab. XIII – 18). Analogií k tomuto motivu může být například kachel ze zámku v Hranicích na Moravě (datace: 1. pol. 16. století, Městské muzeum a galerie v Hranicích na Moravě, IČ: L 226). Tento zlomek se liší provedení prostřední části, kdy není reliéf miskovitě vypuknut, ale zahlouben (PAVLÍK – VITANOVSKÝ 2004, 430).

Zbytek motivů má pouze minimální počet zástupců, proto je zde nebudeme jednotlivě komentovat. Jejich kresby jsou při loženy v katalogu (Tab. XIII - ?) a obrazové příloze.

9.1.6 Ostatní motivy

Do této kapitoly můžeme v Moravské Třebové zařadit pouze kategorii motivů se zlomky oděvů a jiné textilie a zlomky s neurčitelným motivem či zcela bez motivu.

A. Motiv s oděvem a jinými textiliemi

Do této skupiny řadíme zlomky, které znázorňují části dobových oděvů, jako jsou

například prostříhané rukávy (Tab. VIII – 2, Tab. VIII – 3, Tab. VIII – 4).

B. Motivy nelze určitelné, bez motivu

Do této kategorie řadíme všechny zlomky bez motivu na reliéfu či fragmenty, které pro jejich zlomkovitost nebo poškození nemůžeme určit. Jsou zde uvedeni pouze vybraní zástupci těchto zlomků. V katalogu jsou pod označením Tab. XV - 1 a v obrazové příloze.

9.2 Vyhodnocení souboru – Cimburk u Městečka Trnávky

9.2.1 Náboženské motivy

V souboru z Cimburka obsáhneme všechny čtyři definované typy - starozákonní motivy, novozákonní motivy, motivy se světcí i jiné náboženské motivy. Tato kategorie s náboženskými motivy dokládá velkou rozmanitost souboru.

A. Starozákonní motivy

Z této skupiny se v cimburském souboru nacházejí dva typy motivů. První motiv nesou dva neglazované zlomky, zobrazují Adama a Evu u stromu poznání. Na prvním zlomku A 3908 (Tab. I – 1) je zachována část postavy Adama zakrývající se listem (věníkem). Heraldicky nalevo od něj pak můžeme vidět zlomek stromu poznání, kolem kterého se ovíjí had. Zajímavostí je zde šestilistá růže, která motiv provází. Růže je v heraldice obecnou přirozenou figurou. V počátcích křesťanství byla růže symbolem mučedníků či betlémských nevíňátek. Je také symbolem modlitby růžence (BUBEN 1999, 366).

Druhý zlomek A 4246 je pouze zlomkem postavy Adama. Postava je identická s předchozí postavou z prvního zlomku, a proto byla s jistotou přiřazena do této kategorie.

Motiv Adama a Evy u stromu poznání je velmi oblíbeným motivem ve výtvarném

umění obecně a jedná se o velmi známý příběh starého zákona, který zde netřeba opakovat. Samotný děj je podán ve zkratce. Adam i Eva se teprve připravují k snědení jablka ze stromu poznání, ale v dané chvíli již zakrývají svou nahotu věníky jako by již dávno jablko ochutnali.

Jelikož není zachován celý had, koruna stromu poznání či kompletní postavy Adama a Evy nemůžeme blíže specifikovat ikonografii, která je u tohoto motivu velmi rozmanitá. Had může mít například podobu klasickou, zoomorfní s lidskou hlavou (ta často nese korunu, která symbolizuje vládce zla tedy satana) anebo podobu antropozoomorfní, kdy je část jeho těla lidská a část zvířecí tedy hadí. Poslední možností je, že had zcela na motivu schází. Další variací na motivu je strom poznání, který je nejčastěji zobrazován jako jabloň či fikovník. Jejich zobrazení bývá často až fantazijní (PAVLÍK – VITANOVSKÝ 2004, 29-30).

Přesnou analogii pro tento motiv nemáme, avšak velmi podobným se může zdát zlomek z lokality Brno – město datovaný do 15. století umístěný v Moravském zemském muzeu (IČ: 6390), či z téže lokality zlomek (IČ: 11879) datovaný do 15. století umístěný v Moravské galerii v Brně (PAVLÍK – VITANOVSKÝ 2004, 318 - 319). Jako další analogii můžeme zmínit kachel z pražské Novoměstské radnice (IČ: 9343) z 2. poloviny 15. století (RICHTEROVÁ 1982, 41).

Druhým starozákonním motivem je motiv Proroka (Tab. I – 2), který se objevuje celkem na třech neglazovaných zlomcích (A 4066, A 4067, A 4068). Motiv proroka je častým motivem a v mnoha případech lze identifikovat díky atributům i konkrétní postavu proroka. Díky zlomkovitosti našeho motivu není možné určit konkrétní starozákonní postavu.

Starozákonní postavy bývaly často zobrazovány na kamnových kachlích jako samostatné polopostavy pootočené doleva či doprava zcela výjimečně pak en face většinou bez jakéhokoliv okolního dění. Zobrazení postavy z profilu nebylo v této kategorii zaznamenáno. Jednalo se nejen o proroky, ale i soudce či krále. Motiv společně s okolním děním (tedy například nějaké atributy) pak pomáhaly identifikovat konkrétní starozákonní

postavy. Tyto starozákonní polopostavy jsou předchůdci pozdějších portrétních kachlů, které jsou typické pro renesanci. Jsou však obvyklejší u motivů světských.

Proroka vyobrazeného na kachlích lze identifikovat jako staršího muže s bohatým rytým vousem. Existují však i výjimky bezvousých jedinců, jako byl prorok Jonáš či král David. Dalším poznávacím znamením je pak pokrývka hlavy. Její podoba je velmi variabilní. Postava je často provázena nápisovou páskou tu však u zlomků z Cimburka nemáme zachovánu. Nápis bývá psán gotickým typem písma nebo výjimečně typem renesančním (HAZLBAUER 1998, 71).

V bibli jsou rozlišovány čtyři typy tzv. velkých proroků. Patří sem Izaiáš, Jeremiáš, Ezechiel a Daniel. Jako prorok je označován člověk, jenž předpovídá události, jako byly bitvy či války nebo také životní osudy panovníků. Čtyři jmenovaní proroci byli po králi Davidovi a proroku Jonášovi nejčastěji zobrazovanými. Kromě velkých proroků jmenuje bible i 12 proroků malých (HAZLBAUER 1998, 72).

Na proroka lze u zkoumaných zlomků usuzovat právě z rytého vousu a kulovité čapky připomínající spíše prilbu. Hlava je směřována en face, což jak již bylo řečeno je spíše výjimečné. Zlomek A 4066 je nejlépe dochovaný. Z tohoto zlomku usuzujeme dle předchozího Hazlbauerova popisu a analogií, že se jedná právě o postavu proroka. Podobný motiv nese například kachel z hradu Bouzov, který je umístěn v místním depozitáři (datace kolem roku 1500, L 137 (č. 50). Protože však motiv z Cimburka není kompletní a postrádá nápisovou pásku, která je u tohoto motivu jedním ze zásadních určovacích prvků, nelze brát tuto hypotézu jako konečnou a správnou (PAVLÍK – VITANOVSKÝ 2004, 326).

B. Novozákonní motivy

Z novozákonních motivů můžeme v souboru z Cimburka rozeznat celkem čtyři. Tři z nich nesou jako ústřední námět pannu Marii. Jsou to motivy - Madona ve zřaseném rouše, Madona s Jezulátkem a Klanící se madona. Poslední zlomek nese motiv Klanění tří králů či mudrců. Postava Panny Marie (Madony) byla ve středověkém umění velmi populární. Byla velmi často zpodobňována v ikonografii. Důkazem nám budiž i motivy z Cimburka.

Na vrcholu slávy se uctívání Panny Marie ocitlo ve 12. a 13. století (PAVLÍK – VITANOVSKÝ 2004, 38).

První motiv ze souboru nese hned několik zlomků (A 3931, A 3934, A 3958 – A 3961). Tento motiv byl v práci Petra Nislera identifikován jako Madona ve dlouhém zřaseném rouše (Tab. II – 2). Kromě spodní části postavy madony můžeme na motivu dále rozeznat budovu umístěnou v pozadí a ornamentální plastické zdobení, jež je tvořeno plasticky provedenými kosčtverci vždy s plastickou tečkou uprostřed. Zlomky jsou v souboru zcela atypické svou povrchovou úpravou, která je provedena potuhováním celého povrchu kachle a to jak vnitřní tak i vnější strany. I díky této zvláštnosti se lze domnívat, že tento blíže neurčitelný motiv s Madonou v rouše by mohl náležet k následujícímu novozákonním motivu.

Motiv Klanící se madony či Madony se skloněnou hlavou (Tab. II – 1) je vyveden celkem na čtyřech zlomcích (A 3932, A 3933, A 3935, A 3945). Tento motiv je vyveden výrazně plasticky. Hlava madony výrazně vystupuje z motivu a vyčnívá na ostatní prvky zobrazené na čelní vyhřívací stěně. Hlava madony je ověncena svatozáří, nad níž jsou umístěny kruhové útvary, které si lze vykládat jako nebeské objekty (Slunce, Měsíc, apod.). V pozadí předpokládáme budovu díky geometrickým liniím, což lze považovat za další spojující prvek s předchozím motivem madony. Okolí je zdobené plastickým ornamentem, který tvoří kombinace čar a teček sdružené do tvaru trojúhelníků. Hlavním spojujícím prvkem obou dvou motivů je však již zmíněná úprava povrchu potuhováním. K oběma zmíněným motivům se bohužel nepodařilo dohledat analogie.

Dalším motivem je žena chovající v náruči nahé děťátko, pravděpodobně motiv Madony s Jezulátkem (Tab. II -3). Jedná se pouze o tři zlomky (A 3954, A 4057, A 4058). Na zlomku je však zachována pouze část ženy a děťátko bez hlavičky, proto je obtížné určit konkrétní náboženský motiv. Petr Nisler ve své diplomové práci vytvořil hypotézu, že by tento zlomek mohl náležet k motivu Klanění tří králů (mudrců), jelikož se však podařilo identifikovat v souboru zkoumaném v této práci zlomek nesoucí prokazatelně motiv Klanění tří králů, budeme v této práci opatrnější a zlomek budeme označovat pouze za

Madonu s Jezulátkem. Jako analogii můžeme zmínit Pannu Marii (Madonu) v aureole z hradu Lipnice umístěnou v expozici hradu datovanou kolem roku 1500. Podobnost však spatřujeme pouze ve ztvárnění roucha Madony (BRYCH 2004, 68).

Posledním motivem a posledním zlomkem v této kategorii je Klanění tří králů popřípadě Klanění mudrců. Je to nejčastější téma zobrazované na gotických kachlích. Jeho příklady můžeme nalézt na celém našem území. Základním konceptem motivu je vždy jednoduchá betlémská chýše, v níž sedí Panna Maria s Ježíškem, ten je většinou usazen na jejím klíně, a před nimi klečí jeden z mudrců, který před sebe pokládá svou korunu na zem a zároveň podává Ježíškovi truhlu se zlatem. V pozadí stojí druhý mudrc, jehož pravá ruka směřuje k šesticípé hvězdě na nebi a v levé ruce drží nádobu s kadidlem. Třetí mudrc stojí nejdále s nádobkou myrhy. Tato koncepce se však v detailech může na jednotlivých lokalitách lišit (HAZLBAUER 1998, 89–90).

Cimburský zlomek A 3983 nese na své čelní vyhřívací stěně část betlémské chýše, hlavu korunované Panny Marie se svatozáří a hlavu Ježíška se svatozáří ve spodní části je zachována část ruky držící korunu (Tab. II – 4). Tyto znaky pak vedli k jednoznačné identifikaci motivu. Jak již bylo řečeno motiv je velmi častý, proto zde jako analogii uvádím například kompletní kamnový kachel z hradu Lipnice datovaný do druhé poloviny 15. století (HAZLBAUER 1998, 90). Jako další příklad můžeme uvést stejně starý zlomek (IČ: HA 13 960) z Plzně (ORNA 2005, 48).

C. Světci

Tato skupina je oproti Moravské Třebové poměrně obsáhlejší, ale i tak zde řešíme stejný problém s určováním motivů. S jistotou zde můžeme identifikovat pouze motiv se svatým Jiřím a to hned na několika zlomcích. O dvou typech zlomků se pouze domníváme, že by se mohlo jednat o určité světce a to o evangelisty Lukáše a Jana. Zbytek zlomků můžeme prohlásit za již zmíněné „neznámé“ světce.

Motiv svatého Jiřího můžeme v souboru s jistotou určit dvakrát. Poprvé na zlomku A 3980, kde se nám dochoval fragment korunované postavy na koni držící štít a kopí

směřující heraldicky vlevo (Tab. III – 3). Kopí pravděpodobně probodává ve spodní části motivu draka, tato část však není dochována. Těsto zlomku je bohaté na příměsí písku, což se také projevilo i na povrchu reliéfu, který je velmi zdrsněný, některé detaily je proto těžké rozeznat. Na domněnku, že motiv znázorňuje svatého Jiřího, nás vede nejen obvyklé zobrazení jezdce na koni s kopím, ale i štít francouzského typu nesoucí na sobě kříž, což je symbol právě tohoto světce. Jako jednu z mnoha analogií můžeme uvést například kachel z Hrobce u Litoměřic uložený v Národní muzeu (datace 2. polovina 15. století, IČ: HA 144023) s motivem Svatého Jiří a princezny, což nás vede k předpokladu, že na zlomku neschází pouze figura draka, ale i postava princezny (PAVLÍK – VITANOVSKÝ 2004, 340).

Podruhé s jistotou identifikujeme tentýž motiv na zlomcích A 4035 a A 4036. Na zlomku je zachována pouze princezna ve zřaseném rouchu, pravděpodobně klečící s rukama sepnutýma k modlitbě (Tab. III – 8). Jako analogii můžeme uvést kachel z Prahy – Malé Strany (IČ: 89 002) z poloviny 15. století (RICHTEROVÁ 1982, 32–33).

Poslední zlomek A 3938 se svatojiřským motivem nelze určit s jistotou, avšak je pravděpodobné, že zeleně glazovaný zlomek zobrazuje ocasní část draka, který bývá neodmyslitelným prvkem tohoto reliéfu (Tab. III – 4).

„Sv. Jiří byl ve středověku jedním z nejznámějších světců vůbec. Údajně se narodil v Kappadokii v Malé Asii a snad byl umučen kolem 3. století v palestinské Lyddě. Byl uctíván od nejstarších dob především v řecké církvi, ale jeho kult se rychle rozšířil i do západních zemí, takže již v roce 1222 se stal patronem Anglie a také některých evropských měst. Byl údajně římským vojákem, ale podle novějších autorů se jedná o postavu, která byla pouze odvozena z fantastické legendy, protože se o ní nedochovaly žádné konkrétní historické údaje. Nyní se dokonce usuzuje na to, že sv. Jiří ve skutečnosti nikdy neexistoval, a byl proto r. 1970 zařazen mezi světce, jejichž existence je sporná“ (HAZLBAUER 1998, 156).

Příběh sv. Jiří zobrazovaný na reliéfu kachlů je také označován jako Zlatá legenda. Ta vypráví o vojákově později tribunovi římské armády císaře Diokleciána, který přemohl

draka, jež sužoval území okolo jednoho města v Libyi. Drak pravidelně vyžadoval zvířecí a později dokonce i lidské oběti, které byly vybírány losem. Když došlo losem i na královskou nevěstu (tedy princeznu, jež se objevuje ve většině případů na reliéfech), byla zachráněna sv. Jiřím. Ten Draka svázal a přivedl do města. Poté císař Dioklecián přislíbil zabití draka za přijetí křesťanství obyvateli města (PAVLÍK – VITANOVSKÝ 2004, 50).

Evangelisté Lukáš a Jan byli identifikováni na dvou zlomcích. O obou interpretacích však nemůžeme mluvit s jistotou, protože vycházíme pouze z jejich atributů. Neglazovaný zlomek A 4072 zobrazuje pouze část pravděpodobně vousaté postavy v řaseném rouchu. Na ruce pak vidíme sedět ptáka, kterého bychom mohli považovat za orla, což je právě atribut evangelisty Jana (Tab. III – 2). Zlomky A 3909 a A 3952 zobrazují sedící vlevo hledící (heraldicky) mužskou postavu. V ruce před sebou drží jakýsi dokument, což by mohlo symbolizovat psaní evangelia. V horní části nad postavou vidíme zlomek nohou kopytnatého zvířete. Toto zvíře bychom mohli identifikovat jako býka, což je atribut zmíněného evangelisty Lukáše (Tab. III – 1). Ani k jednomu z motivů prozatím nemáme spolehlivou analogii (PAVLÍK – VITANOVSKÝ 2004, 45).

Stejně jako v třebovském souboru je zde nutné zmínit motivy již zmíněných „neznámých“ světců, o jejichž přesném určení můžeme pouze polemizovat. Jako první uveďme zlomky, které nesou stejný motiv jako dva zlomky předcházejícího souboru. Jsou to zlomky s fragmentem postavy v řaseném rouše a žehnající rukou s číslem A 3903 a A 4076 (Tab. III – 6). Dále je to zlomek A 3906, který zobrazuje pouze svatozář bez postavy a písmeno S náležící zřejmě k nedochované nápisové pásce okolí je pak doplněno rostlinným motivem (Tab. III – 7). Nejzajímavějším kouskem této podkategorie je pak zeleně glazovaný zlomek A 3991 s poměrně dobře zachovanou figurou mnicha či opata se svatozáří tedy jeho horní částí. Motiv je provázen zřasenými závěsy zakončenými střapci (foto: 1). Podobný motiv nikde jinde v souborech nenalzáme. Ani pro jeden z předchozích zlomků nemáme analogie. Pouze o posledním ze zlomků je možné uvažovat například jako o svatém Františkovi. Tento mnich byl zakladatelem řádu františkánů. K dané hypotéze nás vede fakt, že do Moravské Třebové byl roku 1678 povolán

právě tento řád knížetem Janem Ondřejem z Lichněštejna. Vzápětí na to byl vystavěn kostel i klášter. Tato stavba již byla popsána v předchozí kapitole věnující se třebovským dějinám (SEDLÁK 2012, 171–172).

D. Jiné náboženské motivy

K této kategorii můžeme řadit pouze dva zlomky nesoucí tentýž fragment neznámého pravděpodobně náboženského motivu. Jedná se o vyobrazení složených křídel, o nichž se domníváme, že by mohli být součástí motivu s andělem (Tab. IV -1). Jsou to zlomky A 4073 a A 4074.

9.2.2 Světské motivy

Následující kapitola společně s motivy heraldickými je nejobsáhlejší a také typově nejrozmanitější, což odpovídá oblíbenosti tohoto tématu v dané době.

Motivem s nejvíce zlomky je reliéf s jízdním bojovníkem a kopím. Je zobrazen celkem na 18 zlomcích a jejich základní zobrazení lze vidět na dvou kresbách v obrazové příloze (Tab. X – I). Rytíř s kopím ve zbroji s přilbicí a na nohou s ostruhami směřuje na sedlaném koni heraldicky vpravo. Tento motiv již interpretoval ve své práci Petr Nisler. Odkazuje zde také na Pavla Michnu, který ve svém příspěvku upomíná na původní podnět výrobců všech variant kachlů s rytířskou tematikou. Tímto podnětem byly zřejmě slavná kamna z Budína zvaná také jako rytířská kamna. Tato kamna byla precizně vyvedena do nejmenších detailů a kachle byly glazované. Napodobeniny dlouhou dobu vznikající na Moravě již postrádaly tuto preciznost a většinou se jednalo o neglazované výtvořky (MICHNA 1976, 343–344).

Analogií k tomuto oblíbenému motivu najdeme mnoho, zde uvedeme například kachel z hradu Lipnice datovaný do druhé poloviny 15. století uložený v expozici hradu (IČ: LI 32, 28) či kachel z Kutné Hory datovaný do 15. století a uložený v Českém muzeu stříbra (IČ: K 1/229). Díky těmto analogiím se ukazuje, že je zde možnost absence štítu, kterým ve většině případů bývá jezdec vybaven. Zůstává otázkou, zda se štít pouze nezachoval

či jestli jej figura nikdy nenesla (PAVLÍK – VITANOVSKÝ 2004, 368).

Dalším motivem je Odpočívající lancknecht zmíněný již v předchozím třebovském souboru. V nálezech z Cimburka se nachází pouze jeden zlomek A 3894 s částí trupu se zbrojí a rukou svírající rukojeť meče. Tento zlomek dokresluje celý motiv (Tab. X – 9).

Další scéna na reliéfu zobrazuje opět jezdeckou tematiku. Tentokrát zde však můžeme spatřit pravděpodobně panovníka (krále) jedoucí heraldicky vpravo v dobové suknicí a s ostruhami. Ve zdvižené ruce drží neidentifikovatelný předmět a na rozdíl od rytířského motivu není ozbrojen. V horní části je provázen druhým opačně směřujícím sedlaným koněm, jeho jezdec (dochovány pouze nohy s dobovou suknicí) však nespočívá v sedle, nýbrž se jakoby nad koněm vznáší. Napravo od jezdce vidíme zřejmě zlomek nápisové pásky. Celý reliéf je doplněn o rostlinné motivy (A 4151a, A 4151b, A 3951; Tab. X – 2).

Další dva zlomky zobrazují plasticky ohraničené nápisové pásky. Jeden zlomek je provázen figurou ztvárněním velmi podobnou předchozímu motivu, včetně fragmentu se stejnou dobovou suknicí (A 3947). V okolí se také vyskytuje nápadně podobný rostlinný motiv. Na zlomku A 4026 doktorka Oppeltová z katedry historie z Univerzity Palackého v Olomouci identifikovala část nápisu [michlor], který interpretovala jako jméno jednoho ze tří králů – Melchior (Tab. X – 6). Tyto vodítka nás vedou k domněnce, že se jedná o tentýž reliéf. Druhý zlomek má nápisovou pásku bohužel velmi poškozenou. Bez rozluštění nápisu se zřejmě nepodaří najít přesné analogie. (foto: 3) Jako jednu z hypotéz, však můžeme uvést motiv Klanění tří králů (mudrců) kvůli vzdálené podobnosti se zlomkem z hradu Bouzova uloženém v místním depozitáři (IČ: L 137). Tato hypotéza by však všechny tyto zlomky přeřadila do kategorie náboženských motivů (PAVLÍK – VITANOVSKÝ 2004, 328).

Již z kategorie glazovaných zlomků zde můžeme uvést motiv, který by bylo možné dle podobnosti s kachlem ze zámku Hrubá Skála (exemplář umístěn v Muzeu Českého ráje, datován před polovinu 16. století), označit jako Tančící šlechtický pár pod arkádou. Kvůli zlomkovitosti se však jedná pouze o hypotézu. Motiv arkády (foto: 4) se objevuje na dvou zlomcích, avšak pouze na jednom je dochován fragment mužské postavy (A3988, A 3989).

K dalším zlomkům uvedeným v této kategorii nelze pro jejich fragmentárnost určit bližší interpretace či najít analogie. Je však možné, že v budoucnu budou zlomky rozšířeny o další dílky, které budou lépe komentovat jejich motiv. Patří sem zlomek A 3892 s dochovanou figurou (trup s rukama spojenýma před tělem) oděnou v dobovém šatu s nadýchanými prostřihanými rukávy (Tab. X – 8). Dále pak můžeme uvést zlomek A 3893 s částí ženské hlavy s upraveným účesem pokrytým síťkou (podobně jako u motivu s Annou Jagellonskou). Motiv lze interpretovat jako neznámou šlechtičnu (Tab. X – 7). Možnou analogií by mohl být kachel zobrazující Sibylu (datace kolem roku 1550, IČ: A 3466 – Městské muzeum Čelákovice) z tvrze Opočín (PAVLÍK – VITANOVSKÝ 2004, 385).

Nislerovi interpretace se dočkal i zlomek A 3946 s fragmentem nohou s dobovou suknicí a fragmentem mečíku. Tento motiv zobrazuje zřejmě žánrovou scénu jako Souboj či Hráči (Tab. X- 5). Podobnost lze také spatřovat s motivem Rváčů u vrcháčbnice na zlomku (IČ: 12 201) z Tábora. Zlomek je řazen ke kachlům gotickým (KRAJÍČ 2005, 92-93).

Jako další můžeme zmínit motiv se zlomkem mužské postavy v kožešinové plášti držící dlouhý neidentifikovatelný předmět. Tímto zlomkem A 3963 se ve své práci již zabýval Nisler, avšak ani v jeho a ani v této práci se nepodařilo určit přesný motiv (Tab. X – 4). Zlomek A 4202 nesoucí motiv koruny, ale postrádající téměř celou figuru lze označit pouze jako neznámého panovníka (Tab. X – 3).

9.2.3 Heraldické motivy

Následující kapitola je na motivy opět velmi bohatá a to je v případě heraldických motivů velmi přínosné, jelikož mají velkou vypovídací hodnotu, která nás může přiblížit k určitým historickým událostem. Heraldické motivy nám nejlépe přibližují dějiny daných lokalit a jejich majitelů. Díky zlomkům z Cimburka se nám podařilo odhalit hned několik

šlechtických rodů, které zasáhly do historie hradu a jeho okolí. Byly to samozřejmě Cimburkové (obr. 11), dále pak Boskovicové, Šternberkové, páni z Kravař a Kostkové z Postupic (obr. 12). Poslední rod však neidentifikujeme podle heraldického motivu, ale podle nápisu na jednom zlomku (viz níže). Právě zlomky nesoucí atributy z štítů jednotlivých rodů vytváří podstatnou část této kategorie. Ta je ještě doplněna císařským orlem, několika orlicemi a zřejmě českým lvem. Na závěr jsou pak připojeny motivy s v heraldice nejasnou interpretací.

Jako první ze symbolů reprezentující šlechtický rod je hned na několika zlomcích se objevující osmicípá hvězda reprezentující rod Šternberků. Na jednom zlomku A 4183 můžeme vidět i zlomek gotického štítu (Tab. VI – 7).

Šternberkové měli ve svém znaku tzv. mluvící znamení a to již zmíněnou zlatou hvězdu na modrém štítu (obr. 13). Ta byla zprvu kreslena jako osmicípá, ale později se setkáváme i s variantou šesticípou, ale v mnohem menší míře. Klenotem bývala zpočátku jen hvězda, někdy i se zdobenými špicemi. V 16. století došlo k ustálení klenotu do podoby dvou orlích křídel (JANÁČEK – LOUDA 1974, 175).

Výskyt této hvězdy na hradu Cimburku může být vysvětlen manželským svazkem Machny ze Šternberka s Benešem starším Černohorským z Boskovic. Podobně pak lze vysvětlit i výskyt symbolu zavínuté střely (PILNÁČEK 1996, 33).

Rod Šternberků je starým českým, ale i moravským rodem. Rod původně panský se později stal hraběcím. Za nejstaršího předka je považován Diviš, který žil již na počátku 12. století. Název rodu je odvozován od hradu nad řekou Sázavou. Později vznikly ještě další dvě sídla se stejným označením a to na Moravě poblíž Olomouce a poblíž Telče. Ve 14. století se rod rozdělil na několik větví (HALADA 1992, 157–158).

Beneš Černohorský a celý rod Boskoviců nosili v erbovním znamení sedmizubý hřeben (obr. 14). Ten lze v souboru identifikovat hned třikrát. A to na zlomcích A 4037, A 4042 a A 4043 (Tab. VI - 5). Boskovický rod měl, jak již víme z předchozí kapitoly o historii Cimburka, s tímto hradem mnohé společné.

„Pěkná pověst o erbů tohoto rodu vypráví, že jakýsi uhliř či ptáčník jménem Velen se stal náhodným hostitelem moravského krále, aniž ho přitom poznal. Svěho hosta prý ráno před snídaní umyl a učesal. Na památku toho nosili Velenovi potomci, páni z Boskovic, v erbů hřeben, jímž Velen krále česal, a na přilbě jako klenot polštářek, na němž král seděl, a dubové haluze čili věnky, jimiž krále šlehal po zádech jako v sauně. Celý tento znak uvidíte dodnes na portálu zámku Černá Hora nedaleko Blanska a samotný štít slouží za znak městu Boskovicím“ (JANÁČEK – LOUDA 1974, 29).

Boskovicové jsou starým moravským panským rodem a to jedním z nejvýznamnějších. Za zakladatele je považován již zmíněný Velen. Za prvního historicky doloženého předka je považován Jimram. Rod se dělil na čtyři větve. Nejstarší z nich je právě boskovická. Další tři jsou označovány jako černoorská, svojanovská a bučovická (HALADA 1992, 25).

Zavinutá střela neboli odřivous¹ na štítu francouzského typu je erbovním znamením Pánů z Kravař (obr. 15). Zlomek A 4087 je velmi detailně proveden a dokonce se zachovalo i jemné zdobení štítu (Tab. VI – 6). Výskyt tohoto motivu, jak již bylo řečeno, vysvětlujeme obdobně jako u šternberské hvězdy tedy manželským svazkem. Václav z Boskovic pojal za manželku Kunku z Kravař (PILNÁČEK 1996, 33).

U dalších znamení již díky zlomkovitosti není možné určit rodovou příslušnost. Řadíme sem zlomek A 3944 nesoucí gotický štít se dvěma příčnými pruhy (Tab. VI – 14), zlomek A 3943 s fragmentem přepásané lilie (Tab. VI – 10) a tři zlomky (A 3976, A 3985, A 4141) zřejmě gotického štítu s příčnými pruhy v okolí je štít provázen rostlinnou ornamentikou (Tab. VI – 12).

Motiv orlice se v souboru vyskytuje hned v několika variantách. Na neglazovaných zlomcích A 4145, A 3902 (Tab. VI – 3) a A 3968, A 3970 – A3972 (Tab. VI – 2). Zlomek A 4098 nese identický motiv korunované orlice, tentokrát je však vyveden v glazuře a to dokonce polychromní (Tab. VI – 1). Zvláštní případem je pak téměř úplný rohový

1 Žil údajně kdysi na Moravě zápasník malého vzrůstu jménem Saul. Ten měl zápasit s velkým protivníkem, jenž se jeho vzezření vysmál. Saul popadl protivníka za knír a utrl mu ho, poté jej nabodl na šíp a věnoval králi.

komorový kachel A 4012 nesoucí na boční straně motiv korunované orlice, na čelní pak motiv orla, jehož každá hlava nese korunu. Další koruna je pak umístěna mezi nimi (foto: 2). Tento motiv lze interpretovat dle analogie z Žatce (datace kolem roku 1500, Regionální muzeum K. A. Polánka, IČ: 1474/84 kr. 405) jako Císařského orla. Kachel je bohužel na povrchu velmi narušen. O tom svědčí i minimální zachovalost původní zelené glazury (PAVLÍK – VITANOVSKÝ 2004, 399).

Znak orlice byl a dodnes je celosvětově užívaným znamením. Najdeme ji ve znacích měst, rodů ale i celých států. Pro naše potřeby však předpokládáme, že znak orlice na zlomcích zde představuje zemské znamení Moravy (BUBEN 1999, 292).

Jedním z nejzajímavějších zlomků jsou motivy vyobrazené na A 4086 a A 3975. U prvního zlomku (Tab. VI - 8) je interpretace složitější, avšak Petr Nisler fragment označený jako královský trůn s ornamentální výplní komentuje takto: *„...budeme-li interpretovat motiv v dolní části dochovaného reliéfu jako kaligrafickou gotickou literu „U“ - potom by hypoteticky mohla představovat iniciálu jména Ulricus (Oldřich z Boskovic). Jeho iniciála na korunovaném trůně (?) by značila nemalou domýšlivost příslušníka předního moravského rodu, přestože se Oldřich nehonosil tak významnými zemskými úřady jako kdysi jeho otec Vaněk, od r. 1436 zemský hejtman moravský, po roce 1455 komorník práva brněnského a správce země“* (NISLER 2004, 62–63).

Druhý zlomek (Tab. VI – 9) nese pravděpodobně motiv klenotu. Bohužel zde schází štít, na kterém byl klenot usazen. Dle analogie z rožnovského hradu (datace: kolem roku 1500, Muzeum jihovýchodní Moravy, IČ: 49200) a dané lokality, však můžeme usuzovat na štít Pánů z Cimburka. Klenot na zlomku je tvořen turnajovým helmem zdobeným osmi pštrosími péry. Okolí je vyplněno rostlinnou ornamentikou (PAVLÍK – VITANOVSKÝ 2004, 400–401).

Stejně jako například motiv s klenotem tak i zlomek A 4093 s korunovaným lvem hledícím vpravo (heraldicky) provázený akantovou výzdobou (Tab. VI – 4) byl již publikován v práci Mackerleho Starý Cimburk u Trnávky. Tento zlomek však již poznamenal zub času, a tak z původně interpretovaného motivu sedícího lva u hracího pole

středověké vrhcábnice zbylo jen nepatrné torzo (MACKERLE 1965, 7). Jako analogii tohoto motivu můžeme uvést například kachel (č. 41) z Hradu Fiřakovo datovaný do 15. století (HOLČÍK 1978, 72).

Jako poslední dva zlomky v dané kategorii uvedeme zlomek A 3912, na jehož reliéfu můžeme vidět kruhově uspořádané propletené kruhy (Tab. VI - 13) a zlomek A 4140 s motivem kleští (Tab. VI – 11). Interpretace těchto motivů je však nejasná.

9.2.4 Architektonické motivy

Tato kategorie obsahuje celkem čtyři s jistotou interpretovatelné architektonické motivy. Dva z nich pak mají analogie v souboru z Moravské Třebové. Motiv gotických oken provázený plazící se vinnou révou (Tab. IX - 1) identifikovaný na třech zlomcích (A 3890, A 3891, A 4127) byl již rozpoznán v diplomové práci Jany Němcové na lokalitě Moravská Třebová. Jako téměř úplnou analogii můžeme uvést kachel se dvěma stínkami a dvěma malými a dvěma velkými okny s kružbami z Brna-města (datace: kolem r. 1500, Muzeum města Brna, IČ: 7000). Motiv je však místo vinnou révou provázen sukovatkou² (NĚMCOVÁ 2006, 38; PAVLÍK – VITANOVSKÝ 2004, 424).

Taktéž reliéf zobrazující panel s diamantováním (Tab. IX – 4) se objevuje v obou souborech. V cimberském však pouze na šesti zlomcích (A 3939, A 3940, A 3996 - A 3998, A 4002).

Zajímavým a s detailem provedeným motivem jsou zlomky pravděpodobně oken s rozetou s dochovaným motivem jeptišek (Tab. IX – 5). V Souboru můžeme najít celkem tři zlomky (A 4025, A 4092, A4095), bohužel fragmentárnost neumožňuje rekonstrukci motivu a tak ani hledání úplné analogie.

Dalším motivem je zlomek římsového kachle zakončený cimbuřím (zachována pouze jedna stínka) s plastickým čárkovaným motivem. Toto zakončení římsového kachle je jedno

2 Typ rostlinného motivu užívaný v gotice

z nejtradičnějších a nejčastějších. Konkrétní analogie není pro jeho četnost nutno uvádět.

Nejvzácnějším motivem této kategorie je tzv. Cimburská katedrála (Tab. IX – 2). Tento motiv tak označil v příspěvku pro Moravskotřebovské vlastivědné listy Čeněk Pavlík. Jedná se o motiv gotické katedrální architektury s polygonálním zastřešením s kraby zakončené křížovou kytkou. Reliéf se dá díky osmi zlomkům (A 4152 – A 4159) rekonstruovat asi z 45%. Otázkou zůstává spodní část motivu. Zlomky jsou datované zhruba do období kolem roku 1500 lze ho tedy označit za pozdně gotický. Umělecké provedení svědčí o profesionálnosti a znalosti architektury řezbáře, jež motiv vytvořil. Zlomky jsou v muzeu evidovány pod přírůstkovým číslem H 21/02 (PAVLÍK 2008, 1–4).

Motiv zlomku A 3896 (Tab. IX – 6) lze interpretovat jako spodní část arkády. Motiv pod arkádou se bohužel nedochoval. Proto tento zlomek řadíme k architektonickým motivům.

9.2.5 Mytologie, alegorie a fantastika

Pouze jeden zlomek (A 3888) z Cimburka lze zařadit do dané kategorie. Jedná se o zlomek s motivem gryfa a tedy mytologickou tematikou (Tab. VII – 1). Na reliéfu se dochovala bohužel jen spodní část. Ta však stačila k patřičné identifikaci. Analogií pro tento motiv může být například kachel z hradu Křivoklátu (datace: před rokem 1422, uložen v depozitáři Archeologického ústavu AV ČR, Praha, IČ: L 35). Motiv zobrazuje také gryfa, nejedná se však o úplnou analogii (PAVLÍK-VITANOVSKÝ 2004, 362–363). Úplnou analogií je zřejmě kachel z minoritského kláštera v Brně umístěný v městském brněnském muzeu (IČ: A 434468). Kachel je datovaný do druhé poloviny 15. století (MENOŠKOVÁ – MĚŘÍNSKÝ 2008, 47).

Gryf je bájně zvíře označované také jako pták Noh. Je tradičně zobrazován s dolní polovinou lva a horní polovinou orlice. Výjimkou jsou uši, které jsou také lví. Řecká mytologie spojuje gryfy s Skýthii u Černého moře. Strážili zde prý bájně poklady. Gryf je poměrně oblíbenou heraldickou figurou (BUBEN 1999, 140).

9.2.6 Ornament

Stejně jako v třebovském souboru i zde se budeme věnovat pouze pár zástupcům ornamentálních motivů a detailněji je popíšeme. V katalogu však budou k vidění všechny motivy tohoto typu, které se v obou souborech objevují.

Nejčastějším motivem byl akantový rostlinný motiv na zlomcích bez glazury. Vyskytl se celkem na 32 zlomcích (Tab. XIII – 10). Analogii k němu můžeme najít v opavském souboru z Dolního náměstí č. 18 (KRASNOKUTSKÁ 2005, 95).

Opakují se nám zde motivy již identifikované v třebovském souboru jako mozaikový tapetový motiv členěný plochými páskami a ornamentálními floristickými doplňky (Tab. XIII – 5) či modro-bíle glazovaný tapetový srdíčkový motiv (Tab. XIII – 4). Motiv s pětilistou růží provázený akantovým ornamentem můžeme také identifikovat v obou souborech (Tab. XIII – 8). Úplnou analogii k tomuto motivu můžeme najít v článku Jany Němcové. Zpracovala zde také soubor pocházející z třebovského muzea (NĚMCOVÁ 2007, 11).

Několikrát zastoupeným motivem je rostlinný ornament s přepásanými liliemi, s plastickou zdobenou lištou a trojlisty v trojúhelnících (Tab. XIII – 12). Několikrát se opakují tři rostlinné ornamentální motivy. První ji akantový ornament s plastickou zdobenou lištou (Tab. XIII – 9), dále pak ornament se sukovatkou (Tab. XIII – 11), akantový motiv s plastickou plochou lištou (Tab. XIII – 2) a akantový motiv se zdobeným okrajem plastickými čárkami (Tab. XIII – 14). V souboru můžeme také najít zlomek A 3884 s lunetou (Tab. XIII – 23). Analogii můžeme najít v opavském souboru z Krnovské ulice č. 4 nebo v nálezech z olomouckého Petrášova paláce (KRASNOKUTSKÁ 2005, 115; BIŇOVEC 2000, 83).

Motiv lilie se také vyskytuje na třech rezných zlomcích (A 4088 – 4090), avšak ve formě liliového kříže. V okolí můžeme vidět stáčejíci se úponce s tordovanou lištou (foto: 11). Jeden ze zlomků (A 4088) tvoří drobné vrcholové akroterium (NISLER 2004, 56–57).

Posledním zde popisovaným motivem je pak reliéf téměř úplného římsového kachle. Ten na sobě nese mimo složité rostlinné pravděpodobně opět akantové ornamentiky i malou hlavu lvíčka. V souboru se jiný podobný kachel nenachází (Tab. XIII – 1).

Zbytek z bohaté škály ornamentů je k vidění v katalogu (Tab. XIII - ?) či obrazové příloze s fotografiemi (foto: 7–11).

9.2.7 Ostatní motivy

Pod tuto skupinu řadíme zlomky s figurálním a zvířecím motivem, dále pak motivy s oděvy a jinými textiliemi a motivy s nápisy a nápisovými páskami. Tyto kategorie vznikly pro zlomky příliš malé, ale i přesto nesoucí motiv. Fragmentárnost však neumožňuje určit konkrétní motiv například světský či náboženský. Tyto kategorie vznikly především pro cimburský soubor, kde je většina zlomků tohoto typu.

A. Figurální motivy

Jako příklad figur, u kterých nelze blíže určit motiv, zde uvádíme zlomek A 3948 (Tab. XI – 1). Tato skupina je prezentována především zlomky různých částí postaviček bez dalších znaků, které by pomohli s identifikací.

B. Zvířecí motivy

V této kategorii se nachází hned několik zajímavých motivů. Prvním z nich je zlomek A 4048 s ocasní částí ryby (Tab. V – 3). Ryba je v heraldice obecná přirozená figura. Je jedním z nejstarších křesťanských symbolů (BUBEN 1999, 369).

Zlomek A 3918 nese na svém povrchu část ptáka provázeného rostlinnou ornamentikou (tab. V – 2). Dle analogie zlomku kachle z Městského muzea v Čáslavi (datace: konec 15. století, IČ: K 265) můžeme předpokládat, ale jen s velmi malou pravděpodobností, že se jedná o motiv pelikána. V tom případě by však musel být zlomek

řazen k motivům náboženským.

Pelikán (v lat. Pelicanus) je v heraldice označován jako obecná přirozená figura, vždy zobrazovaná, jak krmí svá mláďata vlastní krví. Toto zobrazení má svůj původ již ve 3. století. Přesvědčení o tomto způsobu krmení vychází z pohlcování a vyvrhování ryb dospělými jedinci, kteří tímto způsobem živí své mladé (BUBEN 1999, 316 – 317).

Fragment jelena s parožím (Tab. V – I) nám díky své zlomkovitosti bohužel nemůže prozradit nic víc než druh zvířete. Je však možné, že byl zlomek součástí nějakého loveckého motivu či jiného světského motivu, popřípadě pak motivu heraldického.

Zlomek A 3942 (Tab. V – 5) zobrazující lví tlapu, zlomek A 4059 (Tab. V – 6) znázorňující šupinaté zvíře pravděpodobně nějakou rybu a zlomek A 4024 s fragmentem kopytnatého zvířete (Tab. V – 4) jsou posledními zástupci této skupiny. Poslední ze zlomků pak reprezentuje skupinu podobných blíže neurčitelných kopytnatých zvířat.

C. Motivy s oděvy a jinými textiliemi

Zlomky se zřaseným rouchem či tunikou se v souboru vyskytují hned několikrát. Častokrát je i fragment identický s jiným. Bohužel je však není možno připojit ke konkrétním identifikovaným motivům (Tab. VIII – 1).

D. Motivy s nápisy a nápisovými páskami

Většina ze zlomků s nápisovými páskami nemá jakoukoliv vypovídací hodnotu. Fragmentsy textu jsou buďto příliš krátké či nečitelné a často také značně poškozené (Tab. XII – 1). Zlomky však podle totožné rostlinné výzdoby náleží jednomu motivu.

I přesto se doktorce Opletové z katedry historie Univerzity Palackého v Olomouci podařilo na dvou zlomcích identifikovat dva nápisy. Na zlomku A 4026 rozpoznala část nápisu [michlor], který interpretovala jako jméno jednoho ze tří králů – Melchior (viz výše). Tento zlomek však nepatří jako jediný mezi zmiňovanou skupinu nápisů doprovázených rostlinným motivem. Na druhém zlomku A 4167 rozeznala zlomek nápisu [po [tupicz], jež nám dokládá spojitost Kostků z Postupic s Cimburkem a Moravskou Třebovou (foto: 6).

E. Motivy nelze určitelné, bez motivu

Stejně jako v třebovském souboru uvedeme v této kategorii pouze zástupce daného oddílu. Tito zástupci budou umístěni v katalogu pod Tab. XV – 1.

10. Datování souborů

Celý soubor můžeme datovat dle nalezených analogií. Jejich přesnost však především u neúplných analogií nemůžeme zaručit. Úplné analogie naproti tomu poskytují mnohem pravděpodobnější údaje. Dalším vodítkem pro dataci je glazura, která je typická pro renesanční kachle. „*Glazování kachlových reliéfů, pro renesanci typické, se u nás prosazuje pomalu. Domácí tradice dlouho vystačila s převládajícím režným střepem a i později se při glazování spokojovala s jednou barvou, většinou zelenou.*“ (PAVLÍK – VITANOVSKÝ 2004, 22).

U glazovaných zlomků zelená poleva v obou souborech převládá. Cimburk má však nejvíce zlomků neglazovaných. Všechny zlomky obou souborů se stářím pohybují mezi počátkem 15. století a koncem 16. století. Pro naše země tedy můžeme zlomky označit jako vrcholně a pozdně gotické až renesanční. V cimburkém souboru najdeme i kachle starší právě pozdně gotické, Nisler ve své práci uvažuje i o vrcholné gotice. Tyto režné kachle s nepolévaným povrchem přiřazuje k moravské provenienci z hlediska výběru ikonografických motivů. Typické pro toto období jsou turnajové, rytířské a jiné žánrové scény. V této době se již objevují i tapetové motivy, které můžeme identifikovat na obou lokalitách (PAVLÍK – VITANOVSKÝ 2004, 20 – 21).

Zlomky z Cimburka jednoznačně potvrzují značnou stavební činnost na hradě za vlády Boskoviců v poslední čtvrtině 15. století. Nisler nepředpokládá díky souboru zkoumanému v jeho práci přítomnost pozdně gotických a renesančních kachlů, soubor zkoumaný v této práci obsahuje i zlomky, které tuto teorii popírají. Jejich množství však skutečně naznačuje menší zájem o Cimburk a soustředění se zdejších rodů na jiná svá moravská sídla (NISLER 2004, 71).

Zlomky z Moravské Třebové řadíme převážně až do renesance. K tomu nás navádí nejen analogie, ale i historické souvislosti například v případě kachlů nesoucí motiv Anny Jagellonské. V třebovském souboru můžeme sledovat jasnou převahu glazovaného materiálu, což také svědčí o převaze renesance.

V této kapitole již nebudou znovu uváděny konkrétní analogie, všechny již byly uvedeny v předchozí kapitole.

11. Závěr

Hlavním zájmem této práce, jak vyplývá z názvu, bylo především rozpoznat a definovat ikonografické motivy na zlomcích kachlů z lokalit Moravské Třebové a Cimburka. Po vyhodnocení souborů na obou zkoumaných lokalitách se nám ukazuje značná variabilita. Ta je způsobena jednak velmi pro kachle produktivním obdobím vzniku (období pozdně gotické a renesanční), ale také ze samotné velikosti souboru, který čítá 556 zlomků komorových kachlů.

V souboru bylo vymezeno celkem deset kategorií motivů. Jedná se o motivy náboženské, světské, heraldické, architektonické, zvířecí, figurální, motivy s mytologií, alegorií a fantastikou, motivy s oděvem či jinými textiliemi, motivy s nápisy a nápisovými páskami a velká skupina motivů ornamentálních. Poslední jmenovaná skupina obsahovala nejvíce zlomků a byla značně variabilní. Není však pro tuto práci, tak zásadní jako jiné motivy. Velkou skupinu tvořili i zlomky bez motivů či s motivem, který nelze určit pro jeho zlomkovitost či poškození reliéfu. Kapitola se statistickým vyhodnocením souboru a grafy, které jsou zde přiloženy, slouží k utvoření představy o množství a poměru jednotlivých motivů v daných souborech. Mimo jiné zde můžeme nalézt kvantitativní vyjádření počtu glazovaných či neglazovaných zlomků, poměr artefaktů obecně na všech definovaných lokalitách a jiné grafy.

Práce je provázena úvodními kapitolami, které se zabývají historií kamnářství, výrobou kachlů a známými příklady kamen ze zahraničí, ale i z našeho území. Pozornost je věnována i rekonstrukcím kachlových kamen u nás. Další kapitoly se stručně zabývaly přírodními poměry lokalit a jejich historií. Následoval popis práce s materiálem a jeho deskriptivní systém, na jehož základě vznikl katalog s rozpoznávanými typy motivů.

Jako jedny z nejzajímavějších se v souboru ukázaly náboženské motivy, které byly ještě dále členěny na motivy novozákonní, starozákonní, se svěťci a jiné náboženské motivy. Soubor z Cimburka byl oproti Moravské Třebové bohatší, jelikož obsahoval i motivy starozákonní, které v třebovském souboru scházely. Setkali jsme se například s motivem

Adama a Evy u stromu poznání, s motivem proroka, s motivem sv. Jiří či s motivem evangelistů. Vzhledem k analogiím datujeme soubor na přelom gotiky a do renesance. V tomto období je v Českých zemích hluboce zakořeněné křesťanství a tak tedy není divu, že jsou tyto motivy tak časté.

Z motivů alegorických a mytologických bylo v souboru identifikováno pouze pár zlomků. To však nesvědčí o větší oblíbenosti těchto motivů v jiných obdobích, ale spíše o pouhé absenci v tomto souboru. Mytologie a alegorie v umění se vyskytuje od pradávna až dodnes. Zeleně glazovaný zlomek s Alegorií geometrie je svým zpracováním typickým příkladem renesančního umění. Na zlomcích byly dále identifikovány motivy fénixe a gryfa.

Velkou a v daném období oblíbenou skupinu tvoří kachle se světskými motivy reprezentované především činnostmi spojenými se šlechtou. Zobrazení rolníka a jeho života nelze na kachlích spatřit. V daném souboru můžeme rozeznat například mnoho zlomků s rytířskou tematikou, které bychom mohli časově zařadit spíše do gotiky, nicméně byli tyto motivy oblíbené i v renesanci. Obecně v renesančních dobách převažoval motiv světský nad náboženským. Pro toto období je také velmi typické zobrazení polopostav šlechticů známých i neznámých často umístěných pod arkádou či v medailonu. Hojně se u těchto polopostav vyskytují atributy či heraldická vodítka, která slouží k identifikaci konkrétních postav z dějin. V obou souborech se bohužel podařilo určit s relativní jistotou pouze Annu Jagellonskou. Zajímavým a poměrně chronologicky přesným motivem je Odpočívající lancknecht, kterého lze dotovat do 16. století.

Pro vyhodnocení souborů je zřejmě nejzajímavější část heraldická. Ta nám poměrně přesně prozrazuje, které rody se na daných lokalitách pobývaly či s nimi měly nějakou spojitost. Výčet samozřejmě není kompletní, ale motivy těch nejznámějších lze v souboru dohledat. Podařilo se například rozpoznat znaky Cimburků, Šternberků, Kostků z Postupic či pánů z Kravař. Přítomnost Kostků z Postupic nám dokládají gotická nápisy na některých zlomcích. Většina nápisu byla bohužel natolik poškozena, že byla nečitelná. Architektonické motivy rozpoznáváme především na lokalitě Cimburku. Reliéfy s gotickými architektonickými prvky nám opět přivádí k datacím pozdní gotiky.

Vzhledem k obrovskému množství zlomků získaných z třebovského muzea je práce velmi obsáhlá, nicméně rozpoznané motivy byly natolik zajímavé, že bylo třeba je popsat. Jednotlivé interpretace v této práci je nutné však brát s jistým nadhledem. V mnoha případech se jedná pouze o hypotézy a domněnky. K značnému množství zlomků se však podařilo dohledat analogie a to jak úplné tak neúplné. K mnoha motivům byla vytvořena kresebná dokumentace a v menší míře pak dokumentace fotografická. Tato práce je pokračováním práce Jany Němcové, která započala se zpracováním místního depozitáře, určitě však není prací poslední. Depozitář stále poskytuje prostor pro další evidenci a zkoumání materiálu různého druhu, proto je tedy možné, že i tato práce bude v budoucnu doplněna o poznatky jiných badatelů.

12. Resumé

The main concern of this work, as the name implies, was primarily to identify and define the iconographic images on the fragments of tiles from sites - Moravská Třebová and Cimburk. After evaluating the files on both research sites shows considerable variability . This is due to the very productive period for tile formation (period of Gothic and Renaissance), but also by the sheer size of the file , which counts 556 fragments of tiles and other types of artifacts.

Fragments of the surveyed sites have been identified ten categories of motives. It is a religious motives, secular, heraldic, architectural, animal and figural motives, motives with mythology and allegories, motives with clothing or other fabrics, motives with inscriptions and a large group of ornamental motives. The last group included most of fractions. And it was highly variable. This group is not relevant to this work are as important as other motives. Great group consisted of fractions of motives or without a motive, which can not be determined for his scrappiness or damage relief.

The chapter includes a set of statistical evaluation and graphs are, used to form ideas about the amount and proportion of individual motives in these files . Among other things, we can find a quantitative expression of glazed or unglazed fractions, ratio of the number of artifacts on all defined locations and other graphs.

The work is accompanied by introductory chapters that deal with the history of stove, production of tiles and stoves examples from abroad, but also from our territory. Attention is focused on the reconstruction of the tiled stove in Bohemia and Moravia. Other chapters describe the natural proportions of the sites and their history. The following is a description of the work with the material and its descriptive system. The work contains a catalog of types of motives. As one of the most interesting in the file are religious motives, which are divided into the motives of the New Testament, Old Testament, the saints and other religious themes. These motives are richer set of Cimburk. File from Moravská Třebová does not contain fragments with motives from the Old Testament. We identify here as: fragments with the motive of Adam and Eve with the Tree of Knowledge, fragments with the motive the Prophet, fragments with the motive sv. George and the fragments with the motive the

evangelists. Analogies date set for late Gothic and the Renaissance. In this period, in the Czech lands deeply rooted Christianity. Therefore, these motives so common. Very common as well as secular motives, mainly in the Renaissance.

A huge amount of fragments obtained from the Moravian Museum in Třebové makes it work is very extensive, however, recognized motives were so interesting that it was necessary to describe them all. A significant amount has managed to trace analogies both complete and incomplete. Among the many motives was created drawing documentation complemented by photographic documentation. This work is a continuation of the work of Jana Nemcova, which began with the processing of local depository, but certainly not the last work. The depository still provides space for further evidence and examining materials of various kinds, so it is possible that this work will in future be supplemented by findings of other researchers.

13. Literatura

- ANONYM 1993: Moravská Třebová. Minulost, současnost a budoucnost. Moravská Třebová.
- BIŇOVEC, K. a kol. 2000: Petrášův palác v Olomouci. Dějiny, stavebně-historický průzkum, archeologie. Olomouc.
- BOLINA, P. – NĚMCOVÁ, J. – ŠLÉZAR, P. 2008: K počátkům hradů na Moravskotřebovsku, *Castellologica bohemica* 11, 53–88.
- BRYCH, V. – STEHLÍKOVÁ, D. – ŽEGKLITZ, J. 1990: Pražské kachle doby gotické a renesanční. Katalog výstavy. Praha.
- BRYCH, V. 2004: Kachle doby gotické renesanční a raně barokní. Výběrový katalog Národního muzea v Praze. Praha.
- BUBEN, M. 1999: Encyklopedie heraldiky. Praha.
- DEMEK, J. – MACKOVČIN, P. – BALATKA, B. 2006: Zeměpisný lexikon ČR. Hory a nížiny. Brno.
- DURDÍK, T. – BOLINA, P. 2001: Středověké hrady v Čechách a na Moravě. Praha.
- GOŠ, V. (rec.) 1976: Michna, P., *Archäologische Nachweise der mährisch-ungarischen Beziehungen im 15. Jahrhundert*. 1974, *Vlastivědný věstník moravský* 28., 343–344.
- HALADA, J. 1992: Lexikon české šlechty. Praha.
- HAZLBAUER, Z. – PAŘÍK, V. 1991: Technologie výroby gotických kachlů s prořezávanou čelní stěnou, *Archaeologia historica* 16, 293–304.
- HAZLBAUER, Z. 1998: Krása středověkých kamen. Odras náboženských idejí v českém uměleckém řemesle. Praha.
- HEROUT, J. 1981: Staletí kolem nás. Praha.
- HOLČÍK, Š. 1978: Stredoveké kachliarstvo. Bratislava.
- HOUZAR, S. 2002: Geologie, mineralogie a nerostné suroviny. In: V. Nekuda (ed.), *Moravskotřebovsko – Svitavsko*. Brno, 9–21.
- HRÁDEK, M. 2002: Geomorfologické a půdní poměry. In: V. Nekuda (ed.), *Moravskotřebovsko – Svitavsko*. Brno, 22–56.
- JANÁČEK, J. – LOUDA, J. 1974: České erby. Praha.

- JUŘÍK, P. 2013: Šternberkové. Panský rod v Čechách a na Moravě. Praha.
- KRAJÍČ, R. 2005: Středověké kamnářství. Výzdobné motivy na gotických kachlích z Táborska. Ústí nad Labem.
- KRASNOKUTSKÁ, T. 2005: Středověké a novověké kachle z Opavy. Katalog nálezů z archeologických výzkumů. *Archaeologiae Regionalis Fontes* 8. Olomouc.
- KUČA, K. 2001: Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Díl 4, Mi-Pan. Praha.
- LANCINGER, L. – SVOBODA, L. 1995: Hrad Cimburk u Městečka Trnávky. In: J. Škabrada (ed.): *Průzkumy památek* 1, ročník 2, Praha. 29–36.
- MARTÍNKOVÁ, J. 1996: L. V. Holzmaister a muzeum v Moravské Třebové, *Moravskotřebovské vlastivědné listy* 7, 13–20.
- MARTÍNKOVÁ, J. 2008: Poklady Moravské Třebové. Ze sbírek Městského muzea Moravská Třebová. Moravská Třebová.
- MATOUŠEK, F. 1996: Nástin vývoje muzea v Moravské Třebové po roce 1945, *Moravskotřebovské vlastivědné listy* 7, 29–34.
- MĚCHUROVÁ, Z. – NETOPILOVÁ, A. 2013: Umění z hlíny. Brno
- MENOŠKOVÁ, D. - MĚŘÍNSKÝ, Z. 2008: Krása, která hřeje. Výběrový katalog gotických a renesančních kachlů Moravy a Slezska. Uherské Hradiště.
- MĚŘÍNSKÝ, Z. ed. 2011: Výrobní a technologické aspekty středověkých a raně novověkých komorových kachlů. Brno: Masarykova univerzita v Brně.
- NĚMCOVÁ, J. 2006: Středověké osídlení Moravskotřebovska ve světle archeologických nálezů. [Diplomová práce] Opava: Slezská univerzita v Opavě, fakulta filozoficko-přírodovědecká.
- NĚMCOVÁ, J. 2007: Kachle z archeologické sbírky městského muzea v Moravské Třebové, *Moravskotřebovské vlastivědné listy* 18, 6–21.
- NISLER, P. 2004: Kamnové kachle z hradu Cimburka ve sbírkách Moravskotřebovského muzea. [Diplomová práce] Opava: Slezská univerzita v Opavě, fakulta filozoficko-přírodovědecká.
- ORNA, J. 2005: Gotické a renesanční kachle ve sbírkách Západočeského muzea v Plzni. Plzeň.

- PAVLÍK, Č. – VITANOVSKÝ, M. 2004: Encyklopedie kachlů v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Praha.
- PAVLÍK, Č. 2008: Cimburská katedrála, Moravskotřebovské vlastivědné listy č. 19, 1–5.
- PILNÁČEK, J. 2011: Staromoravští rodové. 2. vydání. Brno.
- PLAČEK, M. 1996: Hrady a zámky na Moravě a ve Slezsku. Praha.
- PLAČEK, M. 2001: Ilustrovaná encyklopedie moravských hradů, hrádků a tvrzí. Praha.
- RICHTEROVÁ, J. 1982: Středověké kachle. Praha.
- SEDLÁK, J. 2012: Cesta od renesance k baroku. Slavné stavby Moravské Třebové. Praha.
- SMETÁNKA, Z. 1968: Technologie výroby českých kachlů od počátku 14. století do počátku 16. století, Památky archeologické 59, 543–578.
- SMETÁNKA, Z. 1969: K morfologii českých středověkých kachlů, Památky archeologické 60, 228–267.
- SMUTNÁ, K. 2002: Moravská Třebová. In: V. Nekuda (ed.), Moravskotřebovsko – Svitavsko. Brno, 535–564.
- SOPOUŠEK, K. 2002: Květena a vegetace. In: V. Nekuda (ed.), Moravskotřebovsko – Svitavsko. Brno, 57–74.
- SVOBODA, J. 1995: O plášťových hradech, Archaeologia historica 20, 335–388.
- VITANOVSKÝ, M. 2001: Dřevo a hlína v procesu vzniku středověké kachle, Archaeologia historica 26, 403–410.

14. Seznam katalogových příloh

Tab. I – 1: Adam a Eva u stromu poznání, lokalita: Městečko Trnávka – hrad Cimburk

Tab. I – 2: Prorok, lokalita: Městečko Trnávka – hrad Cimburk

Tab. II – 1: Klanící se madona, lokalita: Městečko Trnávka – hrad Cimburk

Tab. II – 2: Madona v dlouhém zřaseném rouše, lokalita: Městečko Trnávka – hrad Cimburk

Tab. II – 3: Madona s Jezulátkem, lokalita: Městečko Trnávka – hrad Cimburk

Tab. II – 4: Klanění tří králů, lokalita: Městečko Trnávka – hrad Cimburk

Tab. II – 5: Kristus v předpekli, lokalita: Moravská Třebová – zámek

Tab. III – 1: Evangelista Lukáš, lokalita: Městečko Trnávka – hrad Cimburk

Tab. III – 2: Evangelista Jan, lokalita: Městečko Trnávka – hrad Cimburk

Tab. III – 3: Svatý Jiří, lokalita: Městečko Trnávka – hrad Cimburk

Tab. III – 4: Drak (součást motivu se sv. Jiřím?), lokalita: Městečko Trnávka – hrad Cimburk

Tab. III – 5: Neznámý světec, lokalita: Moravská Třebová – radnice

Tab. III – 6: Neznámý světec, lokalita: Moravská Třebová – radnice

Tab. III – 7: Neznámý světec s rostlinným motivem, lokalita: Městečko Trnávka – hrad Cimburk

Tab. III – 8: Sv. Jiří s princeznou, lokalita: Městečko Trnávka – hrad Cimburk

Tab. IV – 1: Křídla (anděl?), lokalita: Městečko Trnávka – hrad Cimburk

- Tab. IV – 2:** Anděl (barokní rysy), lokalita: Moravská Třebová – radnice
- Tab. V – 1:** Jelen, lokalita: Městečko Trnávka – hrad Cimburk
- Tab. V – 2:** Pták, lokalita: Městečko Trnávka – hrad Cimburk
- Tab. V – 3:** Ryba, lokalita: Městečko Trnávka – hrad Cimburk
- Tab. V – 4:** Kopytnaté zvíře, lokalita: Městečko Trnávka – hrad Cimburk
- Tab. V – 5:** Lví tlapa, lokalita: Městečko Trnávka – hrad Cimburk
- Tab. V – 6:** Šupinatý ocas, lokalita: Městečko Trnávka – hrad Cimburk
- Tab. VI – 1:** Korunovaná orlice, lokalita: Městečko Trnávka – hrad Cimburk
- Tab. VI – 2:** Orlice, lokalita: Městečko Trnávka – hrad Cimburk
- Tab. VI – 3:** Orlice, lokalita: Městečko Trnávka – hrad Cimburk
- Tab. VI – 4:** Korunovaný lev s rostlinným motivem, lokalita: Městečko Trnávka – hrad Cimburk
- Tab. VI – 5:** Hřeben (znak pánů z Boskovic), lokalita: Městečko Trnávka – hrad Cimburk
- Tab. VI – 6:** Zavinutá střela (znak pánů z Kravař), lokalita: Městečko Trnávka – hrad Cimburk
- Tab. VI – 7:** Hvězda (znak pánů ze Šternberka), lokalita: Městečko Trnávka – hrad Cimburk
- Tab. VI – 8:** Královský trůn, lokalita: Městečko Trnávka – hrad Cimburk
- Tab. VI – 9:** Turnajový helm, lokalita: Městečko Trnávka – hrad Cimburk
- Tab. VI – 10:** Přepásaná lilie, lokalita: Městečko Trnávka – hrad Cimburk

- Tab. VI – 11:** Kleště, lokalita: Městečko Trnávka – hrad Cimburk
- Tab. VI – 12:** Gotický štít s horizontálními pruhy s rostlinným ornamentem, lokalita: Městečko Trnávka – hrad Cimburk
- Tab. VI – 13:** Propletené kruhy, lokalita: Městečko Trnávka – hrad Cimburk
- Tab. VI – 14:** Gotický štít se dvěma horizontálními pruhy, lokalita: Městečko Trnávka – hrad Cimburk
- Tab. VII – 1:** Gryf, lokalita: Městečko Trnávka – hrad Cimburk
- Tab. VII – 2:** Alegorie geometrie, lokalita: Moravská Třebová – radnice
- Tab. VII – 3:** Fénix, lokalita: Moravská Třebová – náměstí T.G.M. č. 35
- Tab. VII – 4:** Fénix s písmem, lokalita: Moravská Třebová – náměstí T.G.M. č. 35
- Tab. VIII – 1:** Zřasená látka, lokalita: Městečko Trnávka – hrad Cimburk
- Tab. VIII – 2:** Spodní část roucha, lokalita: Moravská Třebová – radnice
- Tab. VIII – 3:** Prostříhaný rukáv, lokalita: Moravská Třebová – radnice
- Tab. VIII – 4:** Prostříhaný rukáv, lokalita: Moravská Třebová – radnice
- Tab. IX – 1:** Gotická okna s vinnou révou, lokalita: Městečko Trnávka – hrad Cimburk
- Tab. IX – 2:** Cimburská katedrála, lokalita: Městečko Trnávka – hrad Cimburk
- Tab. IX – 3:** Stínka cimbuří, lokalita: Městečko Trnávka – hrad Cimburk
- Tab. IX – 4:** Panel s diamantováním, lokalita: Moravská Třebová – radnice
- Tab. IX – 5:** Okna s rozetou a jeptiškami, lokalita: Městečko Trnávka – hrad Cimburk

Tab. IX – 6: Spodní část arkády, lokalita: Městečko Trnávka – hrad Cimburk

Tab. X – 1: Rytíř na koni s kopím, lokalita: Městečko Trnávka – hrad Cimburk

Tab. X – 2: Král na koni a kůň bez jezdce s rostlinným motivem (Klanění tří králů?), lokalita: Městečko Trnávka – hrad Cimburk

Tab. X – 3: Korunovaná hlava (panovník), lokalita: Městečko Trnávka – hrad Cimburk

Tab. X – 4: Muž v kožešinovém plášti, lokalita: Městečko Trnávka – hrad Cimburk

Tab. X – 5: Souboj či Hráči, lokalita: Městečko Trnávka – hrad Cimburk

Tab. X – 6: Nápisová páska s nápisem Michlor, lokalita: Městečko Trnávka – hrad Cimburk

Tab. X – 7: Hlava ženy s účes upraveným do síťky, lokalita: Městečko Trnávka – hrad Cimburk

Tab. X – 8: Neznámá postava s prostříhanými rukávy, lokalita: Městečko Trnávka – hrad Cimburk

Tab. X – 9: Odpočívající lancknecht, lokality: Městečko Trnávka – hrad Cimburk, Moravská Třebová – radnice

Tab. X – 10: Anna Jagelonská, lokalita: Moravská Třebová – radnice

Tab. XI – 1: Figurální motiv, lokalita: Městečko Trnávka – hrad Cimburk

Tab. XII - 1: Nápisová páska s písmeny, lokalita: Městečko Trnávka – hrad Cimburk

Tab. XIII – 1: Malá hlavička provázená rostlinným ornamentem, lokalita: Městečko Trnávka – hrad Cimburk

Tab. XIII – 2: Rostlinný ornament, lokalita: Městečko Trnávka – hrad Cimburk

- Tab. XIII – 3:** Rostlinný ornament, lokalita: Městečko Trnávka – hrad Cimburk
- Tab. XIII – 4:** Tapetový srdíčkový motiv, lokality: Městečko Trnávka – hrad Cimburk, Moravská Třebová- radnice
- Tab. XIII – 5:** Mozaikový tapetový motiv, lokalita: Moravská Třebová – radnice
- Tab. XIII – 6:** Mozaikový tapetový motiv, lokalita: Moravská Třebová – zámek
- Tab. XIII – 7:** Rostlinný ornament, lokalita: Městečko Trnávka – hrad Cimburk
- Tab. XIII – 8:** Pětিলistá růže provázená akantovým ornamentem, lokalita: Městečko Trnávka – hrad Cimburk
- Tab. XIII – 9:** Rostlinný ornament, lokalita: Městečko Trnávka – hrad Cimburk
- Tab. XIII - 10:** Rostlinný ornament, lokalita: Městečko Trnávka – hrad Cimburk
- Tab. XIII – 11:** Rostlinný ornament, lokalita: Městečko Trnávka – hrad Cimburk
- Tab. XIII – 12:** Rostlinný ornament s přepásanými liliemi, lokalita: Městečko Trnávka – hrad Cimburk
- Tab. XIII – 13:** Rostlinný ornament, lokalita: Městečko Trnávka – hrad Cimburk
- Tab. XIII – 14:** Rostlinný ornament, lokalita: Městečko Trnávka – hrad Cimburk
- Tab. XIII – 15:** Desetilisté růže, lokalita: Městečko Trnávka – hrad Cimburk
- Tab. XIII – 16:** Palmové listy, lokalita: Městečko Trnávka – hrad Cimburk
- Tab. XIII – 17:** Rostlinný ornament, lokalita: Městečko Trnávka – hrad Cimburk
- Tab. XIII – 18:** Miskovité vypuknutí, ve cviklech rozviliny, lokalita: Moravská Třebová – radnice

Tab. XIII – 19: Rostlinný motiv s geometrickými prvky, lokalita: Moravská Třebová – náměstí T.G.M. č. 35

Tab. XIII – 20: Rostlinný motiv s geometrickými prvky, lokalita: Moravská Třebová – U Nové školy

Tab. XIII – 21: Rostlinný ornament, lokalita: Moravská Třebová – radnice

Tab. XIII – 22: Rostlinný motiv s geometrickými prvky, lokality: Moravská Třebová – náměstí T.G.M. č. 35, Moravská Třebová – radnice

Tab. XIII – 23: Palmeta, lokality: Moravská Třebová – Cihlářova č. 8

Tab. XIV – 1: Keře s vinnou révou, lokalita: Městečko Trnávka – hrad Cimburk

Tab. XIV – 2: Vinná réva, lokalita: Městečko Trnávka – hrad Cimburk

Tab. XV – 1: Neurčitelný motiv, lokality: Moravská Třebová – radnice, Moravská Třebová – Cihlářova č. 8, Městečko Trnávka – hrad Cimburk

Foto: 1 – Svatý František, lokalita: Městečko Trnávka – hrad Cimburk

Foto: 2 – Rohový kachel s korunovaným orlem a orlicemi, lokalita: Městečko Trnávka – hrad Cimburk

Foto: 3 – Postava v sukničce, lokalita: Městečko Trnávka – hrad Cimburk

Foto: 4 – Tančící šlechtický pár, lokalita: Městečko Trnávka – hrad Cimburk

Foto: 5 – Hlavička s výraznými ušima a barokními rysy, lokalita: Městečko Trnávka – hrad Cimburk

Foto: 6 – Nápis s rostlinným motivem, rozeznán nápis (z Postupic), lokalita: Městečko Trnávka – hrad Cimburk

Foto: 7 – Rostlinný ornament, lokalita: Městečko Trnávka – hrad Cimburk

Foto: 8 – Rostlinný květinový ornament, lokalita: Městečko Trnávka – hrad Cimburk

Foto: 9 – Mozaikový motiv, lokalita: Moravská Třebová – náměstí T.G.M. č. 35

Foto: 10 – Rostlinný motiv ve cviklech, lokalita: Moravská Třebová – radnice

Foto: 11 – Liliový kříž s tordovanou lištou a stáčeujícími se úponci, lokalita: Městečko Trnávka – hrad Cimburk

15. Seznam obrazových příloh

- **Obr. 1** – Schématický obraz kachlových kamen s popisem jednotlivých částí (převzato z: MENOŠKOVÁ – MĚŘÍNSKÝ 2008, 5)
- **Obr. 2** – Kresby jednotlivých typů kachlů (převzato z: SMETÁNKA 1968, 245)
- **Obr. 3** – Renesanční kachlová kamna na zámku ve Velkých Losinách (převzato z: MENOŠKOVÁ – MĚŘÍNSKÝ 2008, 7)
- **Obr. 4** – Radnice na náměstí v Moravské Třebové (převzato z: SEDLÁK 2012, 50)
- **Obr. 5** – Letecký pohled na celý zámecký komplex v Moravské Třebové (převzato z: SEDLÁK 2012, 25)
- **Obr. 6** – Pohled na třebovský zámek a třípatrovou vstupní bránu (převzato z: ANONYM 1993, 53)
- **Obr. 7** – Zřícenina hradu Cimburka (převzato z: <http://fotoblog.in/clanek/396> poslední návštěva: 25. 4. 2015)
- **Obr. 8** – Podobizna mecenáše muzea L. V. Holzmaistera (převzato z: MARTÍNKOVÁ 2008, 4)
- **Obr. 9** – Budova muzea v Moravské Třebové (převzato z: ANONYM 1993, 32)
- **Obr. 10** – Ukázka deskriptivního systému vytvořeného pro tuto práci (kompletní deskriptivní systém přiložen na CD)
- **Obr. 11** – Erbovní znamení Cimburků (převzato z: JANÁČEK – LOUDA 1974, 36)
- **Obr. 12** – Erbovní znamení Kostků z Postupic (převzato z: JANÁČEK – LOUDA 1974, 84)
- **Obr. 13** – Erbovní znamení Šternberků (převzato z: JURÍK 2013, 3)
- **Obr. 14** – Erbovní znamení Boskoviců (převzato z: JANÁČEK – LOUDA 1974, 28)
- **Obr. 15** – Erbovní znamení pánů z Kravař (převzato z: JANÁČEK – LOUDA 1974, 92)
- **Obr. 16** – Mapa zobrazující Moravskou Třebovou [1] a Městečko Trnávku [2], (převzato z: www.mapy.cz)

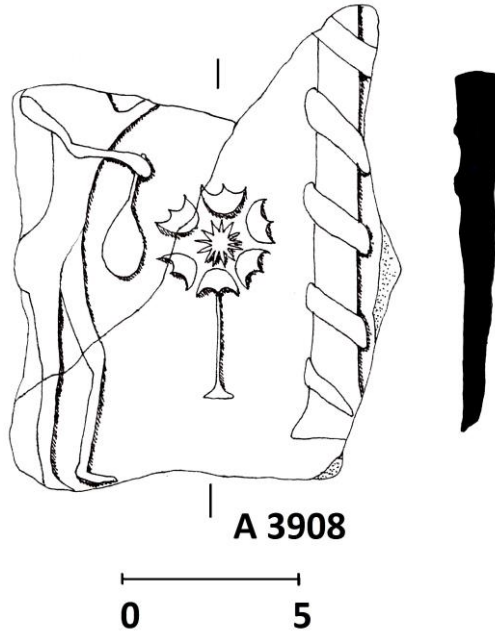
- **Obr. 17** – Mapa zobrazující centrum Moravské Třebové a jednotlivé lokality: Cihlářova 8 [1], radnice – Náměstí T.G.M 29 [2], lokalita U nové školy na ulici Palackého [3], Náměstí T.G.M 35 [4] a zámek [5], (převzato z: www.mapy.cz)
- **Obr. 18** – Mapa zobrazující Městečko Trnávku a hrad Cimburk [1], (převzato z: www.mapy.cz)

16. Seznam grafů

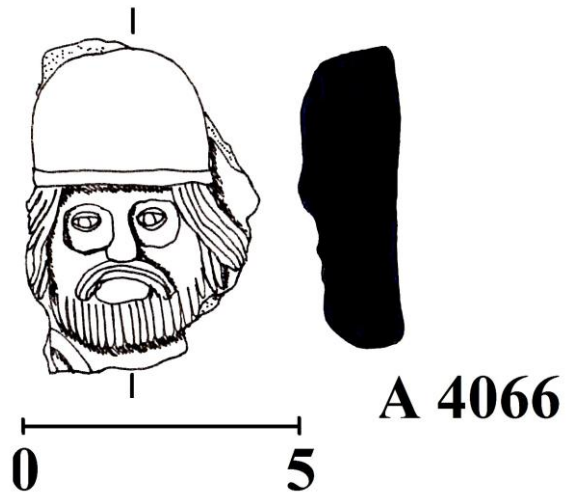
Graf č.1: Počet artefaktů na daných lokalitách.....	68
Graf č.2: Typ artefaktů na lokalitách (ks)	69
Graf č.3: Motivy na kachlích (lokality – Moravská Třebová).....	69
Graf č.4: Motivy na kachlích - lokalita Městečko Trnávka - Cimburk	70
Graf č.5: Úprava povrchu kachlů	70

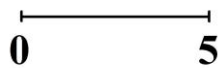
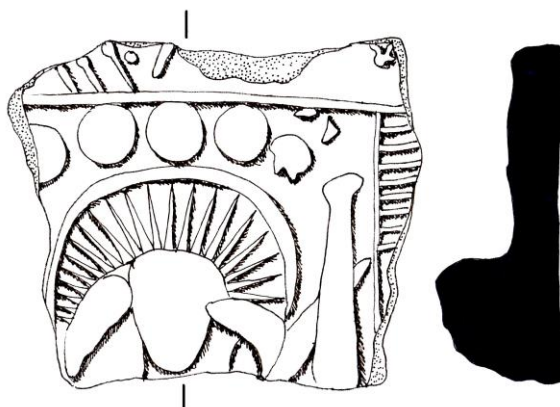
17. Katalog

Tab. I - 1

Tab I. - 2

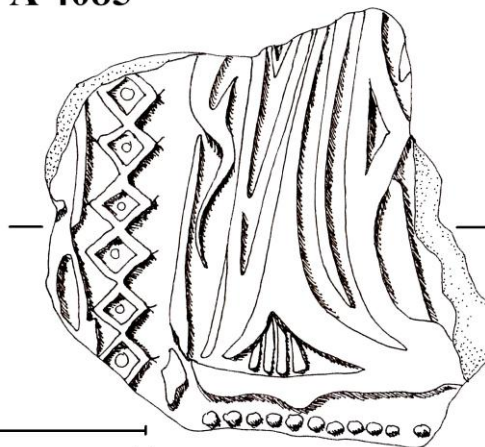

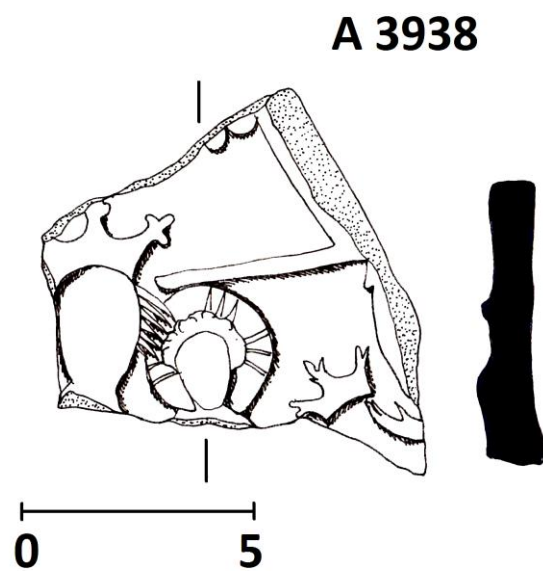
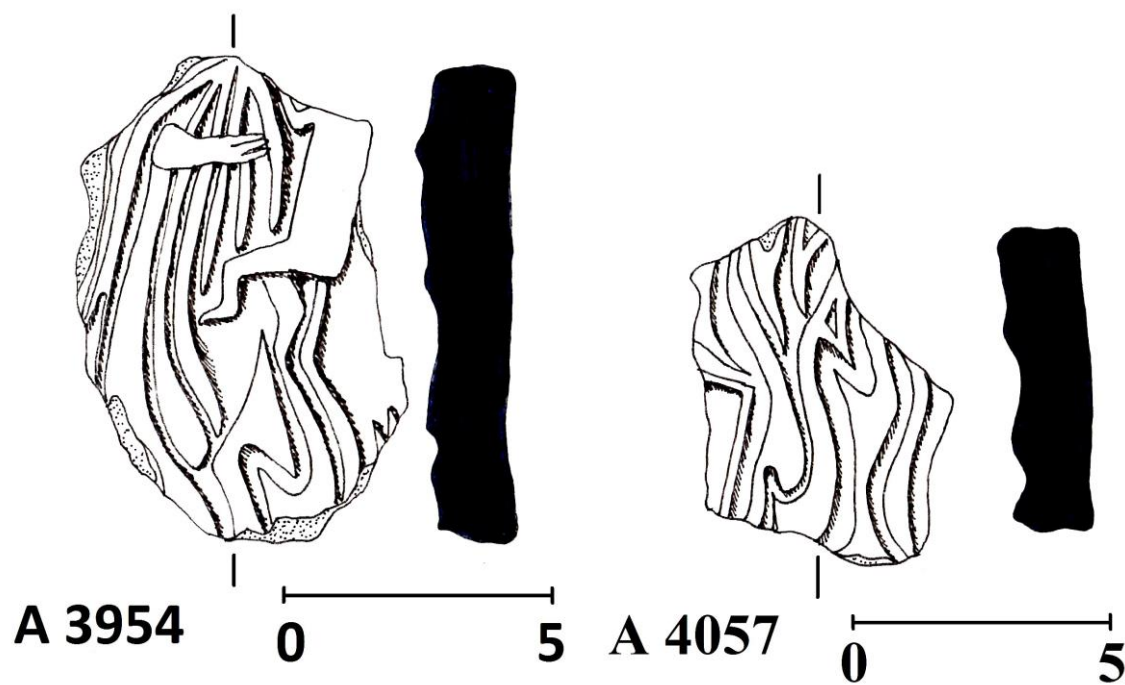

A 4084

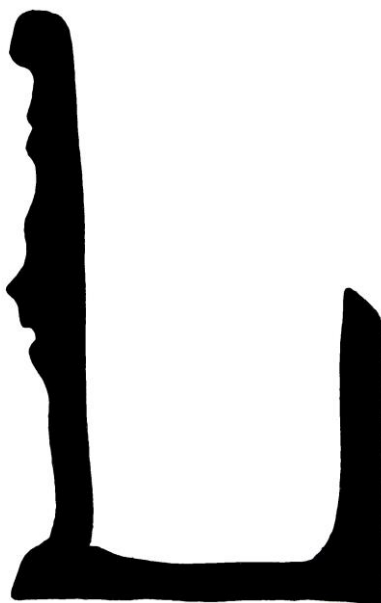
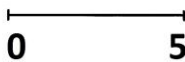
A 4085

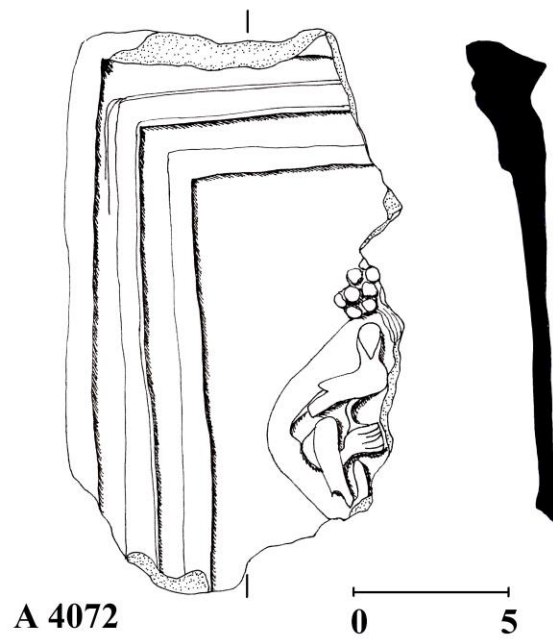
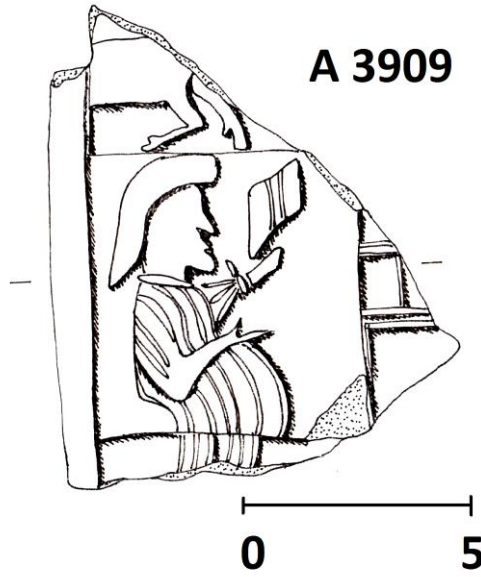

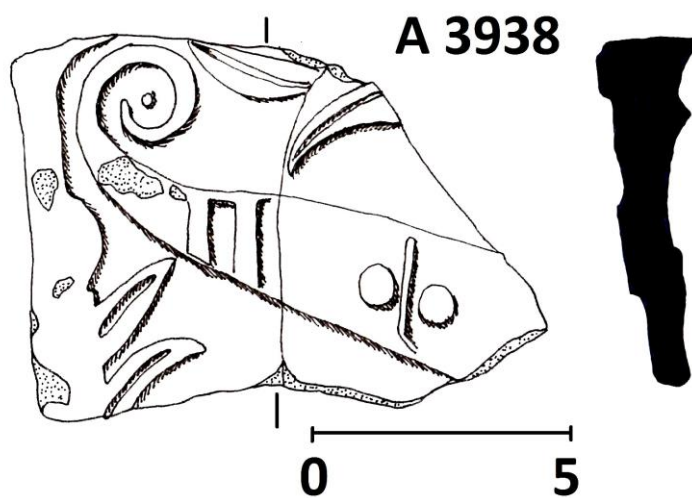
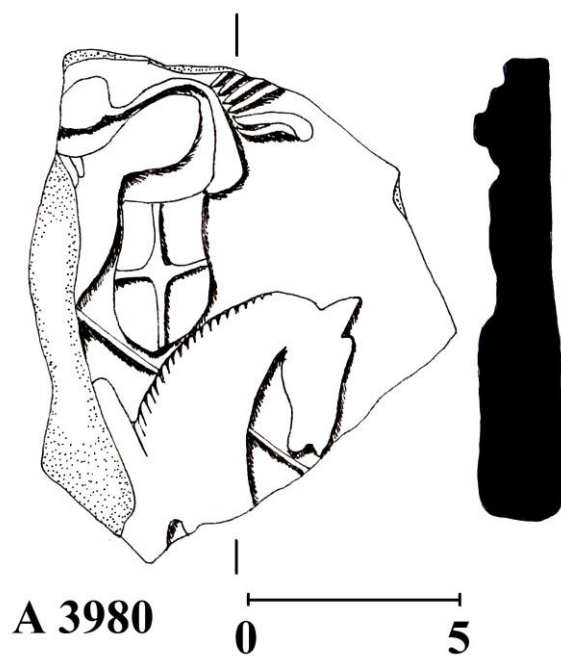

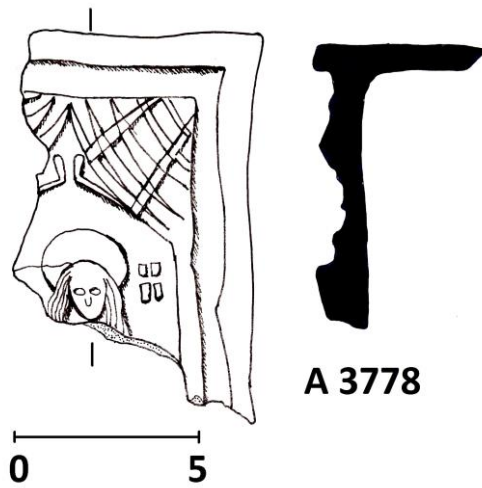
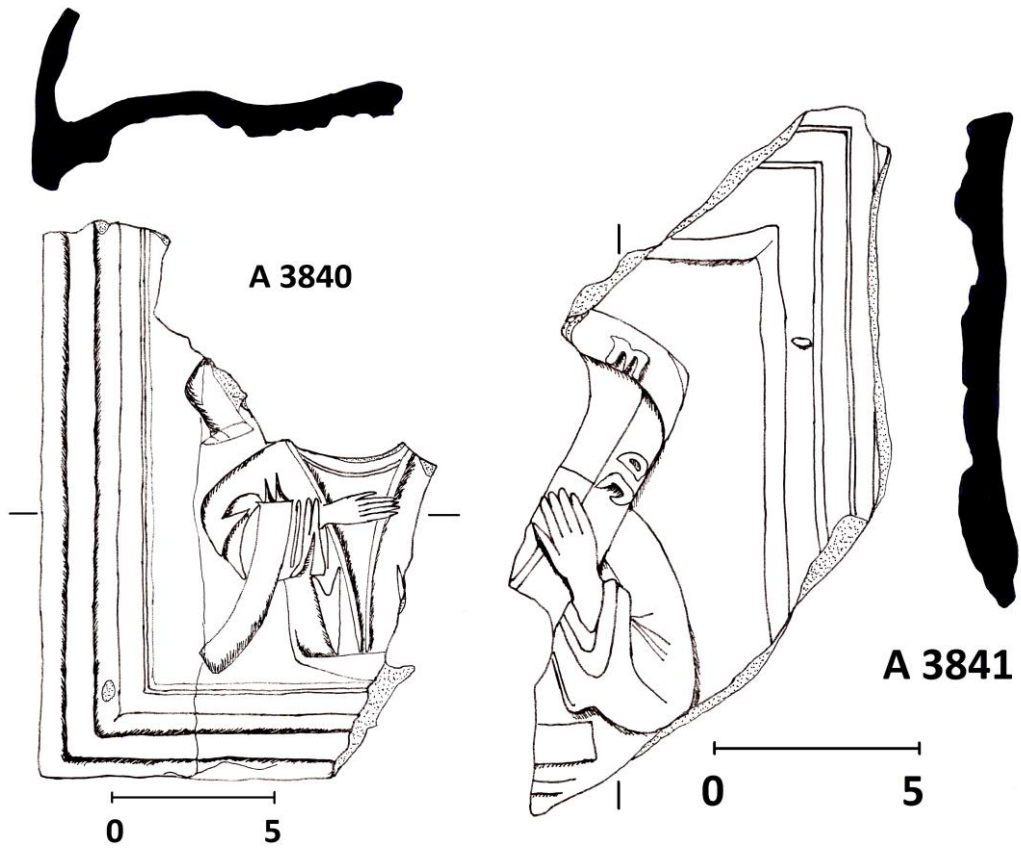

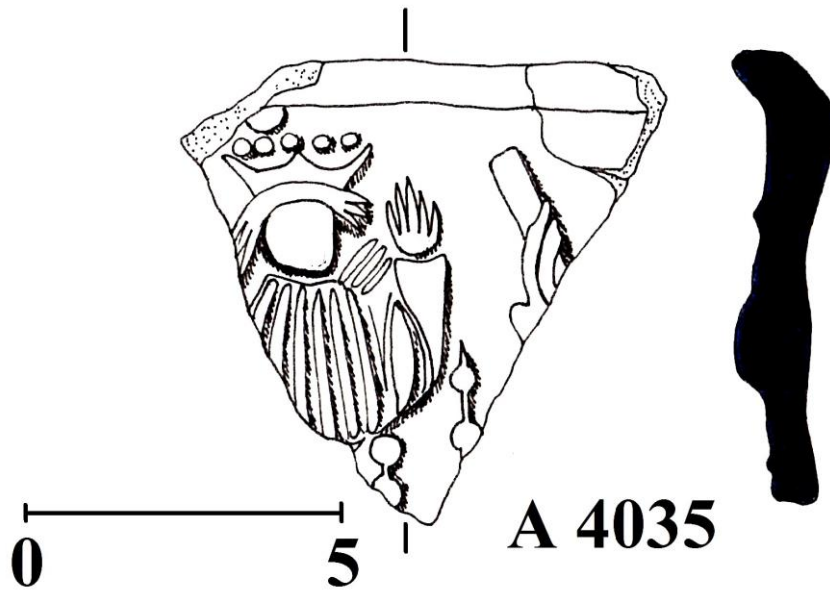
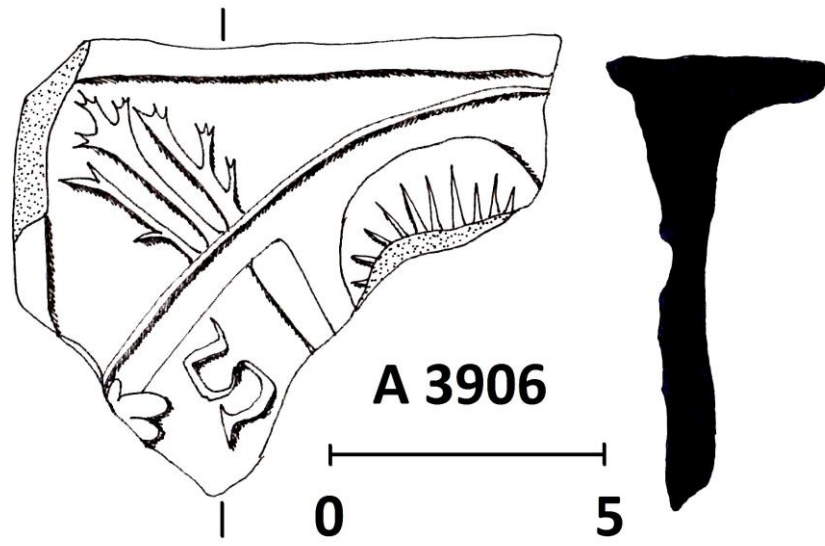
A 3748

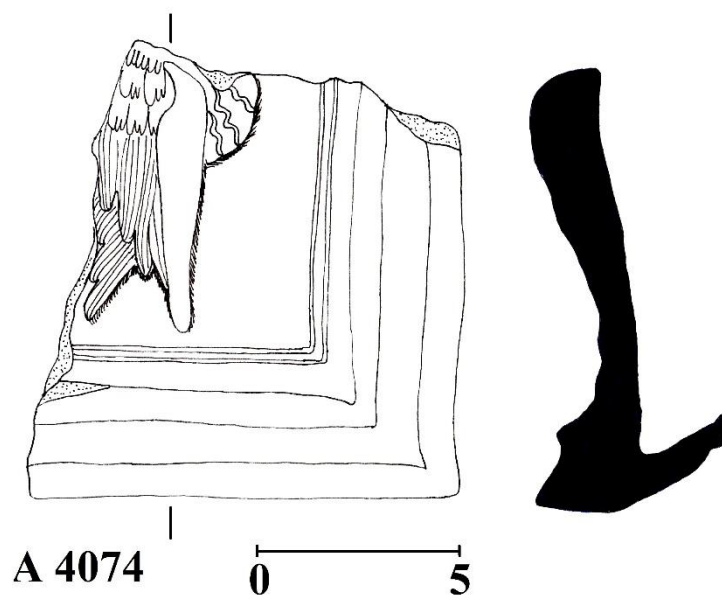

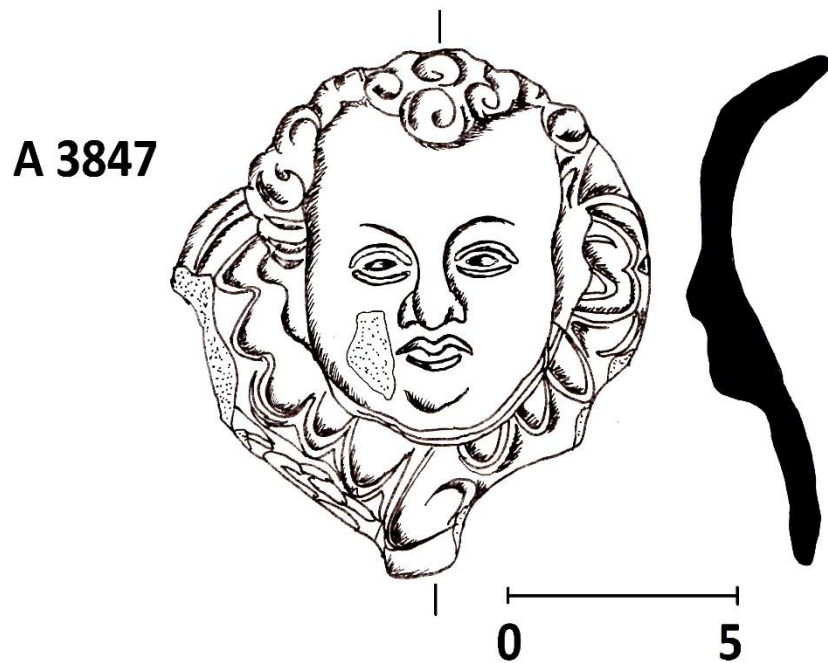

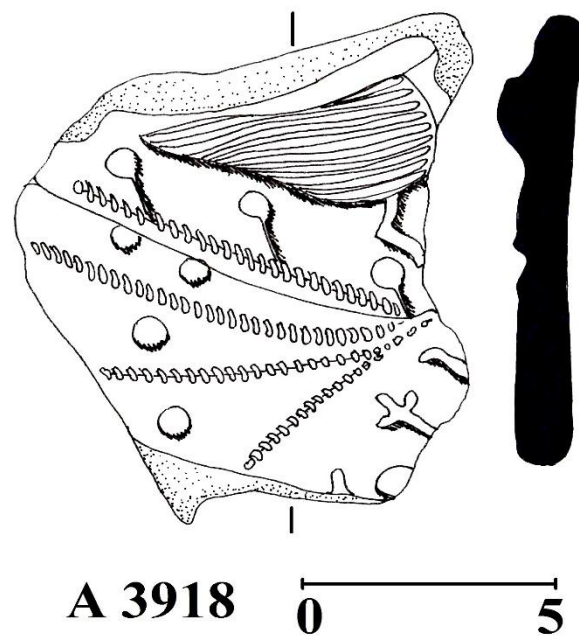
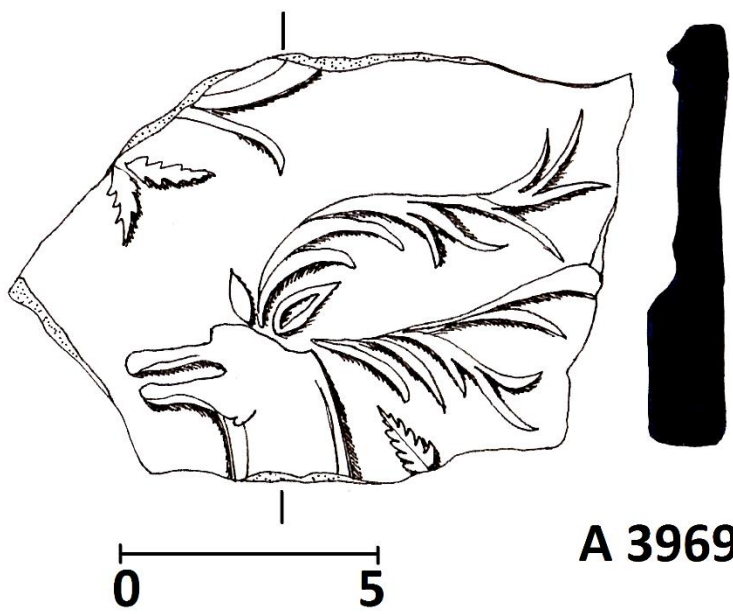

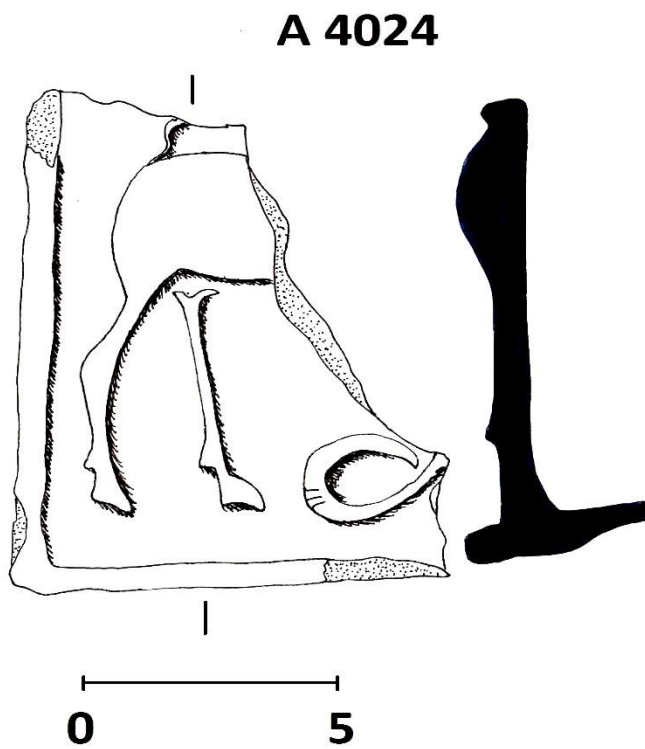
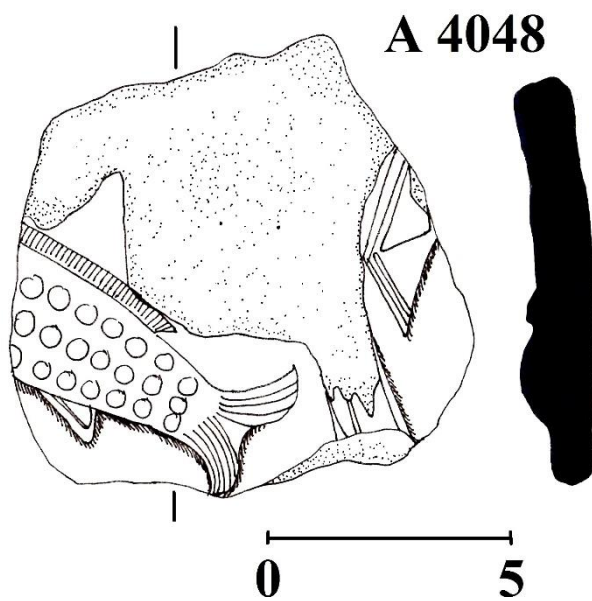
Tab. IV – 1

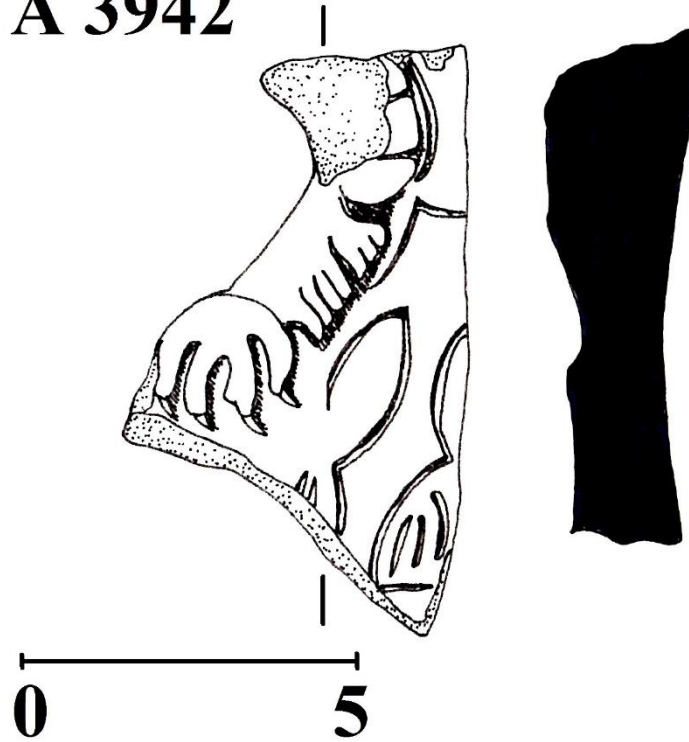
Tab. IV – 2

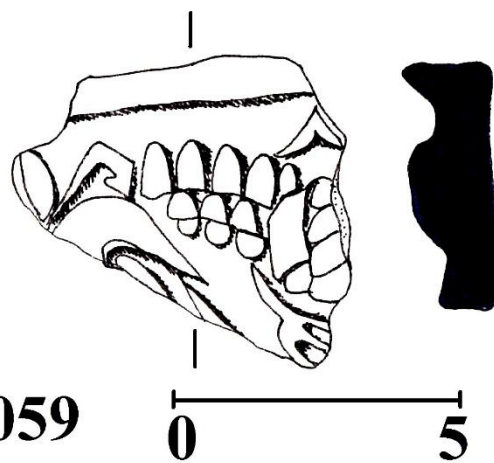

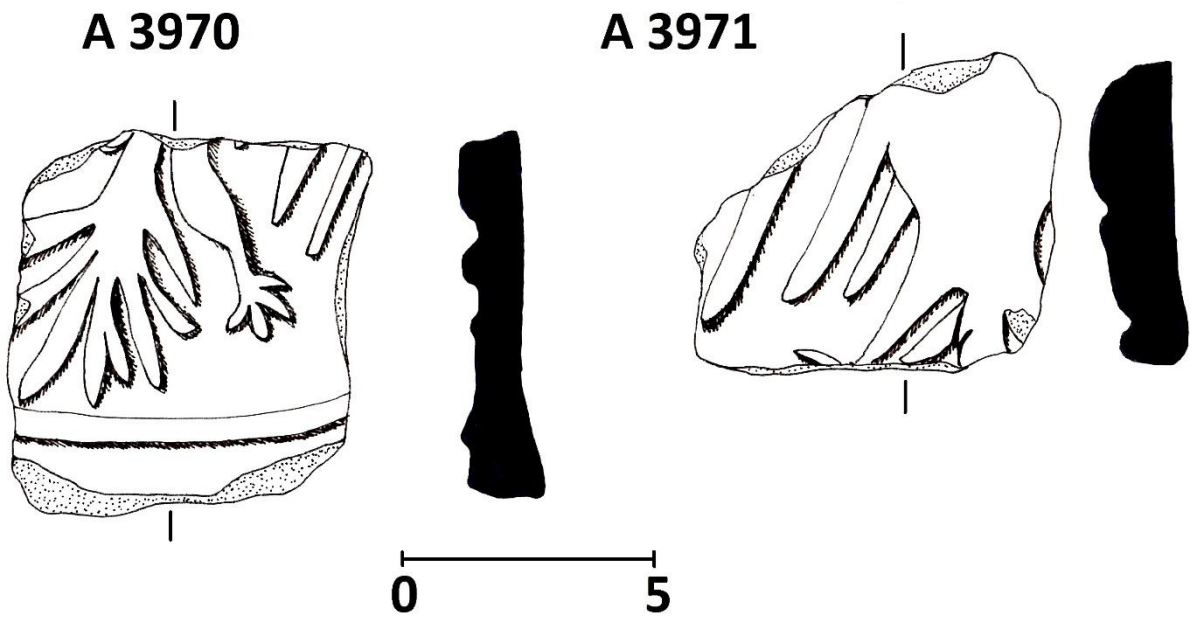
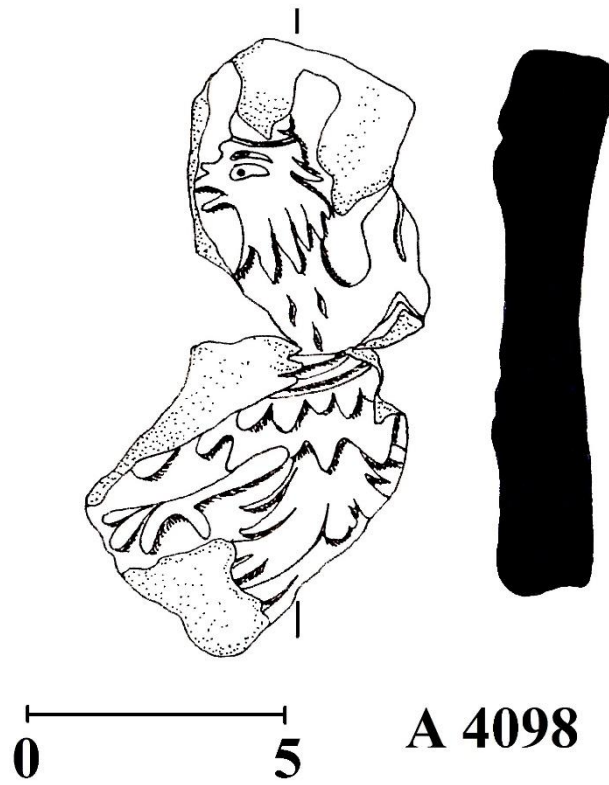

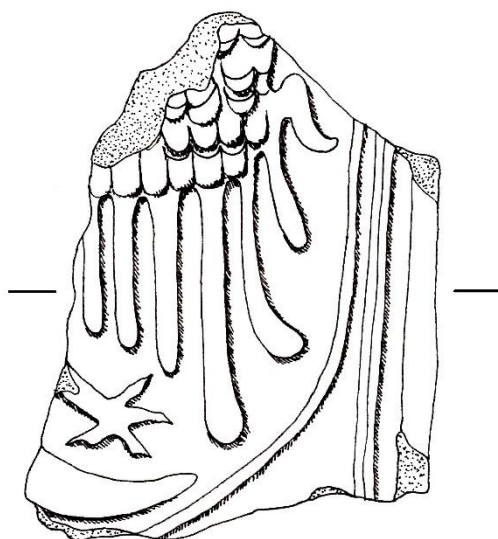
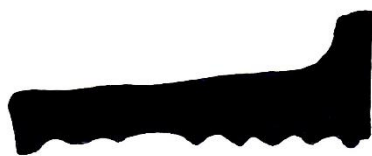
A 3942

A 4059

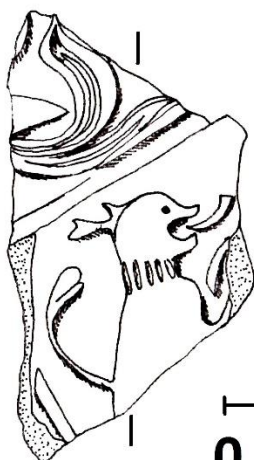

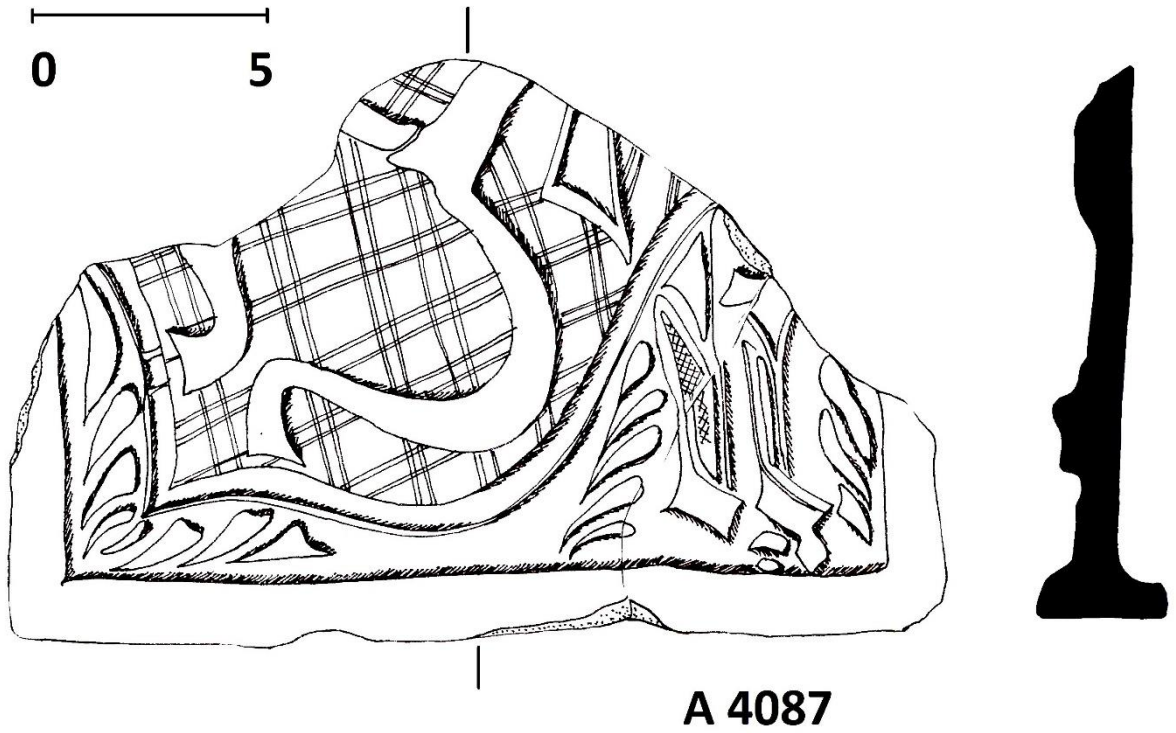
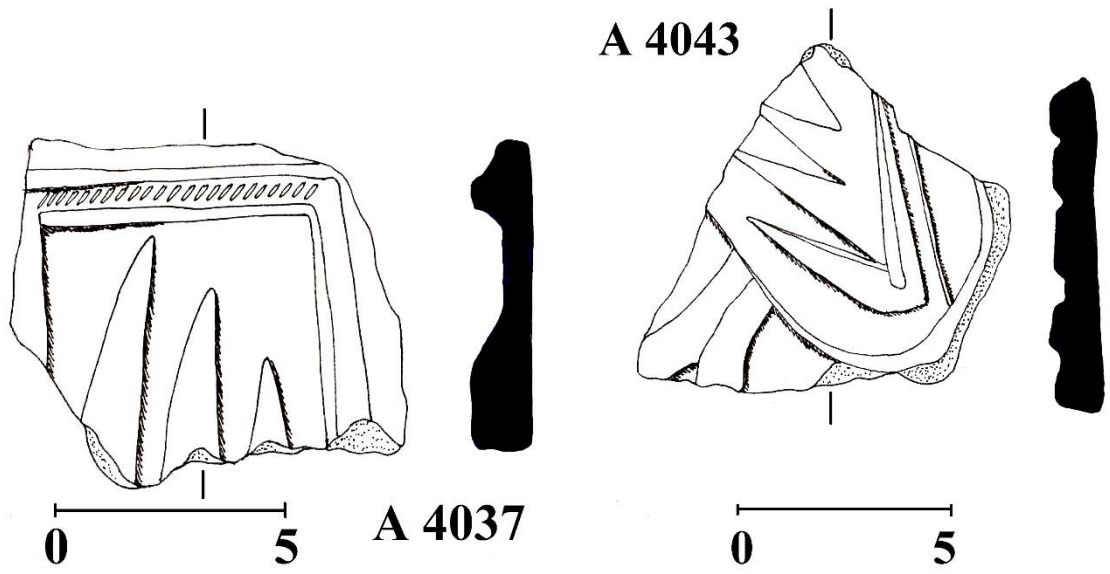

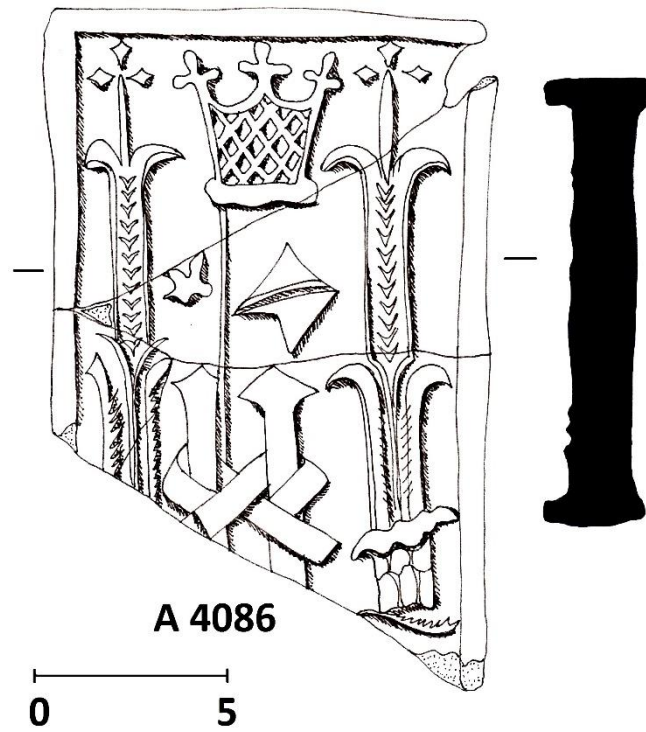
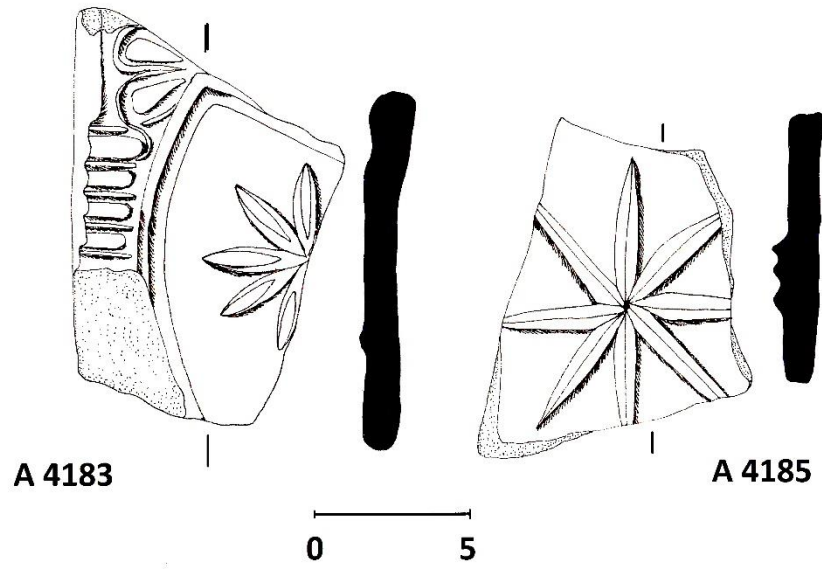
0 5 A 3902

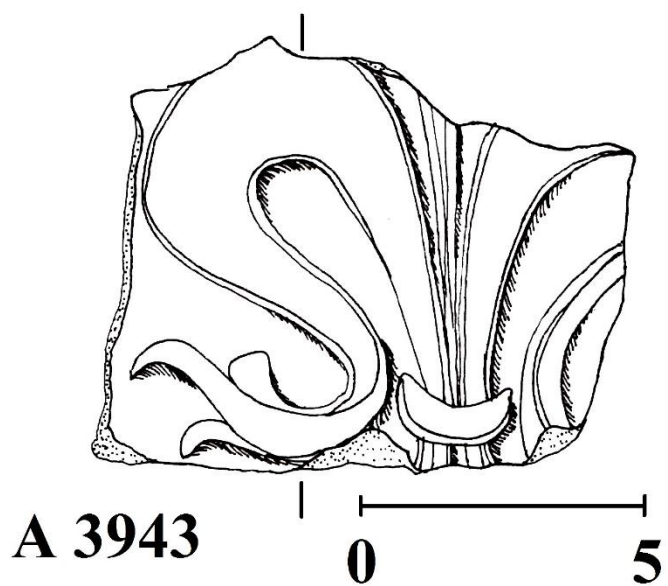
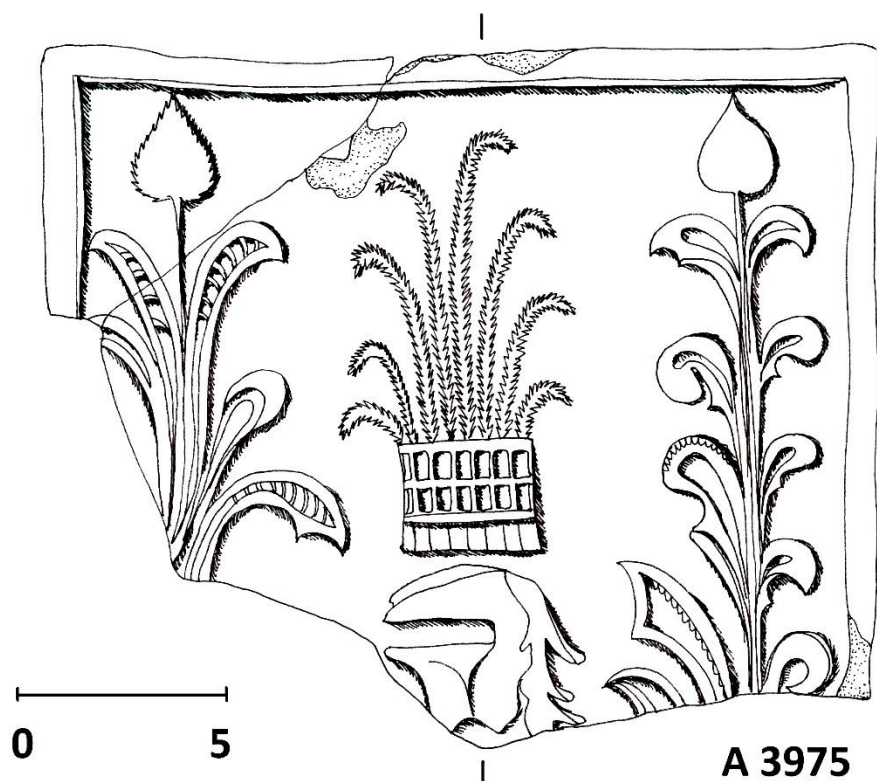
A 4093

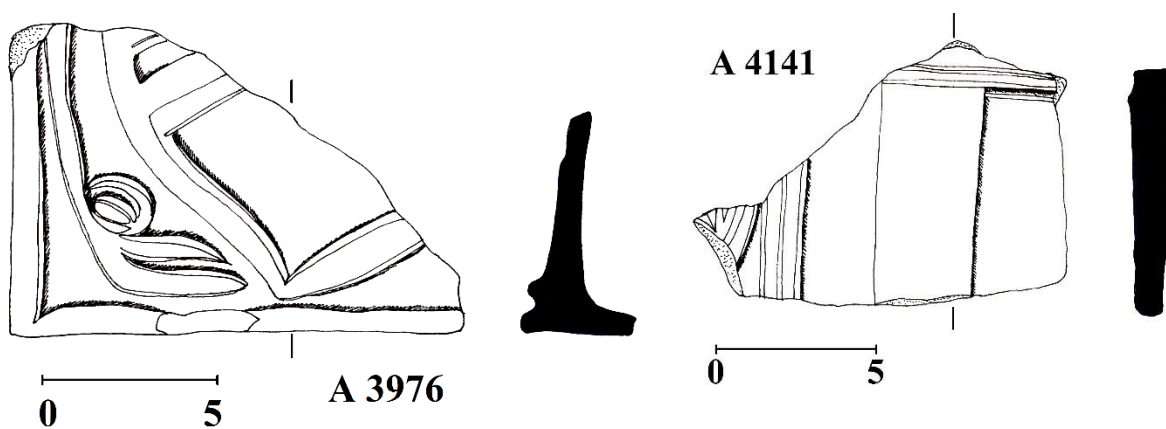
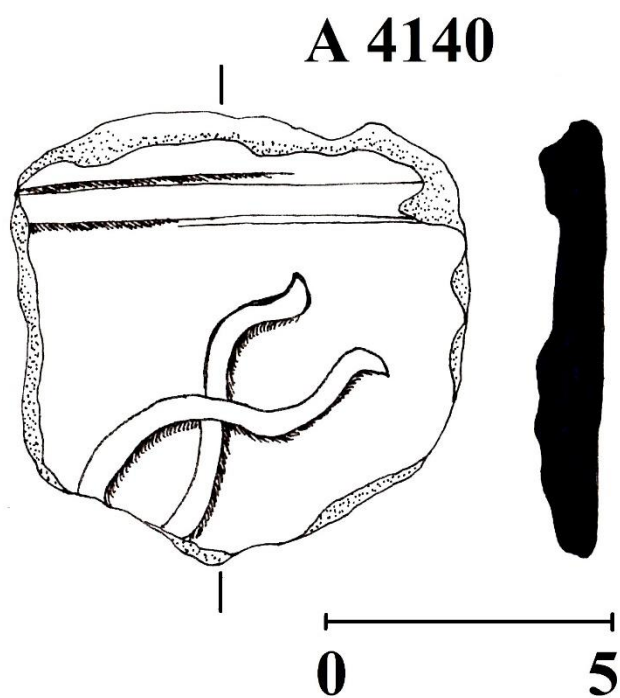

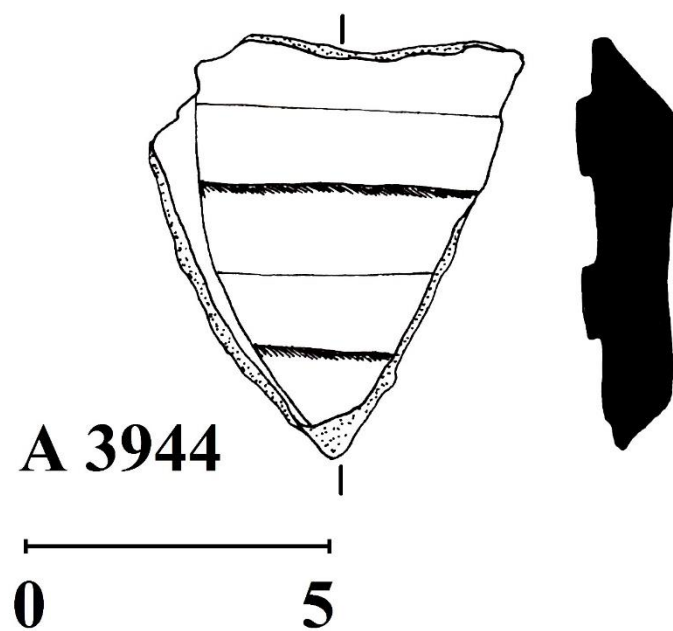
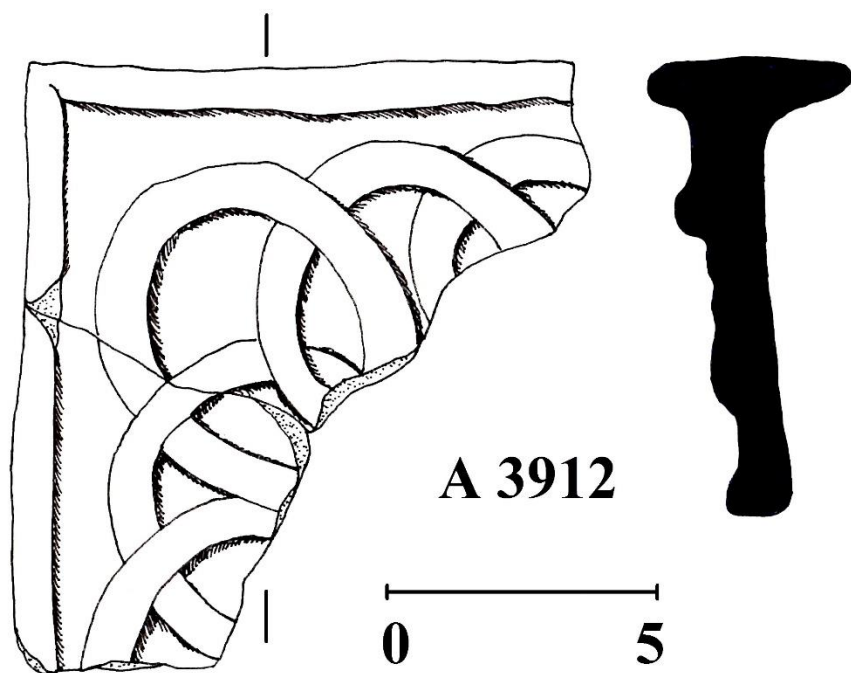
0 5

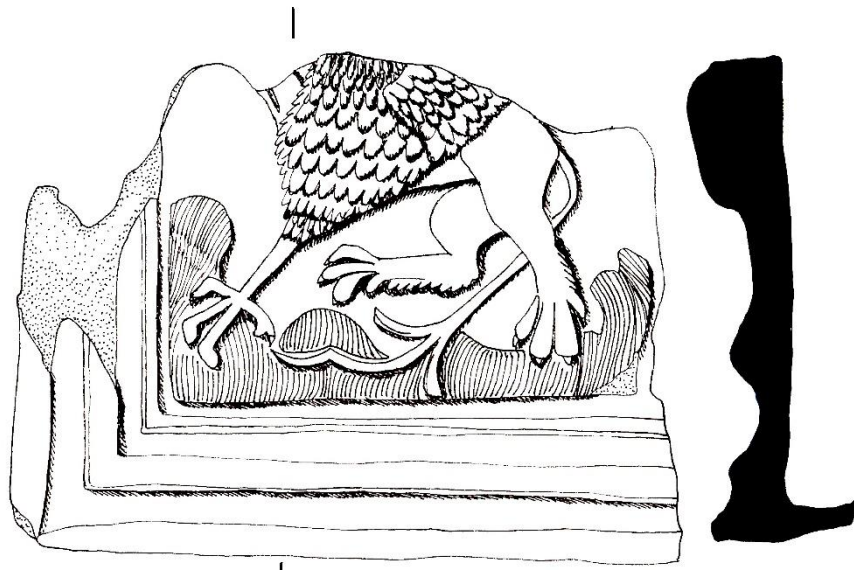

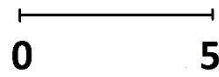

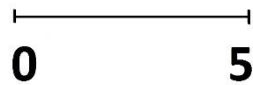

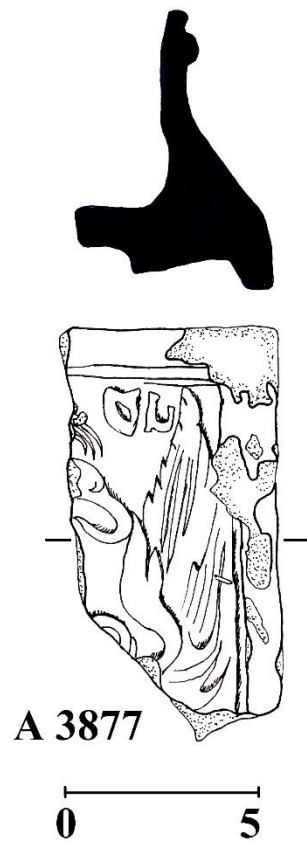
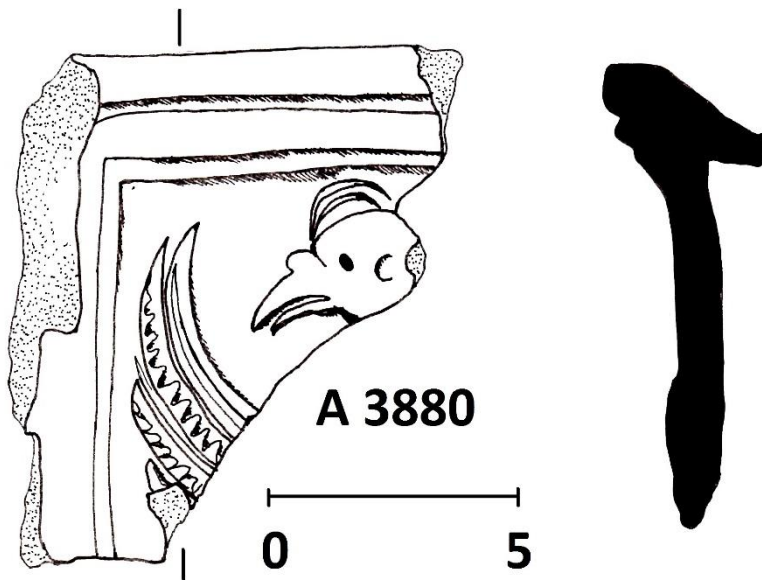

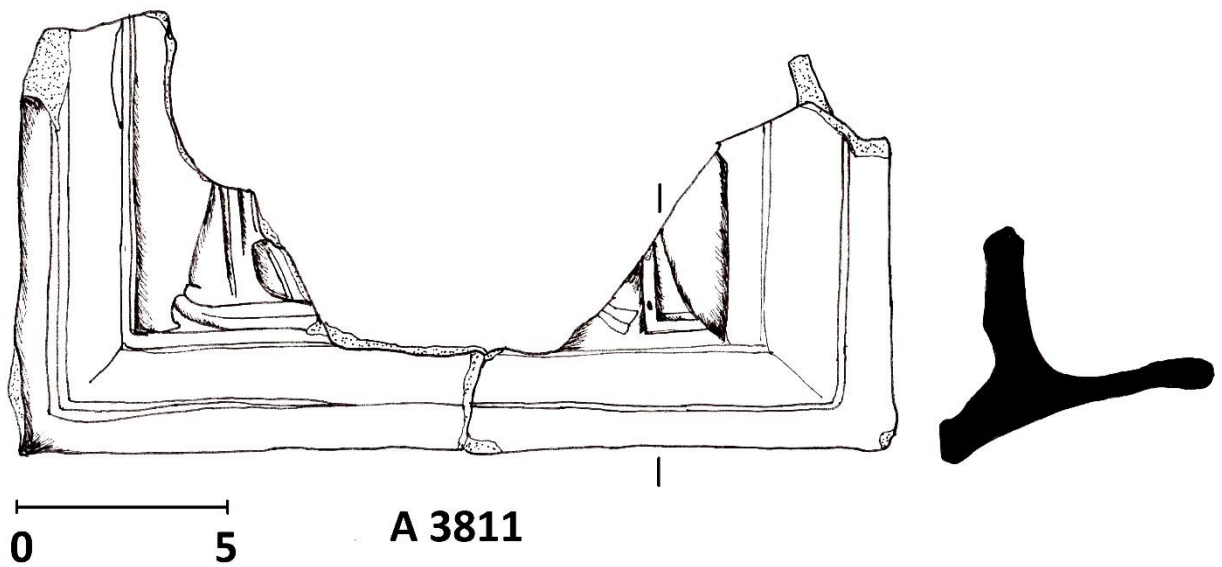
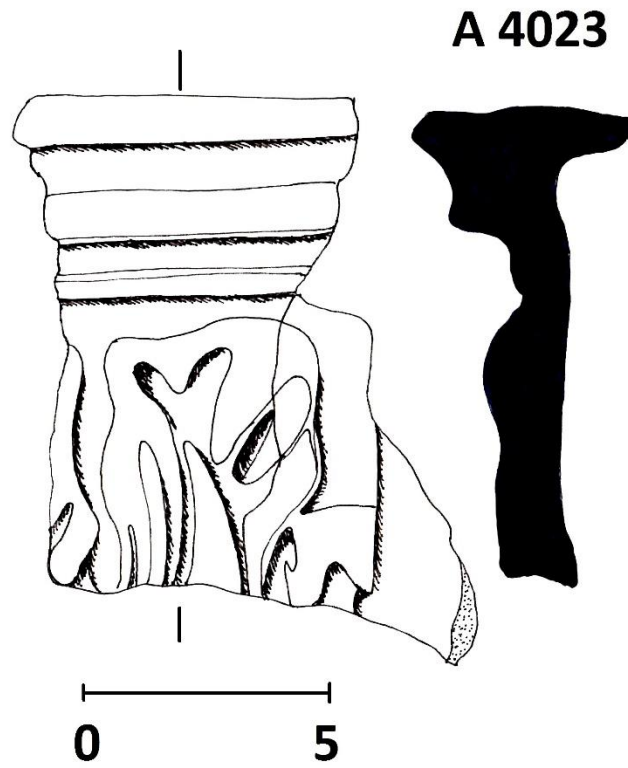
A 3888

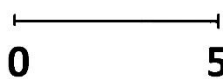
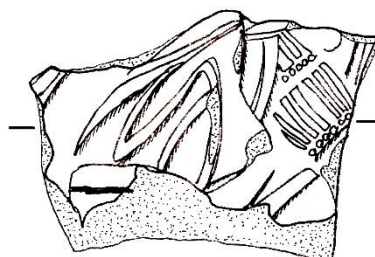

A 3754

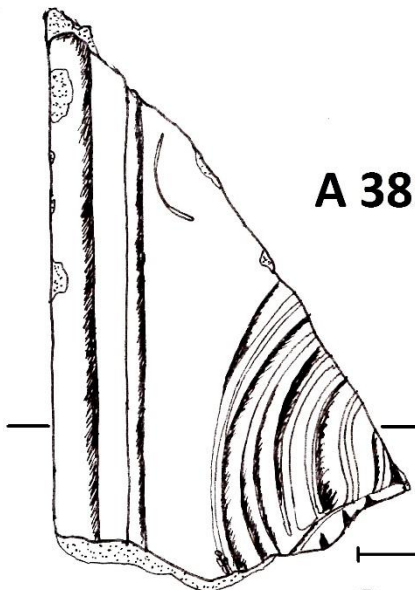
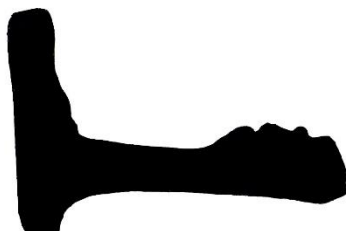

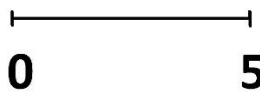

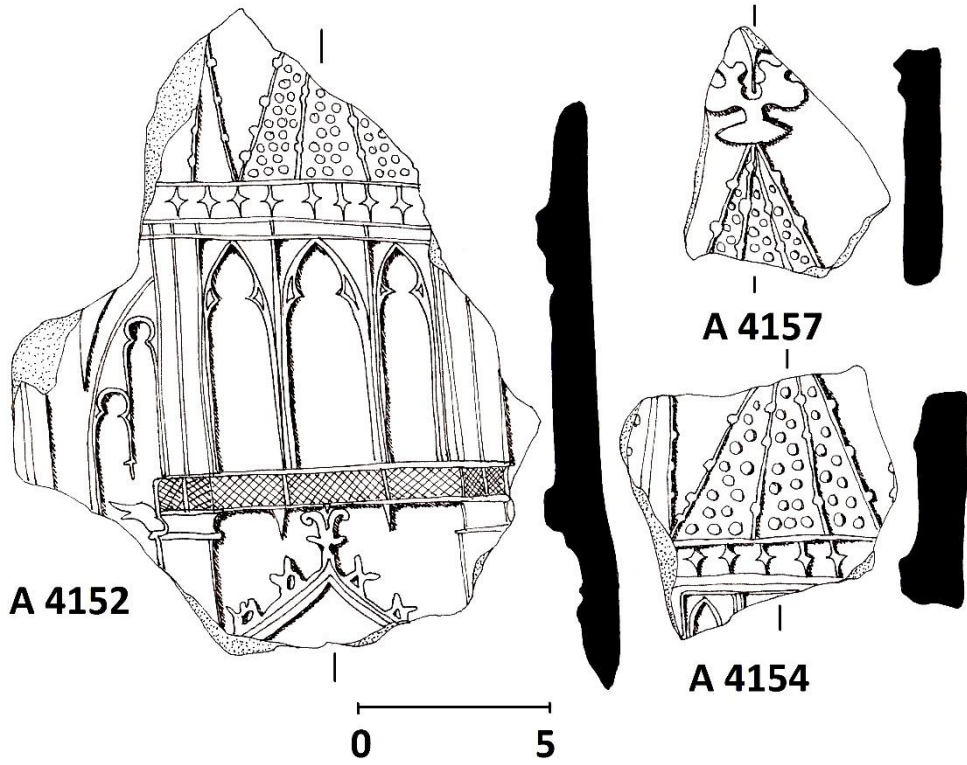
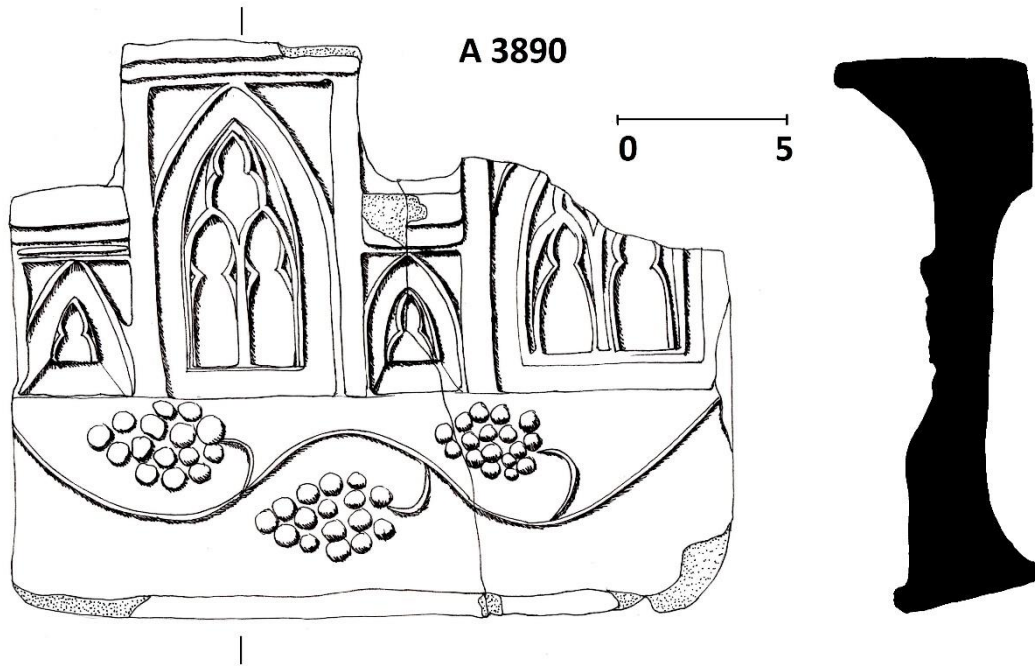

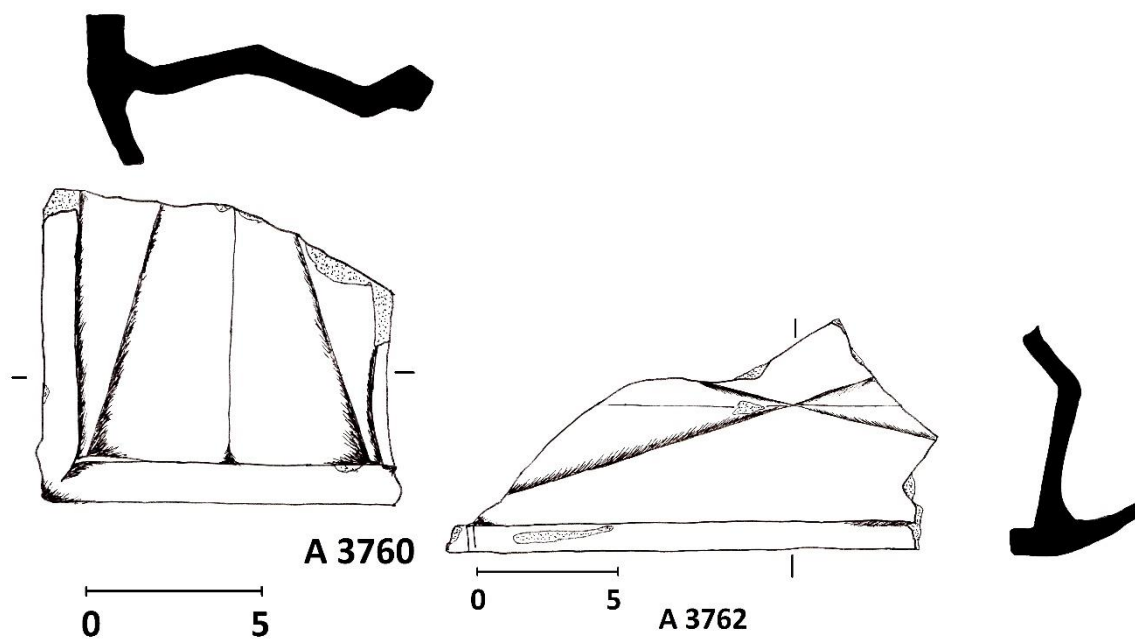
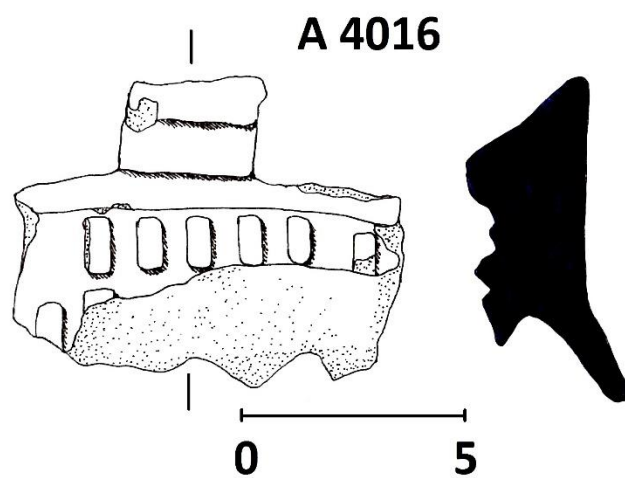
A 3824

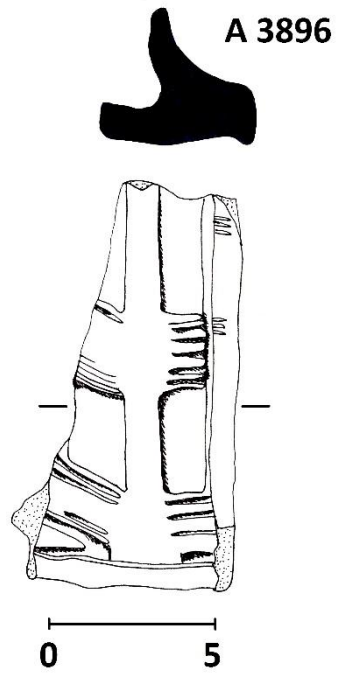
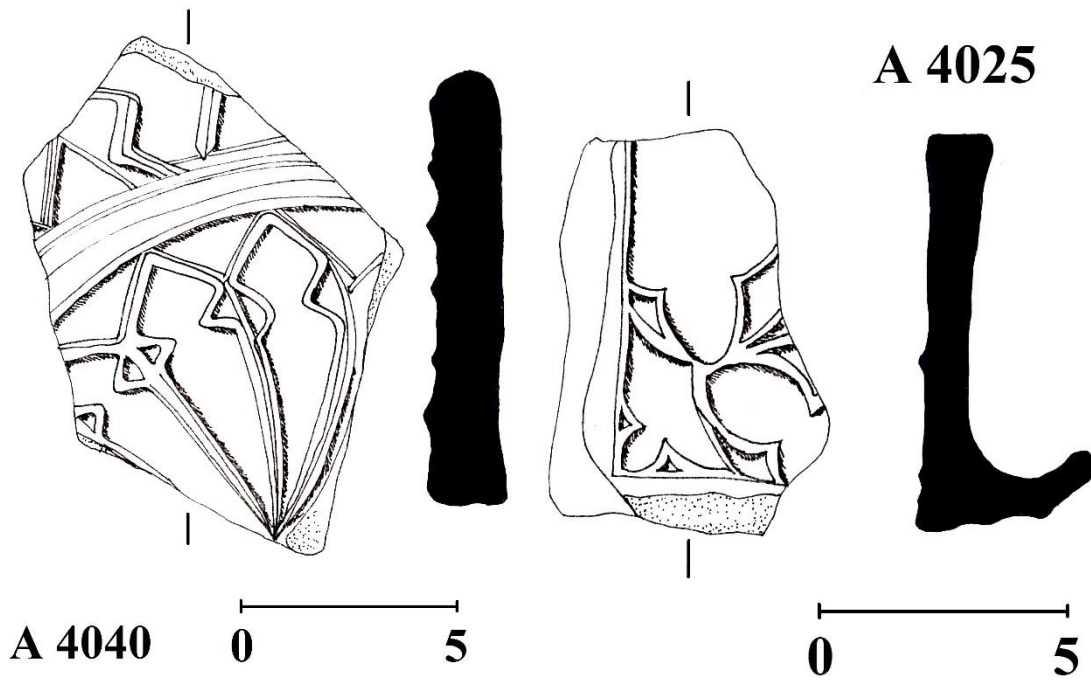

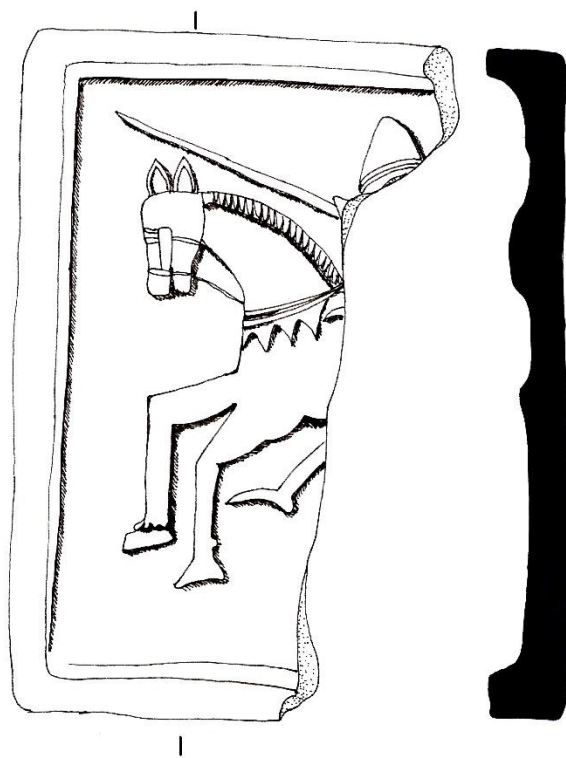
A 3820

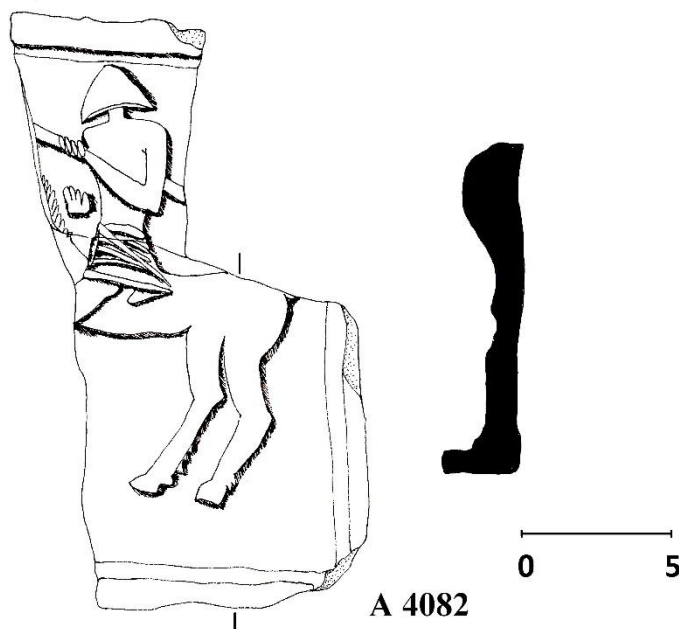

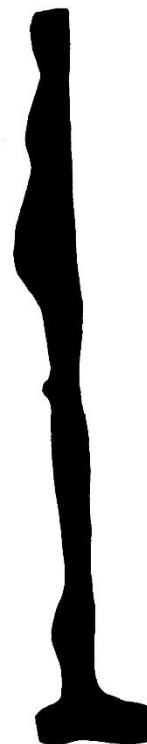

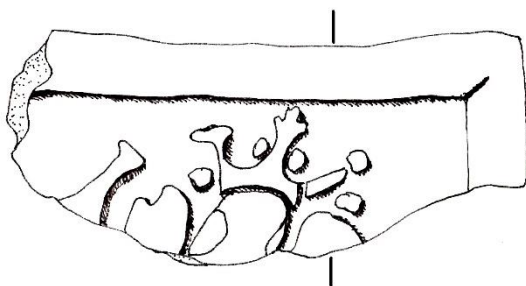
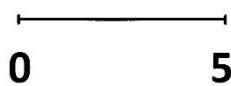
0 5 A 4083

A 4082

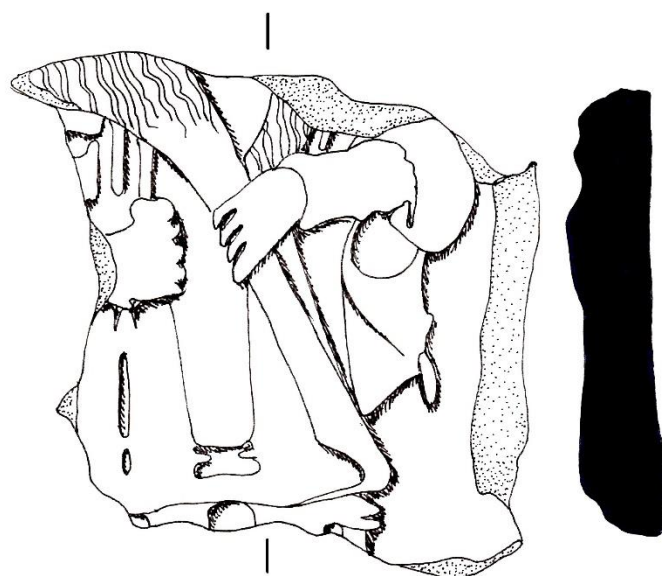

A 4151a, A 4151b

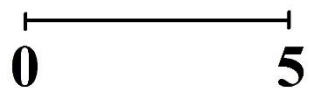
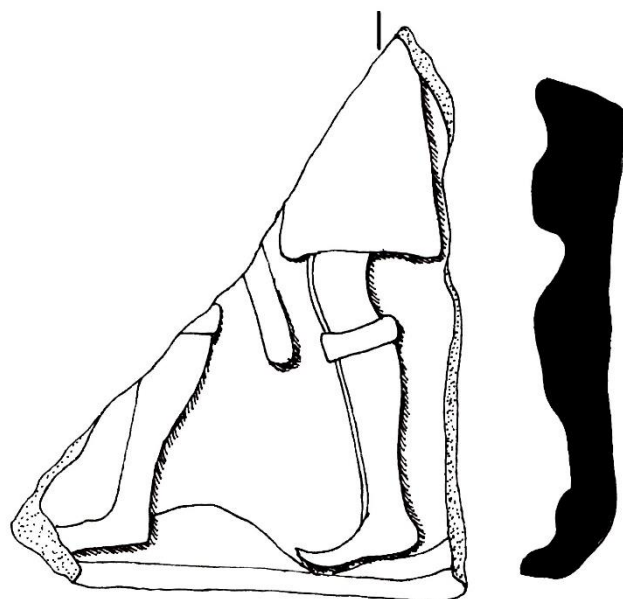
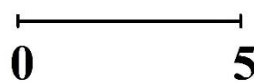

A 4202

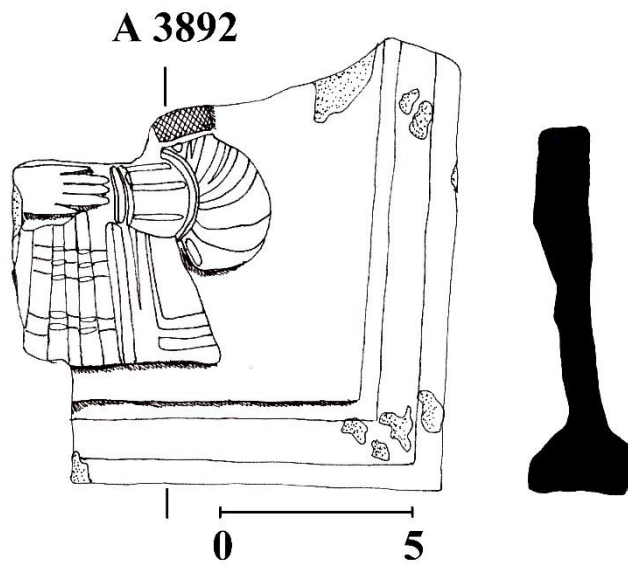
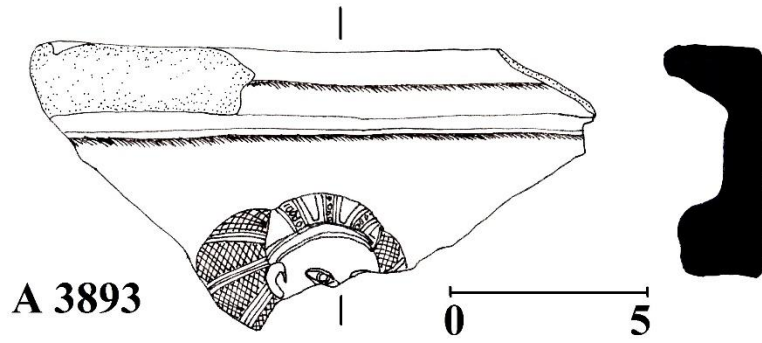
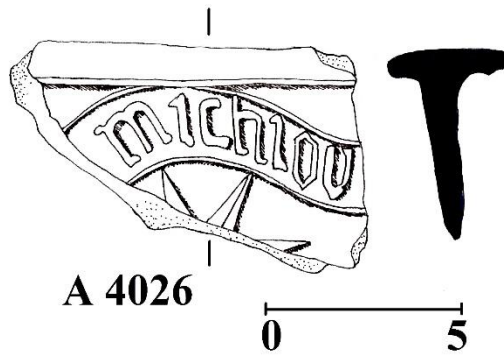

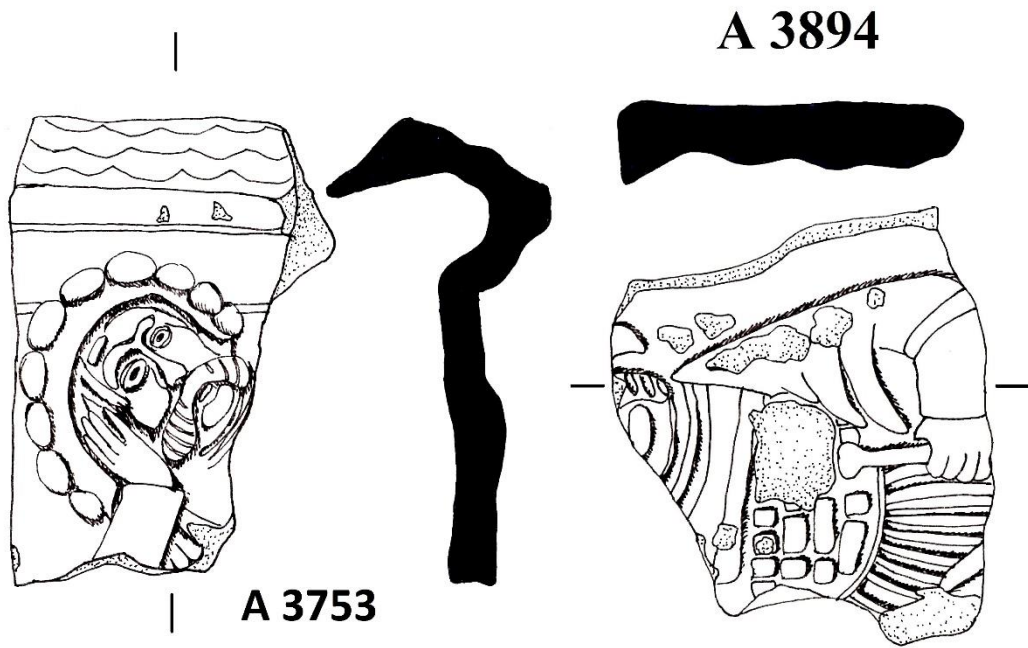

A 3963

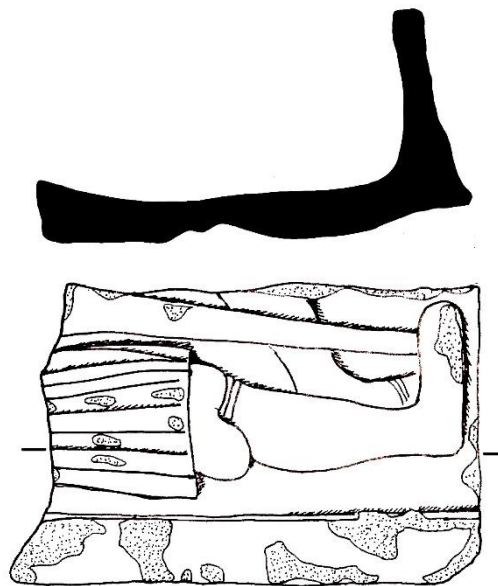
A 3946

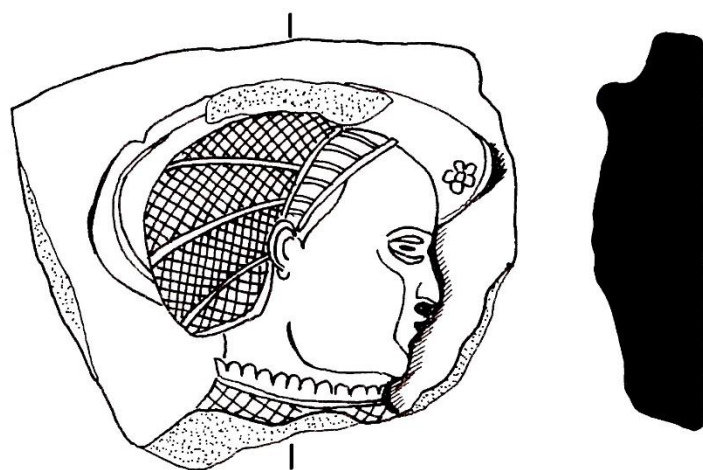
0 5

0 5

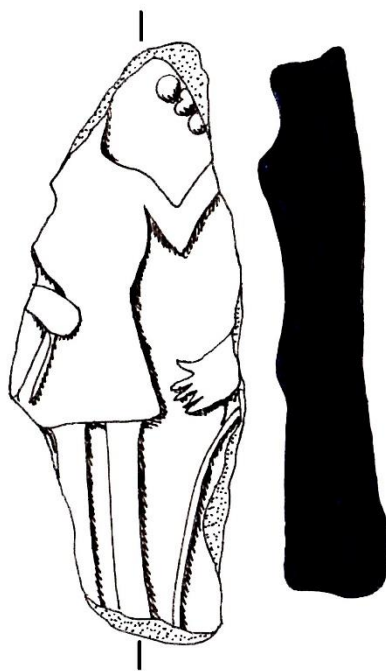
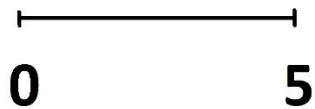

0 5

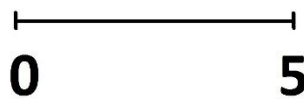
A 3819

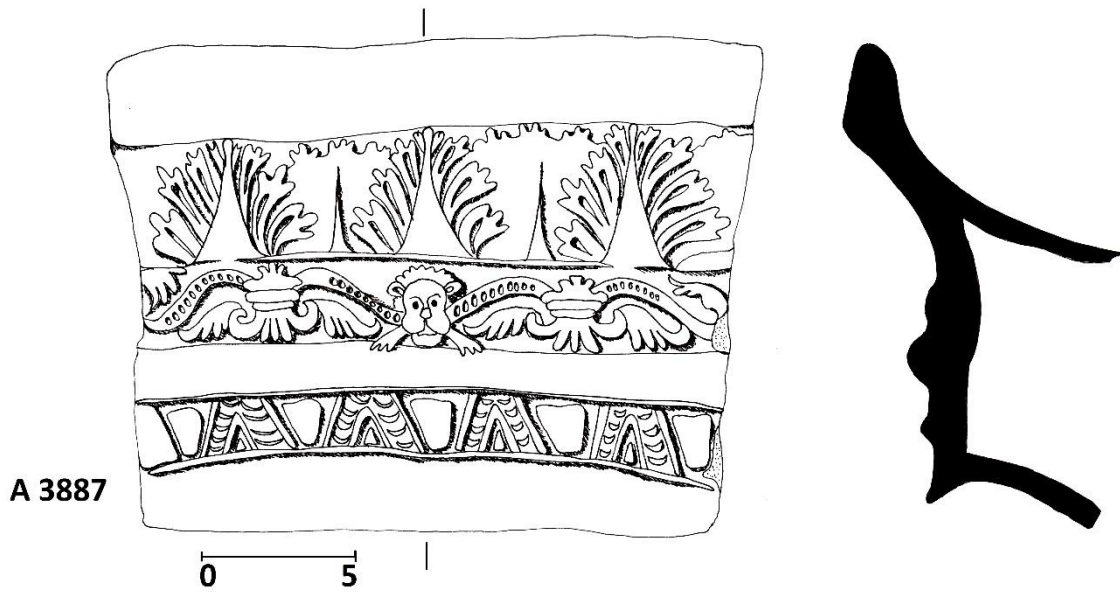
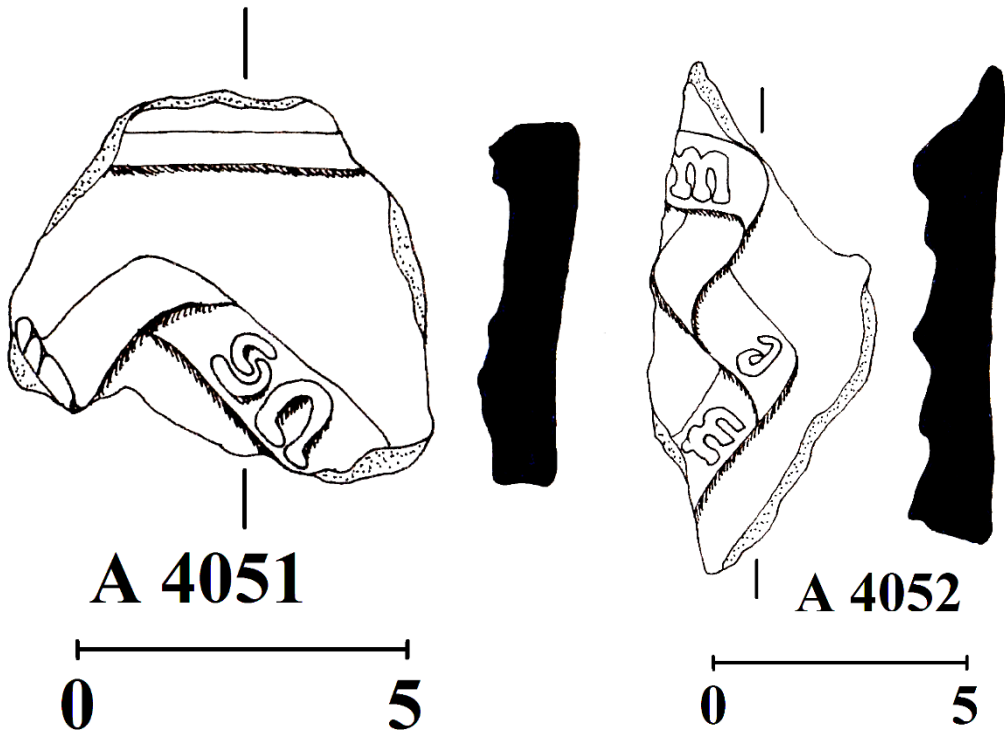

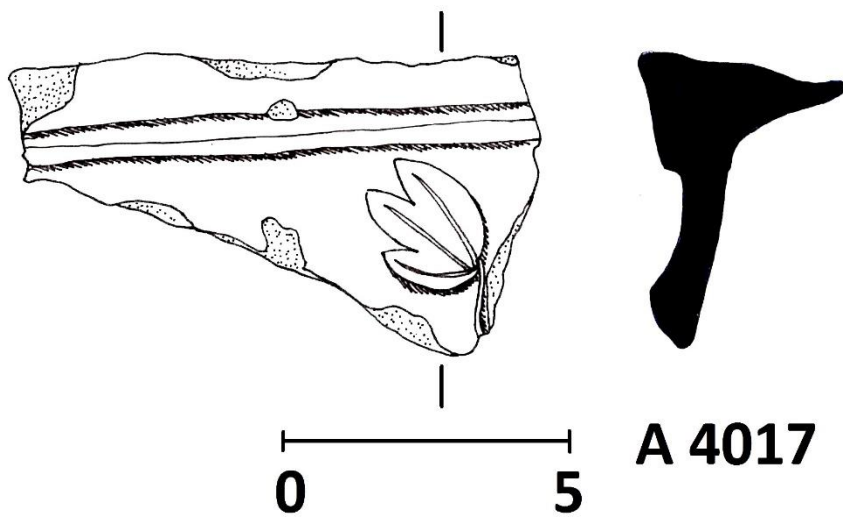
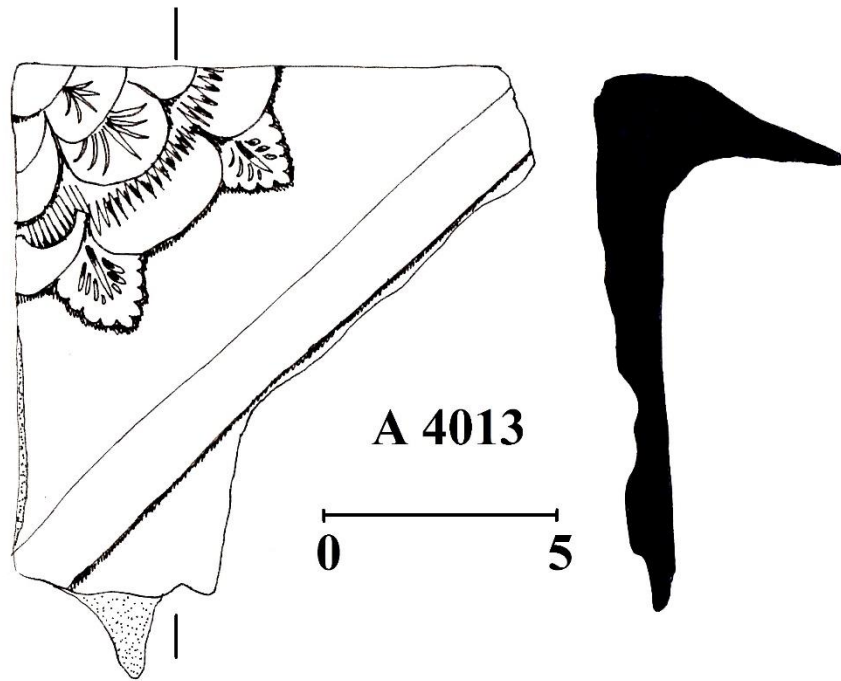
A 3822

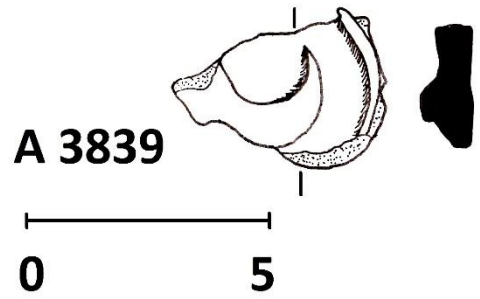
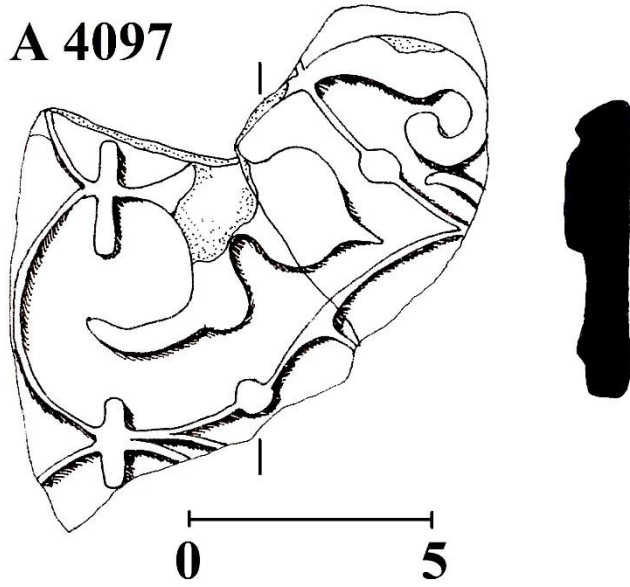

A 3948

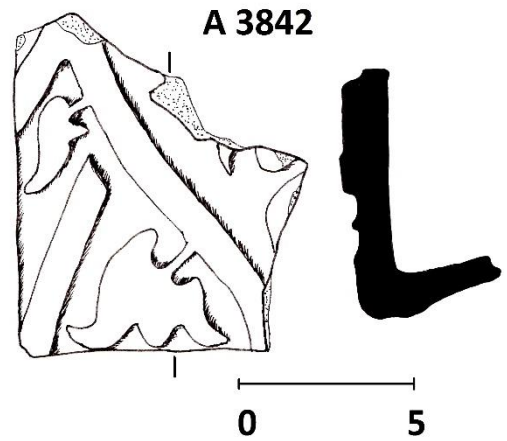
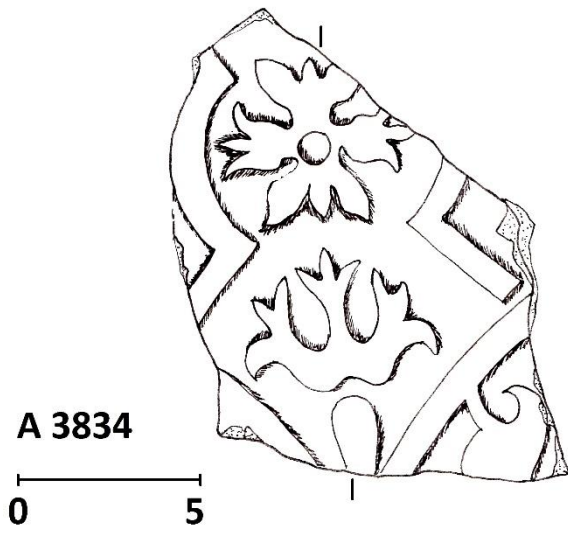

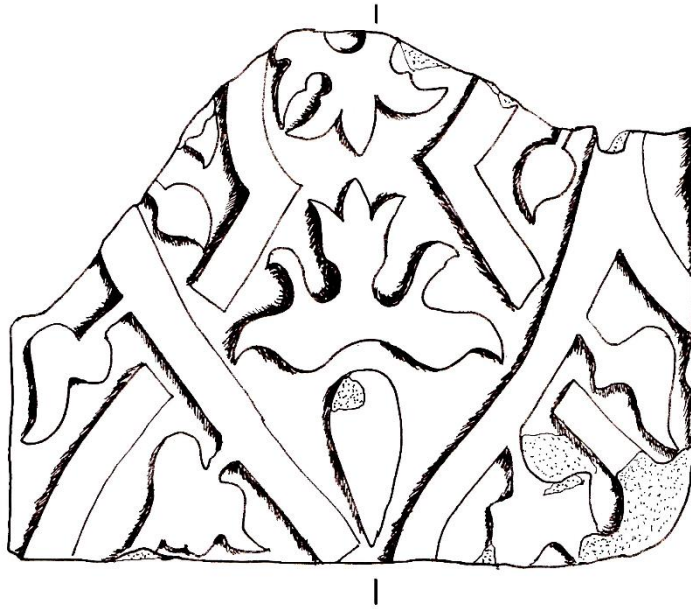

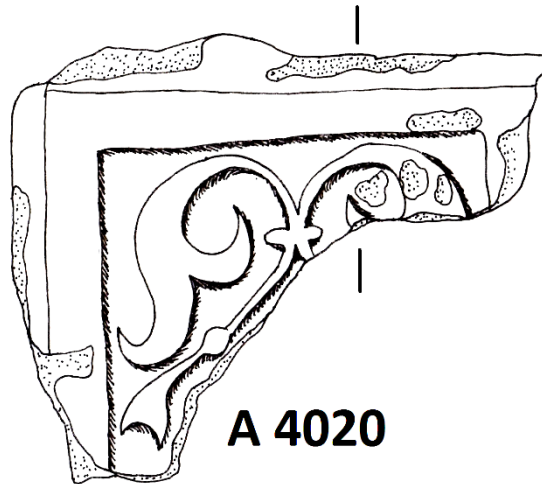
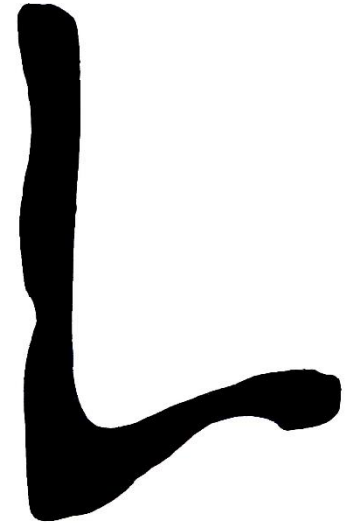
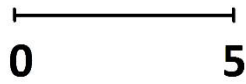

Tab. XIII– 5

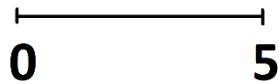

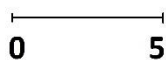
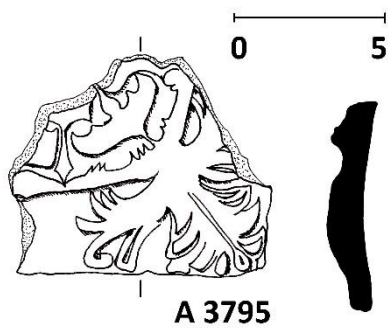
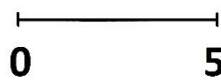
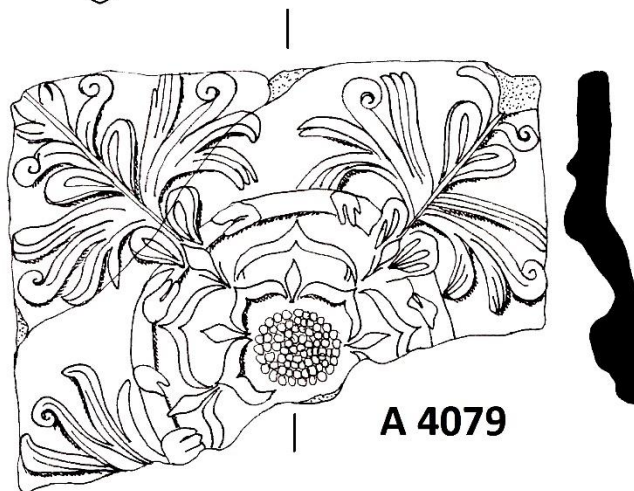
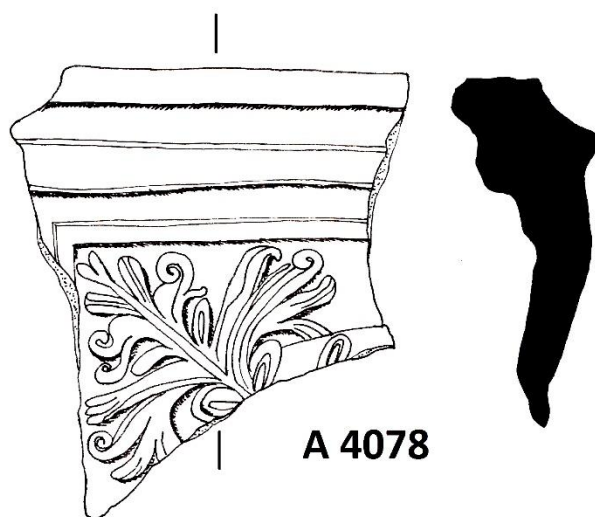

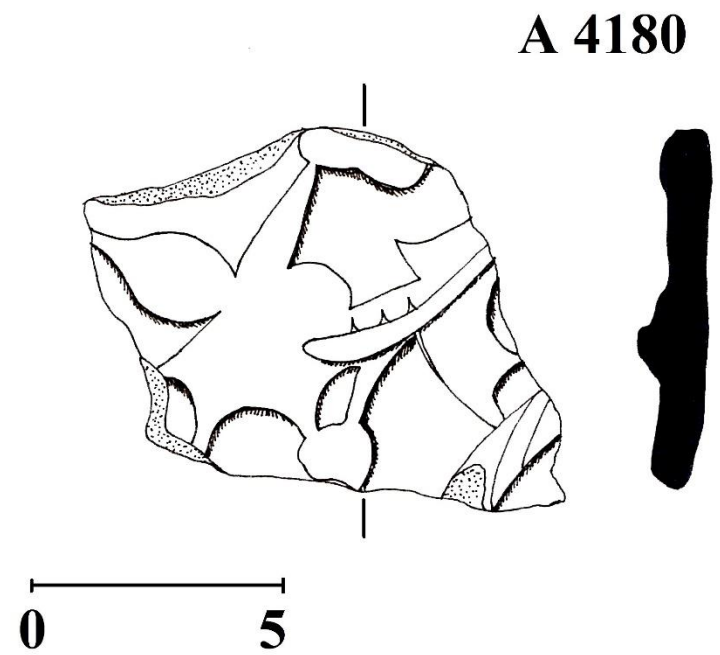
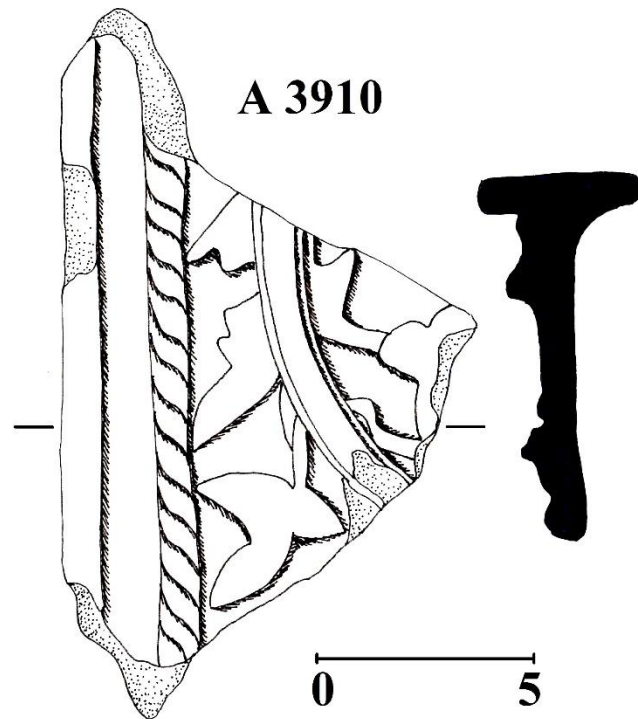
A 3749

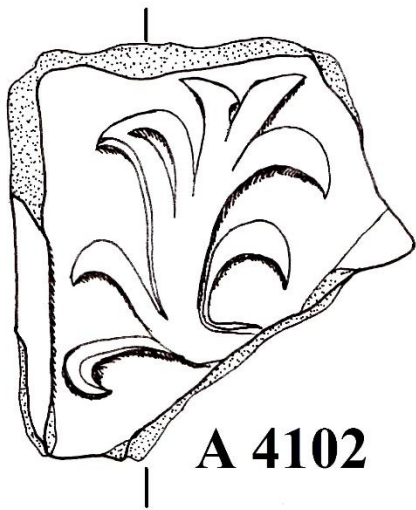

A 4020

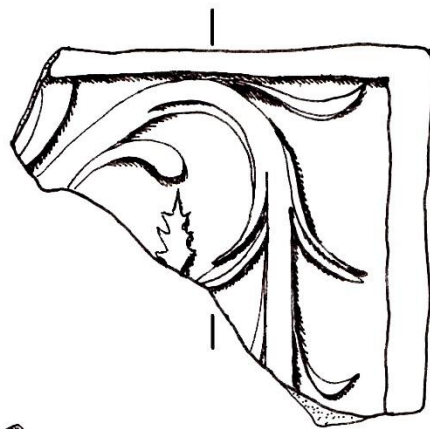
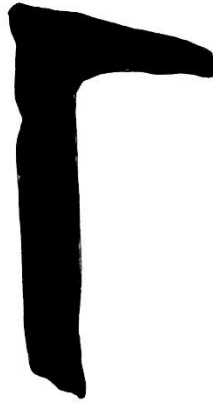

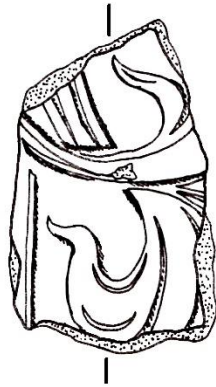

A 4102

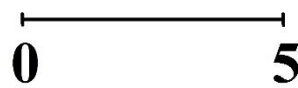
A 4103

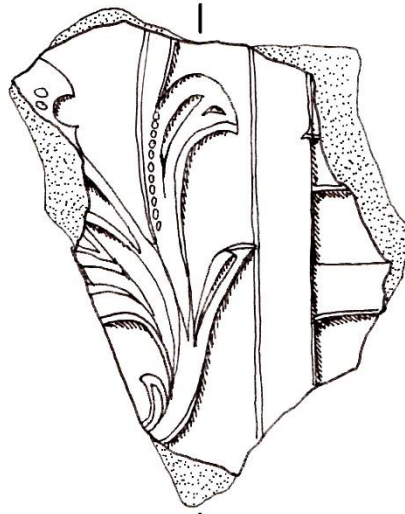
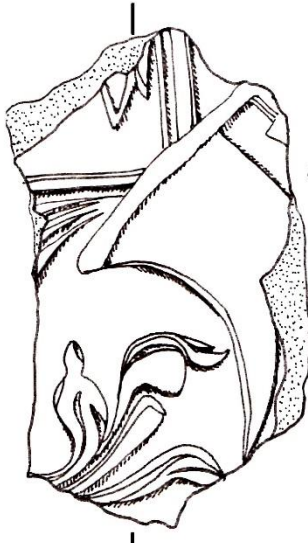
A 4120

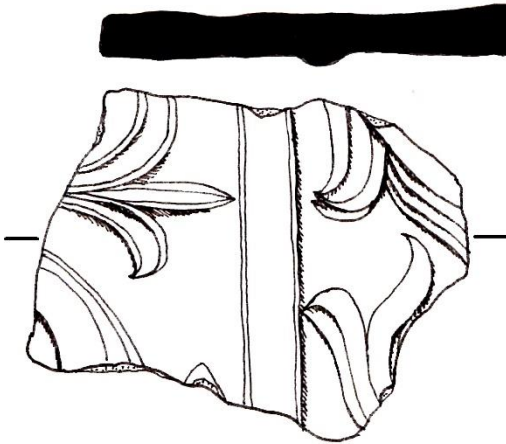
A 4119

A 4112

A 4114

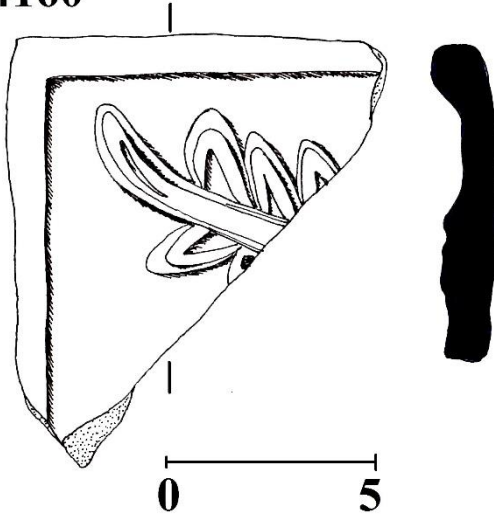

A 4115

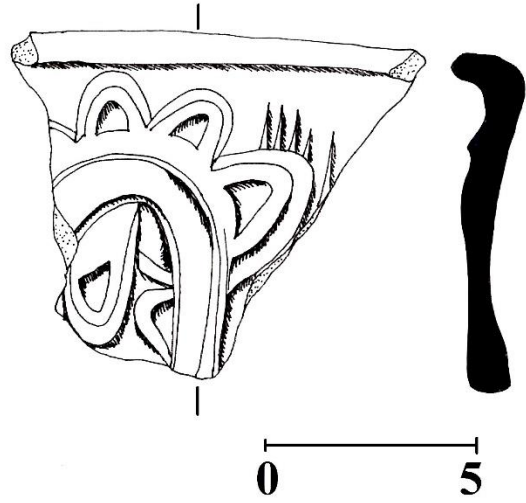

A 4117

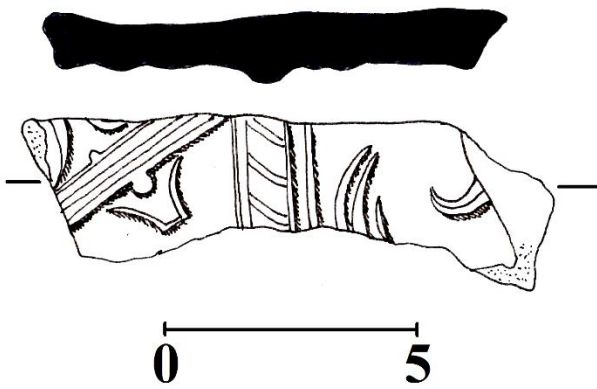
A 4160

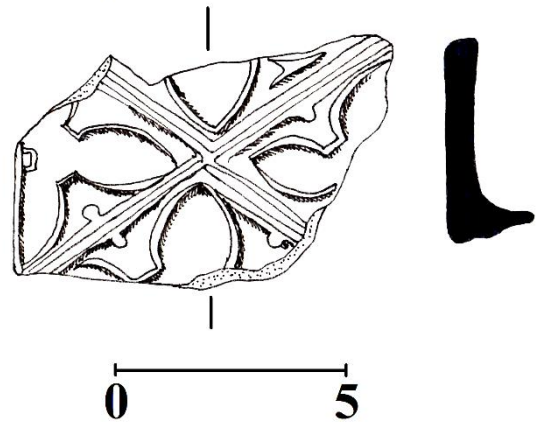
A 4161

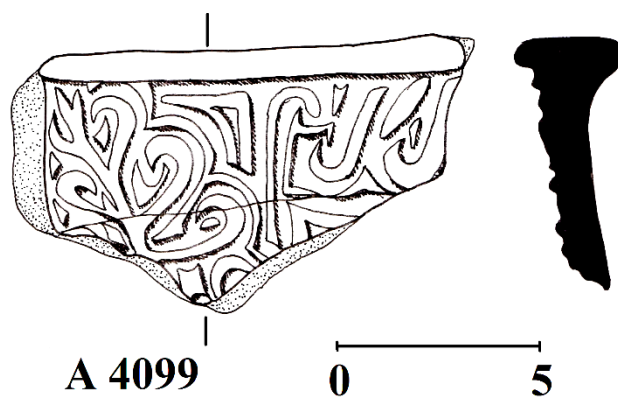
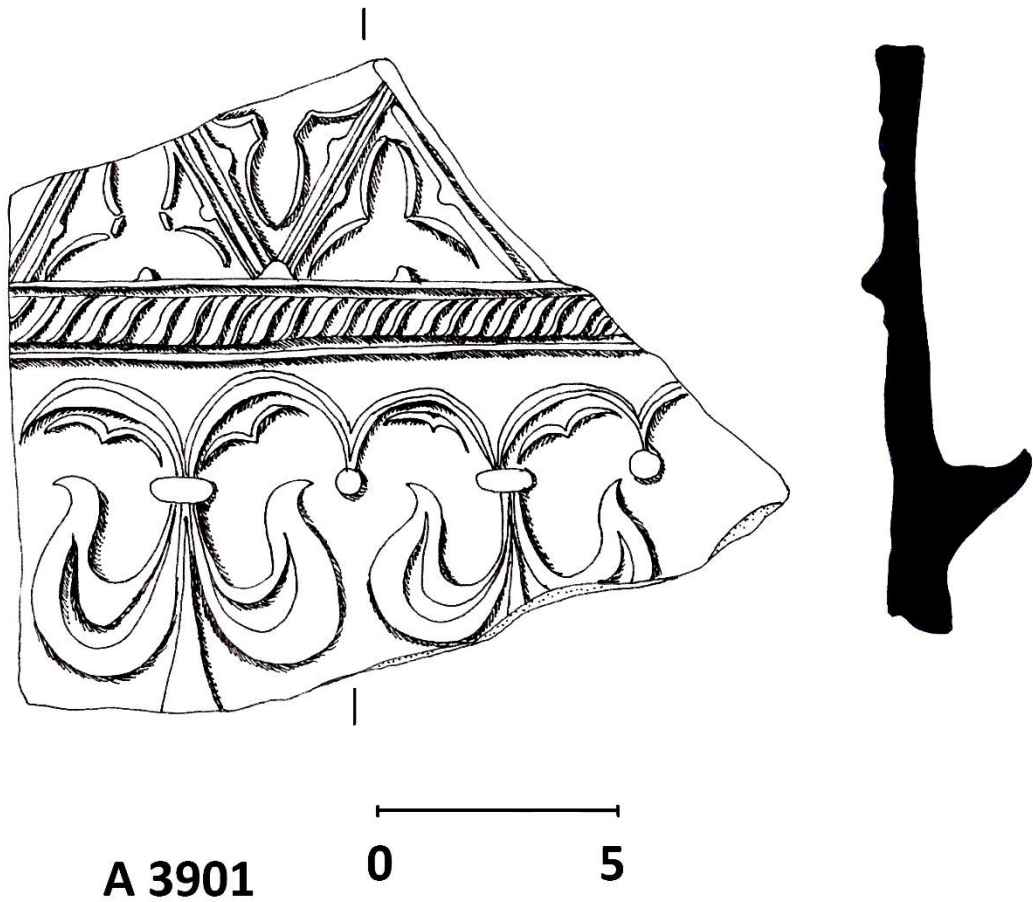

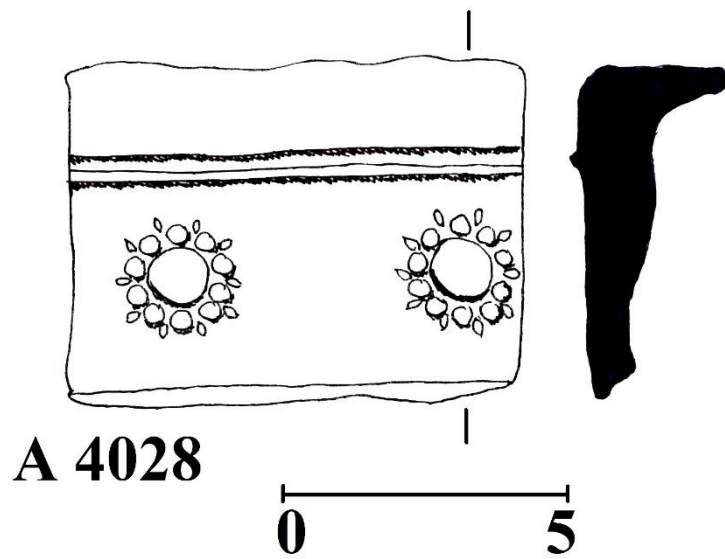
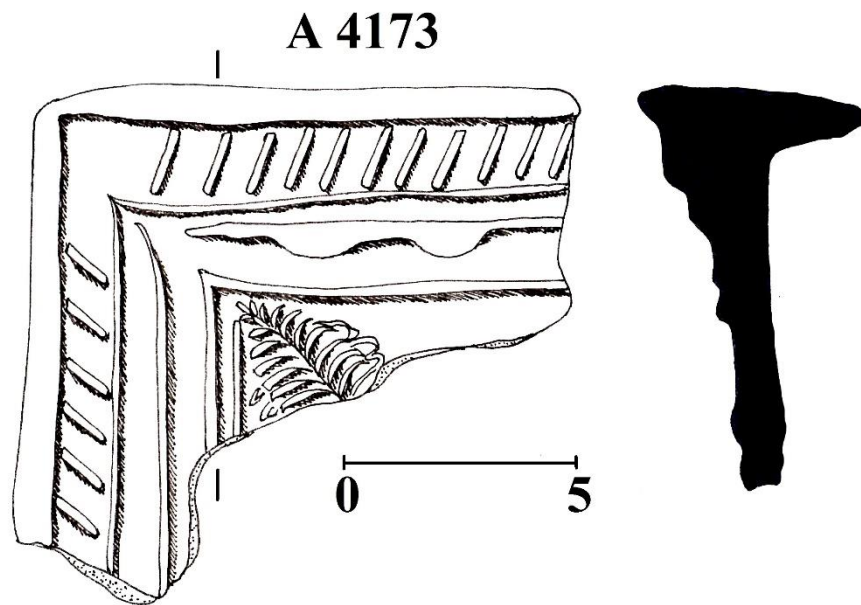
A 4033

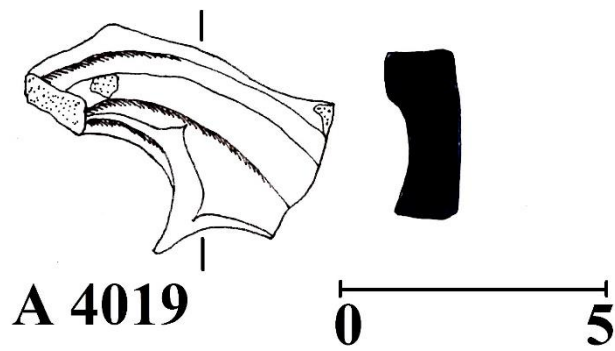
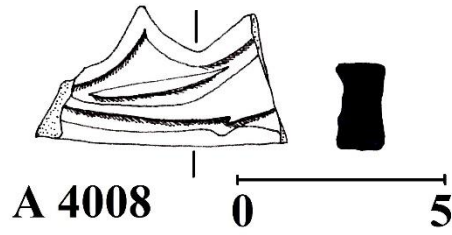
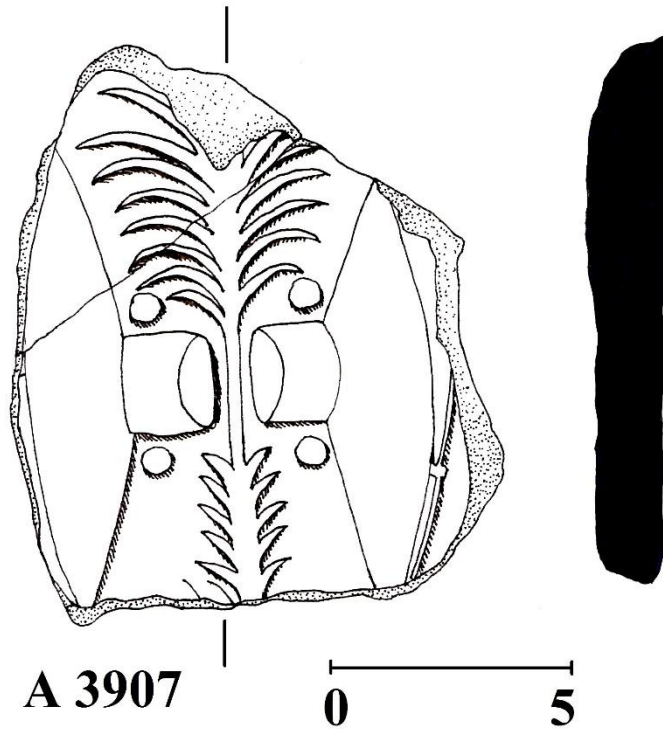

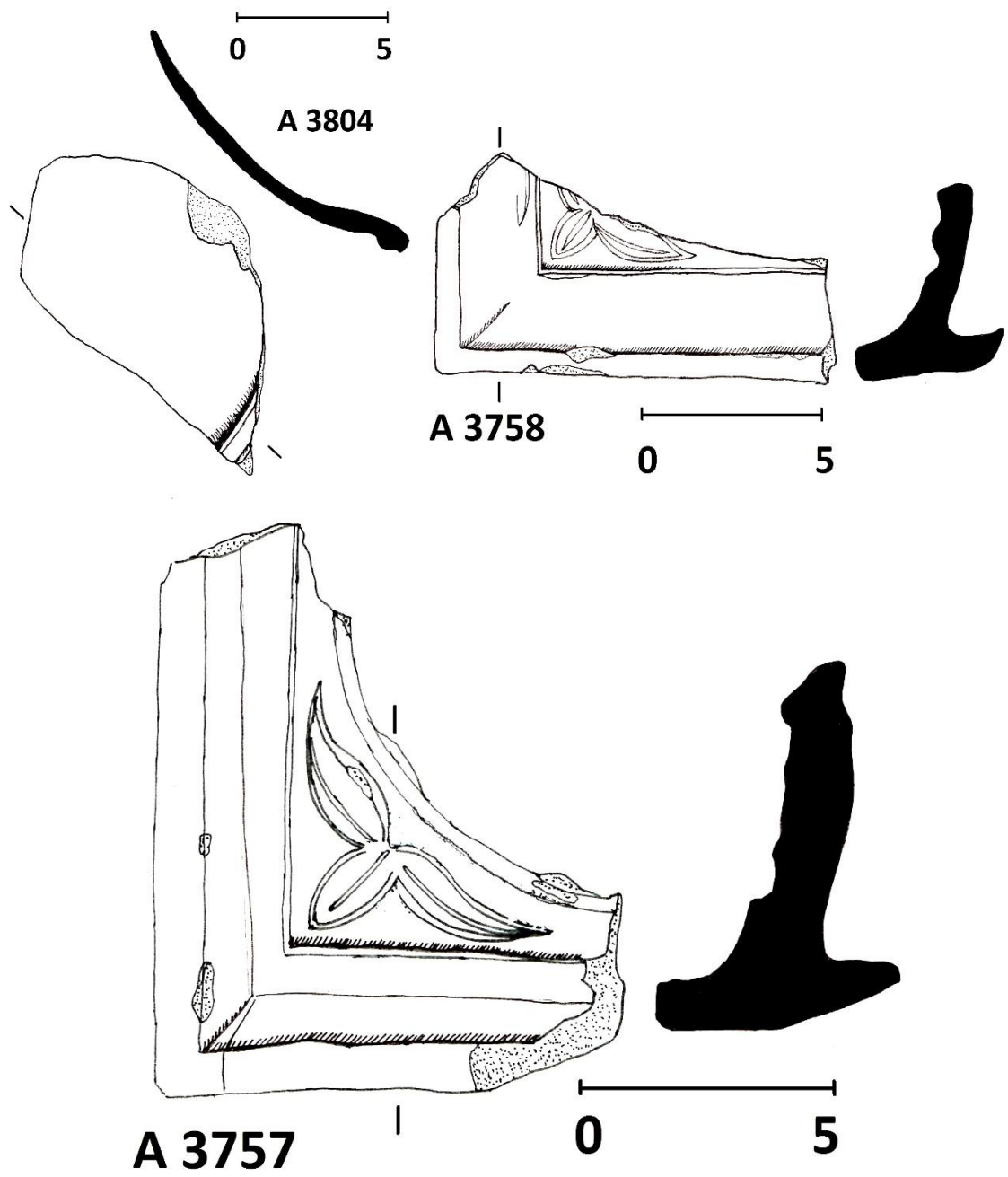
A 4032

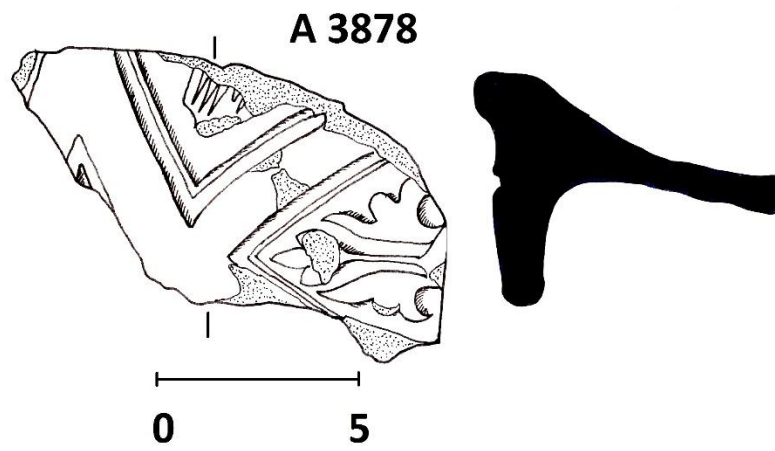

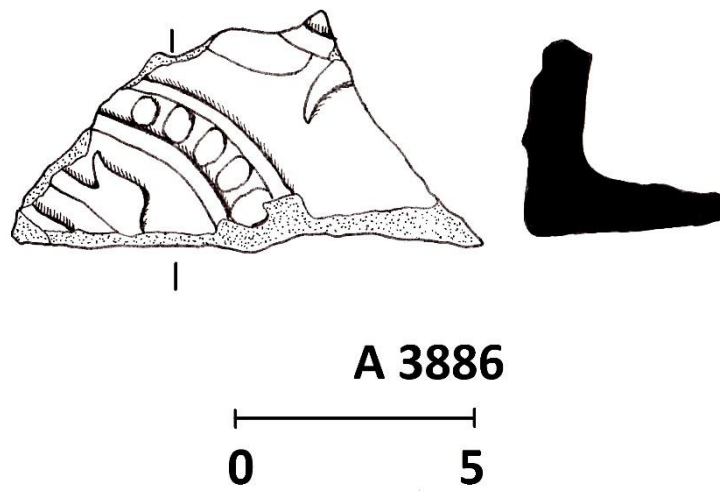

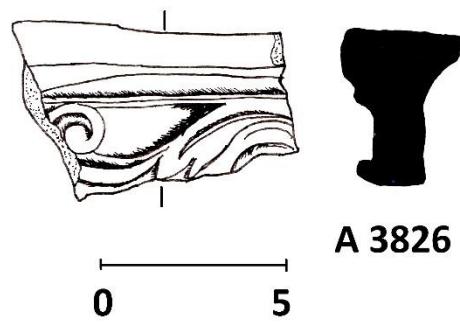

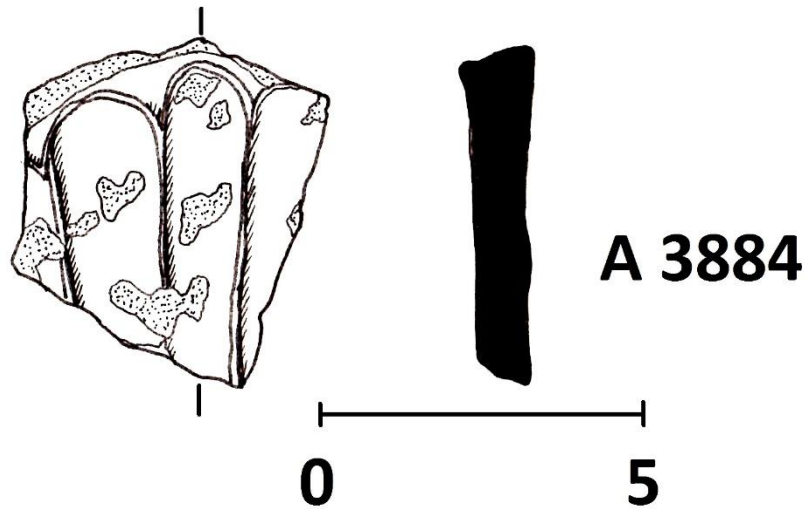
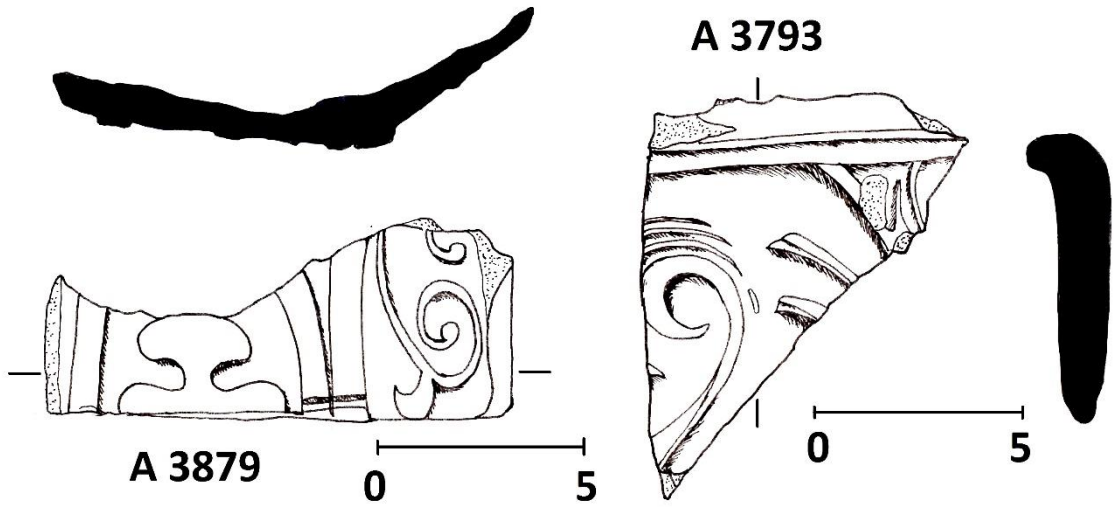

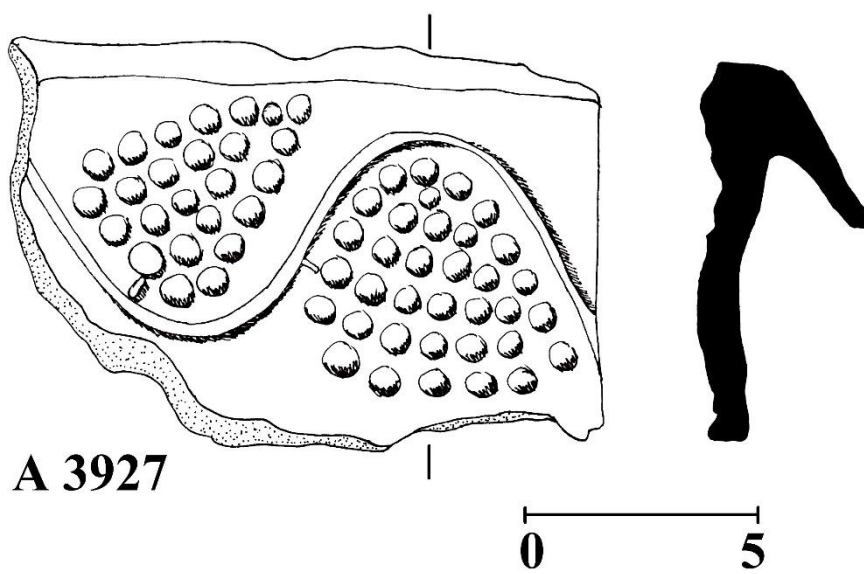
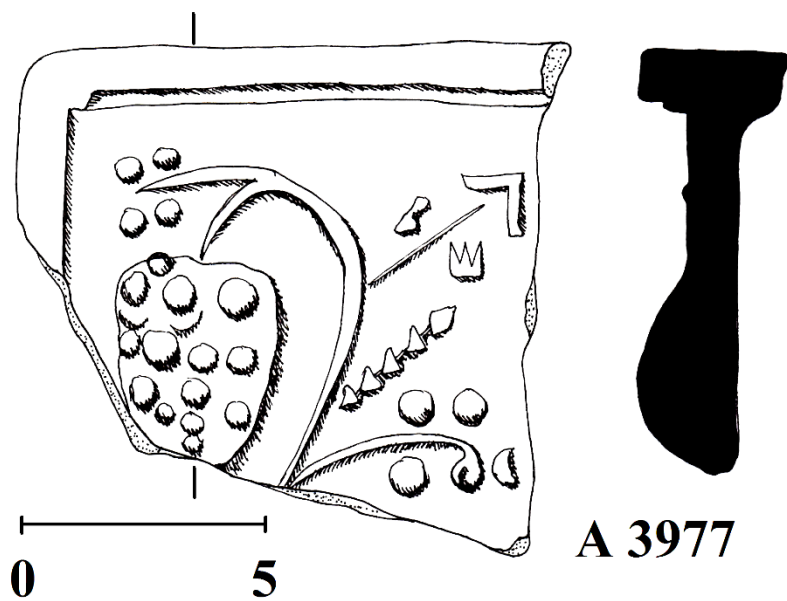
Tab. XIII - 20

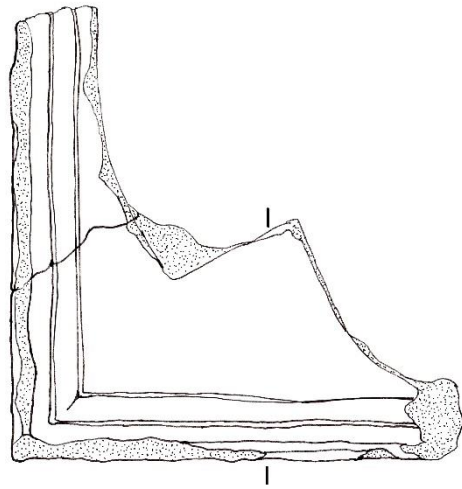

Tab. XIII - 21

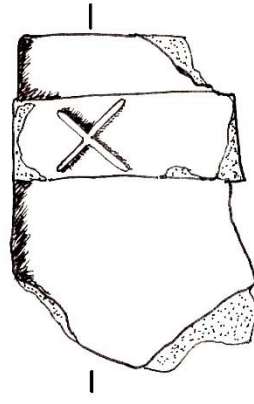
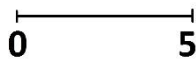

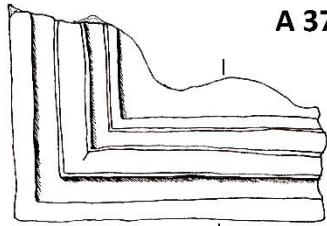

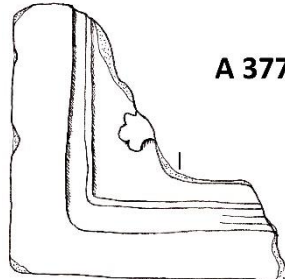
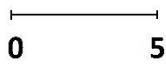
A 3813

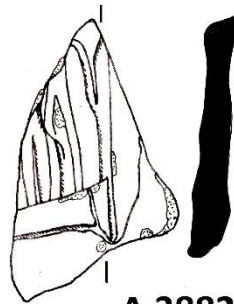
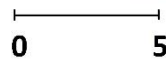
A 3849

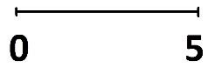
A 3782

A 3771

A 3882

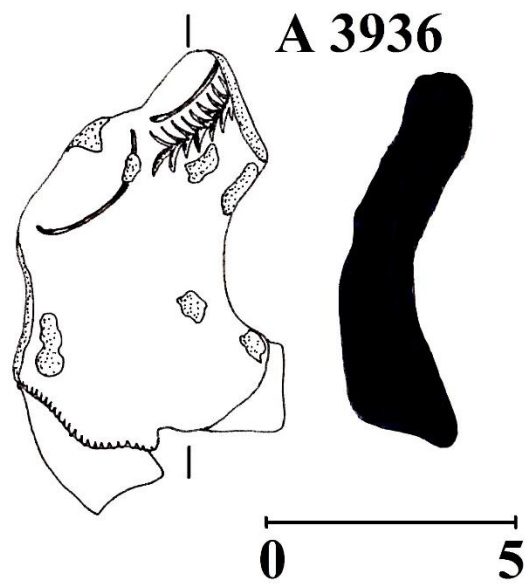
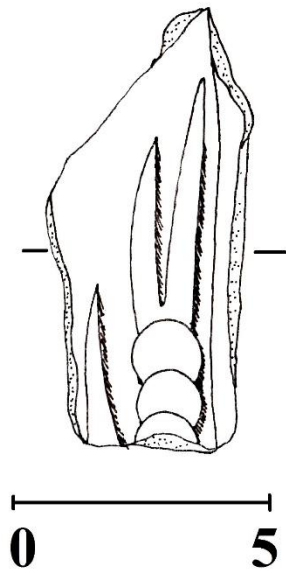
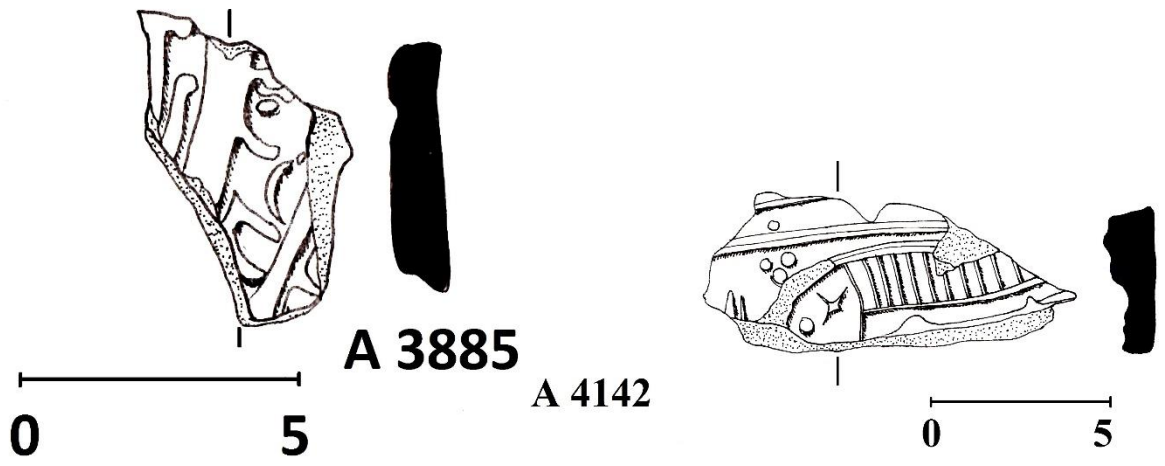

Foto: 1

Foto: 2

Foto: 3

Foto: 4

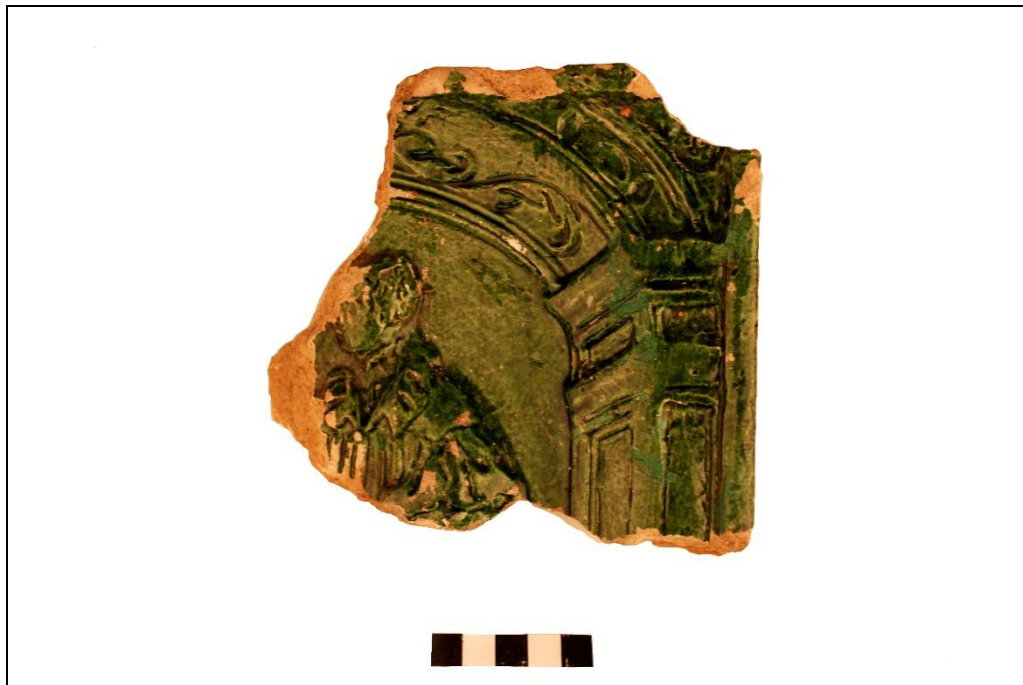

Foto: 5

Foto: 6

Foto: 7

Foto: 8

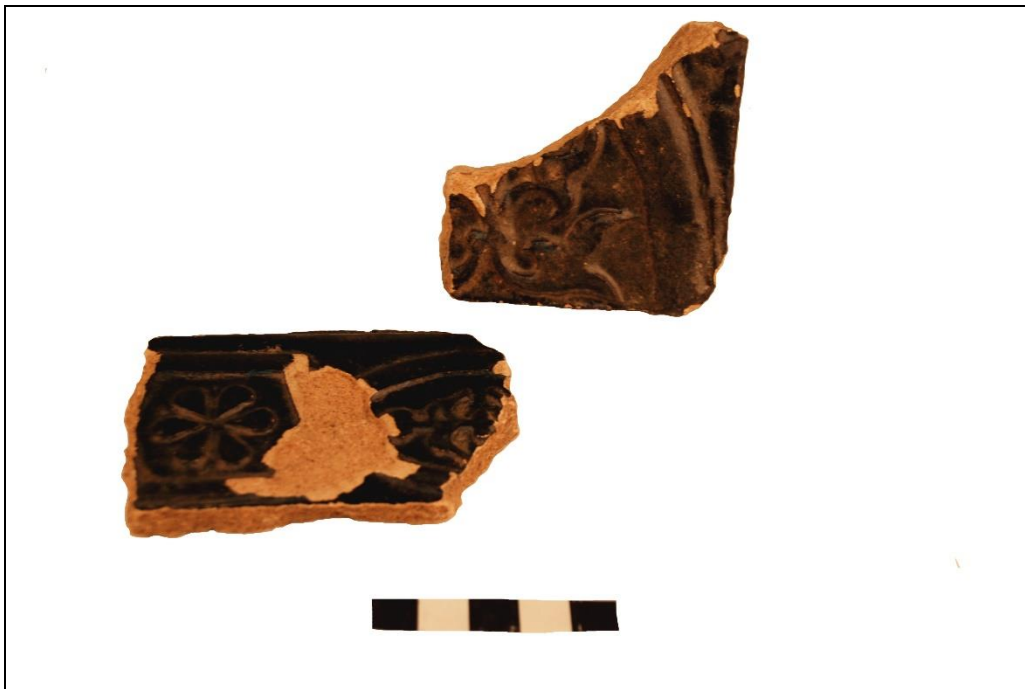

Foto: 9

Foto. 10

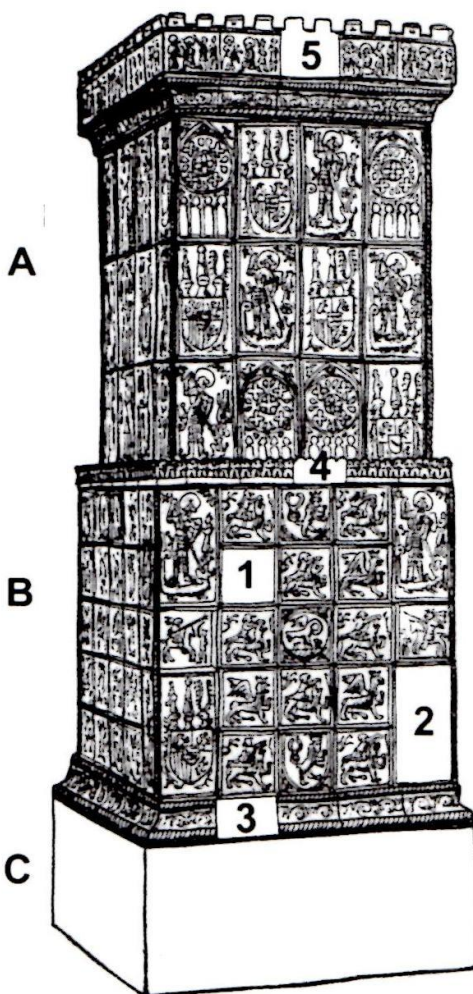

Foto: 11

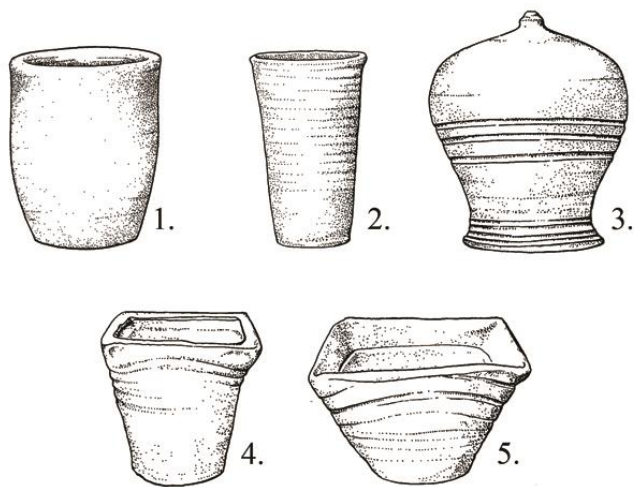
18. Obrazová a mapová příloha

Obr. 1

2. Členění kachlových kamen a typy kachlů dle umístění na příkladu rekonstrukce z hradu Lipnice, autoři repliky Z. Hazlbauer a F. Kocman (kresba Č. Pavlík). **A** nástavec, **B** sokl, **C** podstavec. Umístění kachlů: kachel základní, soklový (1), kachel základní, rohový, soklový (2), kachel římsový, pateční, soklový (3), římsová, korunní lišta (4), římsový, korunní, nástavcový (5) (převzato a upraveno Pavlík – Vitanovský 2004, 21).

Obr. 2

Obr. 5 – 1. Hrncovitý kachel. 2. Pohárovitý kachel. 3. Baňkovitý kachel.
4. Tyglíkovitý kachel. 5. Miskovitý kachel (Smetánka 1968, 242-245).

Obr. 3

Obr. 4

Obr. 5

Obr. 6

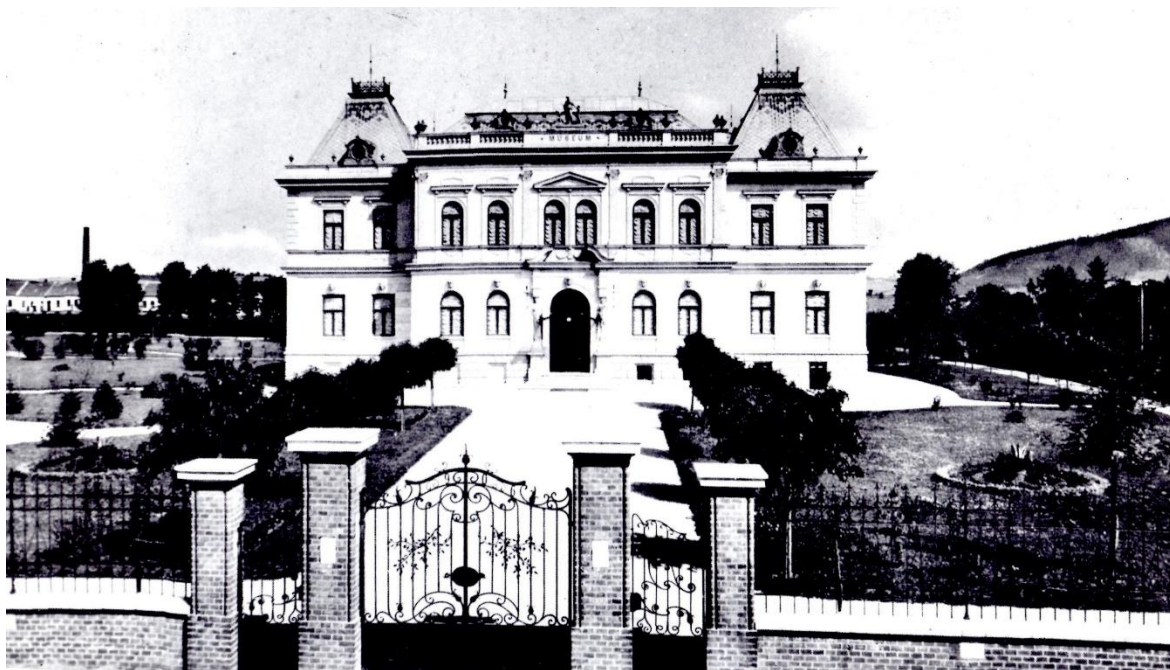
Obr. 7

Obr. 8

Obr. 9

Obr. 12

Obr. 13

Obr. 14

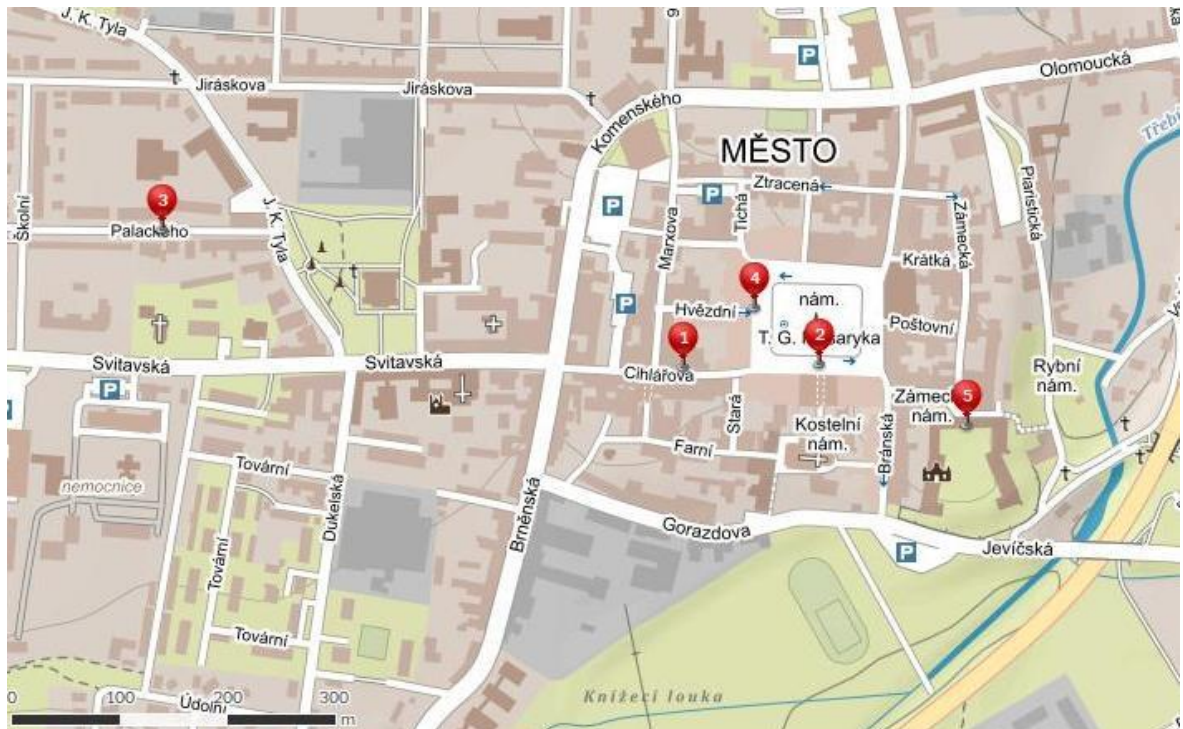
Obr. 15

Obr. 16

Obr. 17

Obr. 18

